

3301

~~XXXX~~

ВИДАВНИЦТВО ЕПАРХІЯЛЬНОГО
ІНСТИТУТУ КАТОЛИЦЬКОЇ АКЦІЇ
В ПЕРЕМИШЛІ.

ДУШПАСТИР- СЬКИЙ КУРС

КАТОЛИЦЬКОЇ АКЦІЇ

В ПЕРЕМИШЛІ.

НАКЛАДОМ ЕПАРХІЯЛЬНОГО
ІНСТИТУТУ К. А. В ПЕРЕМИШЛІ.

З друкарні гр. кат. Капітули в Перемишлі. — 1934.

36
10

видавництво ЕПАРХІАЛЬНОГО ІНСТИТУТУ
КАТОЛИЦЬКОЇ АКЦІЇ В ПЕРЕМИШЛІ. — Ч. 1.

ДУШПАСТИРСЬКИЙ КУРС

КАТОЛИЦЬКОЇ АКЦІЇ

в днях 4—7. вересня 1934 р. в Перемишлі.

*В доказ злибової пошани
сервісу*

ЕПАРХІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
Католицької Акції
в ПЕРЕМИШЛІ

п. Орешко
секр.

НАКЛАДОМ ЕПАРХІАЛЬНОГО ІНСТИТУТУ К. А. В ПЕРЕМИШЛІ

1934.

З друкарні гр. кат. Капітули в Перемишлі.

Львів. Бібліотека
А. ЛУК

Ч. 5703.

ПОЗВОЛЯЄТЬСЯ ПЕЧАТАТИ.

Від гр. кат. Єпископського Ординаріату.

Перемишль, дня 16. жовтня 1934.

† ГРИГОРІЙ, Епп. Пом.
Вік. Ген.

Передне слово.

Католицька Акція це клич, який гомонить сьогодні в цілому католицькому світі. Кинув його Христовий Намісник у переломову хвилину, в часи важкої моральної кризи, коли захиталися основи суспільного ладу, а Церкві і душам почали загрожувати нові незнані дотепер вороги, однак більше небезпечні як усі попередні. Голова Церкви закликає світських католиків до участі в єрархічному апостольстві Церкви, щоби все в Христі обновило, одиничне, родинне, і суспільне життя.

Заклик цей повторили католицькі Єпископи в своїх Епархіях.

Добрі вівці послухали голосу свого Пастиря. І зродився могутній рух, якому на ім'я Католицька Акція. Настала нова доба творчої праці. Тисячі світських людей розвивають під проводом Єрархії апостольську діяльність в службі католицької Церкви на всіх ділянках організованого суспільного життя. Кождий нарід прислухується уважно до голосу Голови Церкви і кождий старється виконати Його наказ можливо найкрасше, в тім пересвідченні, що Католицька Акція в першу чергу йому самому принесе благодатні овочі.

Не остала по заду й католицька вітка українського народу. В 1931 р. утворив Преосв. гр.-кат. Галицький Єпископат зі свого складу окрему Комісію для справ Католицької Акції і покликав до життя найвисший в організаційному порядку чинник, Генеральний Інститут Католицької Акції для цілої Галицької Церковної Провінції. В свою чергу Преосв. Єпископ Ординарій утворив ерекційною грамотою з дня 24. березня 1934 р. Ч. 45|Орд. Епархіяльний Інститут К. А. для Перемиської Епархії.

Вправді ідея Католицької Акції сама по собі є лиш поворотом до первісної традиції Церкви, коли то світські люди, навіть жінки, по свідоцтву св. Павла (Еф. 4, 3.) співпрацювали разом з Апостолами над голошенням євангелія, то всеж таки нині та співпраця буде мати інші форми. Змінені обставини вимагають відмінних засобів і методів апостолування, з якими треба заздалегідь належно зазнайомитися. Цей обов'язок паде в першу чергу на священників. Вони перші повинні пізнати ідею і ціль К. Акції та всі можливості й способи її реалізування в наших обставинах, щоби належно могли здати собі справу з того, що і як треба робити.

Ось де лежить джерело, в якому зродилася думка пригото-

вити для духовенства душпастирський курс К. Акції. Зарядив його Преосв. Еп. Ординаріат нашої Епархії закликом уміщеним в „Перемиських Епархіяльних Відомостях“ за червень 1934 під Ч. 2909. Кожний деканат Епархії мав вислати до участі в курсі по двох священників. Та учасників зголосилося куди більше, так що многих не прийнято задля недостачі приміщення в Духовній Семинарії. Є це вимовний доказ, що широкий загал нашого духовенства розуміє як слід вагу справи і глибоко вчувається в потреби хвилі. В Духовній Семинарії приміщено 115 священників, не рахуючи тих, що приходили на виклади з міста. Список учасників подаємо при кінці книжки.

Курс відбувся в днях від 4—7. вересня 1934 р. і мав характер духовних вправ. Поза викладами, які давали учасникам доволі матеріалу до роздуми, були голошені стисло духовні науки, відбувалися розважання, духовні читання, посіщення Найсв. Тайн, спільний молитвослов і др. Реколекційна частина курсу розпочалася ще 3. вересня вечір, а провадив її весь час Впр. о. Др. Йосиф Чепіль ЧСВВ. Після кожного викладу учасники мали можливість ставити запити що до ближчих пояснень, на які дотичні прелегенти з місця відповідали. Під кінець курсу приступили учасники спільно до св. Тайн Сповіді і св. Причастя.

З нагоди відкриття курсу а опісля на закінчення відправив Преосвящений Кир Григорій Лакота, Епископ-Помічник Перемиський, Архіерейську Службу Божу в семинарицькій церкві і виголосив відповідні науки.

ПОРЯДОК ВИКЛАДІВ БУВ ТАКИЙ:

Второк 4. вересня:

год. 7	рано:	Арх. Служба Божа і відкриття курсу.
„ 10 ³⁰	„	Впр. о. Крил. В. Гриник: <i>Церква в боротьбі з новітніми ворогами Бога.</i>
„ 3	попол.:	Всч. о. О. Орський: <i>Що таке Католицька Акція?</i>
„ 5 ³⁰	„	Всч. о. П. Голинський: <i>Організація Католицької Акції.</i>

Середа 5. вересня:

„ 9	рано:	Їх Преосв. Кир Григорій: <i>Церковний Асистент і його завдання в Кат. Акції.</i>
„ 11	„	Впр. о. Мітрат Др. В. Пинило: <i>К. Акція і новітнє душпастирування.</i>
„ 3	попол.:	Всч. о. О. Орський: <i>Кат. Акція і суспільно-харитативна акція.</i>
„ 5 ³⁰	„	Всч. о. М. Ріпецький: <i>К. Акція в обличчі труднощів й перепон в душпастирській праці у нас.</i>

Четвер 6. вересня:

„ 9	рано:	Всч. о. П. Голинський: <i>Кат. Акція і церковні товариства.</i>
„ 11	„	Всч. о. О. Лешук: <i>К. Акція і виховання молоді.</i>
„ 3	попол.	Вп. п. В. Подлуський: <i>Завдання світських апостолів.</i>
„ 6	„	Всч. о. М. Дороцький: <i>Найважливіші завдання душпастиря.</i>

П'ятниця 7. вересня :

год. 6³⁰ рано : Архієр. Служба Божа — закінчення курсу.

Ідучи на зустріч бажанням широкого загалу нашого духовенства рішилися ми, виголошені на душпастирським курсі викласти випустити окремою книжкою. Буде вона для Всч. Отців милою памятною започаткованого великого діла в нашій Епархії а разом першим нашим підручником Католицької Акції. Випускаємо книжку в пересвідченні, що вона у великій мірі причиниться до того, щоби наші родини і наша суспільність якнайбільше користали з благодатей Христового Царства.

**ВИДАВНИЦТВО ЕПАРХІЯЛЬНОГО ІНСТИТУТУ
КАТ. АКЦІЇ В ПЕРЕМИШЛІ.**

Промова

виголошена Преосв. Кир Григорієм на Арх. Службі Божій
з нагоди відкриття душпастирського курсу К. Акції.

Витаю Всечесніших ОО. від Преосв. Ординарія і від себе та висказую радість по причині так численного зїзду.

Всч. ОО! День 4. вересня 1934 р. можна записати в хронікарським записнику, як один з дуже важних днів в житті і діяльності духовенства перемиської Епархії. Бо сьогодні робите, Всч. Вітці, перший спільний почин, першу спробу, перше спільне приготування до тієї нової ділянки, що стелиться широкими просторами в цілій католицькій Церкві, що має й у нас обняти широкі круги вірних в апостольській праці над ширенням Христового Царства на землі і спасенням душ.

Полишили Ви, Всч. Вітці, на кілька днів своїх вірних, кинули свою буденну працю, свої труди і заняття, свої журби та радости і прибули тут, щоби замкнутися в мурах, дещо почути, а ще більше роздумати над новим завданням душпастирського життя, над апостолуванням світських, над співпрацею широких кругів, що зоветься Католицька Акція.

Католицька Акція! Чи це новий труд для нас, чи це нова журба, нові тягарі новітніх часів?

Так, це новий труд душпастиря, нова його журба, але zarazом нова надія, нові засоби у важкім душпастирським житті.

Який великий обем і який непроглядно - важкий зміст душпастирського завдання в теперішніх часах! А що ще принесе будучність?

1.

Не було ще мабуть ніколи в людині стільки зусиль думки як сьогодні. Жадоба знання переходить у пристрасть модерної людини. Все хоче вона знати, всюди хоче бути, все хоче видіти і переживати. Авто, літаки, телеграфи, телефони, радія, телевізія . . . все те до услуги людини.

А одначе не спливає з цього знання, з цих засобів і з цього переживання ні благословення вдовілля, ні щастя. Людина не стала життєво сильнішою і щасливішою. Невдоволення і неспокій втиснулися в серце людини, а в її душі темнота, що її

не має сили усунути модерне знання, бо воно не має основи, що нею є Бог і релігія. Бо людина не може жити тільки культурою тіла, їй потрібні до життя вічні ідеї і наука, що вийшла з уст Христа. Більше чим вітамінів і модерного відмолодження тіла, потребує людина в наших часах духових сил і вічної правди.

Христова Церква зберігає в собі скарби вічної правди і Божої мудрости. Вона знає, що людям неможна нічого кращого і більш спасенного подати від цього, що сама має. Але св. Церква бачить теж, що сьогодні є велике число нещасних, що не відчують вже голоду на духовну поживу вічних правд, бачить, що людина сьогодні легше Її покидає чим до Неї наворачтаєся, бачить велике число християн, що признаються до Неї тільки тоді, якщо потребують свідомства християн, вінчання, чи смерти, бачить не сотки а тисячі християн, що цілими літами переходять байдуже попри двері Божих храмів, бачить тисячі блудних синів, що стають в непроглядні ряди Христових ворогів, що дишуть ненавистю до Неї, що зі зтисненими руками готуються до боротьби з Нею.

Та сьогодні ведеться вже зорганізована боротьба проти Бога і релігії.

В таких обставинах тяжить на нас душпастирська служба „істини“, тяжить і журить нас важкою журою. Журить нас ізза нашої слабости, ізза ломання наших думок в розважаннях про наші душпастирські завдання. Тягарем пригнітає нас цей наш високий уряд, це наше завдання блестіти вірою в безвірному світі, нужно боронити і двигати Христовий прапор, що його роздерти намагаються Христові вороги.

Тому найкращий душпастир в свідомости цього великанського завдання, в почуванні своєї немочі нишком шле горячу молитву покори і схвилювано шепче за старозавітним душпастирем, великим Мойсеєм, слова глибокого благання: „Господи їзберй могоща їного, єгоже послыши.“ (Ісх. 4, 14).

2.

Та в цьому важкому часі кличе нас св. Церква до нової праці, а саме до праці над створенням нового засобу в ширенні Христового Царства, світського апостольства, що зовеся Католицька Акція. Ви прибули тут, Всч. Вітці, щоби блище пізнати цей новий рух в католицькій Церкві, щоби придбати деяких відомостей та краще зрозуміти, що це

таке Католицька Акція, що має стати одним з головних обов'язків душпастиря і частиною священничого уряду. Бо душпастирі обов'язані набути собі знання про Католицьку Акцію. Воно безумовно потрібне до створення та успішного поширення Католицької Акції.

Та хоча знання конечно потрібне, не є воно найважливішою справою для душпастиря.

Пам'ятаєте Всч. Вітці час Вашого приготування до Христової служби, до принагтя св. Тайни Священства? Компетентні люди питалися Вас за образуванням, за знанням, за науками, за іспитами. Питалися, бо все те безумовно потрібне. Та Христос Господь питався Вас за чимсь іншим.

Пам'ятаєте, Всч. Вітці, цей найбільший день у Вашому житті?

Пам'ятаєте, як при престолі зігнули Ви Ваші коліна, а на Вашу голову поклали омофор тай святительську руку?

Ваше серце слало молитву одного менту, молитву без слів до Христа Господа, молитву за зіслання ласки св. Тайни Священства. А Христос Господь питався Вас потайки через Ваше сумління, як питався колись Апостола Петра: „Єіmwne Іwнних лwбиши ли мѧ?“.

Любови домагався від Вас Христос Господь.

Тієї любови домагаєся Христос і на порозі Ваших нових завдань, що їх маєте почати цим душпастирським курсом.

Тому хай стане цей душпастирський курс не тільки засобом поширити наші відомости і знання Католицької Акції, але перш за все хай буде нагодою, що її подає нам сам Господь, до внутрішньої обнови, скріплення наших душевних сил і потрібних душпастирських чеснот, до горячих молитов та вимолення багатих ласк. Дні душпастирського курсу хай стануть для нас справжніми, благословенними духовними вправами, відновленням наших найкращих постанов, що ми їх Христові складали перед св. Рукоположенням, скріпленням нашої любови до Христа Господа і нашого горячого жертвенного бажання понести нові труди над ширенням Його святого Царства.

В цих днях як колись перед св. Рукоположенням Христос Господь вгляне аж у закутки наших сердець і через наші сумління звернєся поновно з незрівнано важливим, великим питанням, до нас: „Єіmwne Іwнних лwбиши ли мѧ?...“ І на це пи-

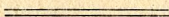
тання кожний з нас поспішить з горячою, невгамованою відповіддю : „Господи Ты вѣси, ѿкъ люблю Тя“.

Ця любов — це наша сила.

Бо наука, знання, вроджені здібности, матеріальні засоби, це все потрібне і пожиточне, але це тільки природні засоби. Надприродна наша сила, це наша любов до Христа Господа. Вона є непомильною запорукою в праці над введенням світського апостолування та поширення Христового Царства.

За цю внутрішньою надприродною силою просім Христа Господа в цих днях нашого приготування до новітніх способів душпастикування. Просім за вищий ступінь нашої досконалости, наших душевних сил. Бо якщо міряни, що бажають стати членами К. Акції, мусять відзначатися апостольським духом, високими християнськими чеснотами, правдивим життям по зразку св. евангелії, то чи помазанник Христа „град верху гори“, може стояти на нищім ступні від мірянина ?

За цю внутрішню силу надприродну, за ласку і благословення Всч. Вітців, що тут зібралися і всего Духовенства Епархії я відслужив сьогодні св. Літургію тай додаю ще тепер і своє архієрейське благословення за найкращий хосен цього душпастирського курсу. Благословеніє Всемогущаго Бога Отца і Сина і св. Духа да будет с Вами всегда. Амінь.

О. ГРИНИК ВАСИЛЬ
 Крилошанин Катедр. Капітули
 І Професор
 Богословського Наукового
 Заведення в Перемишлі.

Церква в боротьбі з новітніми ворогами Бога.

ВСТУП.

Якщо бажаємо, щоби наша праця в Католицькій Акції принесла бажані успіхи, треба нам примінити її до вимог хвили і до душі новітнього чоловіка. Треба нам пізнати передовсім культурну атмосферу нинішньої доби, світ ідей, яким живе ворог Христового Царства та належно зазнайомитись з оружием, що його цей ворог острить проти Христа і Його борців. Словом треба нам пізнати дійсний образ умового і морального стану нинішньої суспільности.

Завдання це нелегке, бо не так то легко є дібратись до нетрів збірної душі нинішнього людства. А однак цей образ для нас необхідний, якщо не хочемо самі себе обманювати. Необхідний тому, що живий образ небезпеки не дозволить нам сидіти зі заложеними руками там, де йде рішаюча боротьба за душі, та приневолить нас до обмірковання засобів для оборони святощів, що їх заступаємо з титулу нашого взнеслого післанництва.

Двацятий вік від Воплочення Божого Сина виявляє з одного боку упадок релігії і моралі в одиничнім, родиннім і суспільнім життю, ба навіть більше цього, бо проголошує отверту боротьбу проти Бога. Це навіває нас смутком і жалом. Та з другого боку росте число людей доброї волі, гарячих прихильників Христа і Його Церкви, бачимо в теперішнім столітті тугу і голод за правдою, бачимо як люди серед крмішної темряви шукають божого світла, як росте моральна сила і повага католицької Церкви серед вчорашніх ворогів. Це наповняє радістю наші серця і кріпить святий запал до праці для Христа.

В мойому викладі постараюсь представити осяги ворогів Христа на полі їхньої боротьби проти релігії, опісля на полі боротьби проти моральности, а під кінець додатні сторони новочасного чоловіка під релігійно-моральним оглядом. Поба-

чимо, що не все втрачено, що багато позицій можна відзискати та що відзискати їх не так тяжко. Треба тільки доброї волі і прикладення рук до праці.

I.

Боротьба проти релігії.

Релігійне життя новочасної людини бореться з дуже великими труднощами. Скrajний атеїзм і грубий матеріалізм не задовольняються сьогодні образованими одиницями але всіми силами намагаються здобути душу якнайширших темних мас. І це їм на жаль вдається. Атеїзм шириться нині не дорогою научних творів але дорогою плитких популярних видавництв, рефератів, кіна, радіа, преси і т. п., обчислених на безкритичність і гру пристрастей у простих людей. Московський більшовизм піднімає отверто прапор антихриста. В історії народів не було дотепер прикладу на таку пристрасну і цинічну пропаганду безбожності, як її веде офіційно чи півофіційно більшовицький уряд. Офіційна більшовія не признає ніякого християнського свята ані неділі. Фабрики працюють без устанку, святкують зате день 1. травня, пам'ять смерті Леніна та жовтневої революції. Впрочім царить там сумний, сірий, монотонний буддень. Справились більшовики зі земними володарями, а тепер — кажуть з цинічним богохульством — пора на небесного. В тій цілі профанують християнські святощі, руйнують церкви, а священників як ворогів революції судять на смерть, засилають до концентраційних таборів та до тюрем. У більшовицькому світі немає місця на віру в посмертне життя, він шукає раю на землі. І віру в цей туземний рай пропагує більшовизм у формі своєрідної псевдорелігії з нечуваним фанатизмом, з великим накладом енергії і гроша. Більшовицькі школи, університети, союзи безбожників, комсомоли, видавництва і преса — усе те служить пропаганді безбожності. Кожного вечора розносять радієві філі на всіх світових мовах нове євангеліє сатани в цілий світ. В усіх державах світа платні агенти підважують основи суспільного ладу та здобувають для себе щораз то нових союзників. Вміють вони запрягти до свого воза, якщо ходить о боротьбу проти Бога, радикалів, соціалістів, масонів а по декуди навіть ярих націоналістів.

Св. Отець развраз вказує на цього небезпечного ворога.

А ця небезпека більша, ніж многим видається, бо більшевизм знаходить всюди пригожу почву. Не забуваймо, що десятками літ ішла праця в тому напрямі, щоби народам відобрати віру в Бога, що моральна і матеріальна нужда росте з дня на день, що число безробітних у світі виносить мільйони. Ця армія нуждарів, ограблена в додатку з найціннішого скарбу віри, готова на все. Не диво, що вона з великими надіями глядить на Москву. Тут лежить джерело масових виступів з Церкви в Австрії, Німеччині, Чехословаччині та других краях. Під впливом большевицької агітації в самій лиш Німеччині звишнів мільйона душ протестантів і католиків покинуло віру. В Іспанії проганяють священників, палять церкви; і тут теж безбожницька рука большевиків.

Другим дуже небезпечним ворогом католицької Церкви є масони. Колись визнавали вони деїзм (віру в Бога) і казали, що тільки католи. Церкву поборюють, але від 1877. року прийняли чистий атеїзм. Та не тільки визнають атеїзм самі для себе, але стараються його всюди поширити, а для досягнення тієї негідної цілі намагаються знищити релігію, повалити державні устрої там, де вони ще спираються на християнській етиці, та довести людину до стану чистої природи. І вони таксамо як большевики шукають раю на землі. А небезпечні вони тим, що не добираються безпосередно до мас, тільки до одиниць богатих або тих, що займають високі уряди в державах. Масони доповняють большевиків в їх безбожницькій роботі поза кордонами большевицького царства в той спосіб, що вони роблять те саме на верхах, що большевики на низах. Масони ведуть свою роботу обережно і поступово, стараючись захопити в свої руки державну владу і капітал.

Хто такі масони, цього вчить нас історія Мексики за останній десяток літ. Наперед укріпилися при владі, відтак проголосили протицерковні закони. Тепер кажуть, що переслідують католиків не за віру лиш за непослух державним законам. А які ті закони, погляньмо бодай трохи. На 1,300.000 населення признає уряд у Мексику всего 25 церков і 25 священників. Значить на одного священника припадає 25 тисячів вірних. Якби навіть священник мав право три рази відправляти Службу Божу що неділі і свята, то на одній Сл. Божій мавби ок. 16.000 вірних. Але деж взяти такі великанські храми? Коли далі зважити, що поза церквою себто під голим небом ані в ніяких інших домах в Мексику не вільно правити бо-

гослуження, то вийде ясно, що в Мексику велика маса вірних є позбавлена можності вислухати Сл. Божої в неділі і свята задля браку священників. До того священники чужинці та місіонарі не мають вступу на територію держави. Серед яких умовин приходиться там працювати духовенству, доказують такі факти: Апостольського Нунція видалено за те, що посвятив пам'ятник Христа; одного Архієпископа потягнуто до відповідальности за те, що будучи в гостині надів пюску на голову; Архієпископа Гвадалаяри вивезено літаком за границі краю до Сан-Франціско, зате що хотів у своїй катедрі відправити богослуження. Надто масонське правительство Мексику наслало на нього двох убийників. Однак американська поліція завчасу довідалася про те і посіпаків увязнила.

Масонерія закидає всюди свої сіти і не має народу ані держави, які не булиб в меншій або більшій мірі наражені на масонську язву. В 1931. році остерігав Св. Отець польське паломництво в Римі перед масонською небезпекою. Від 1920 р. існує в Польщі „Товариство Польських Вільнодумців“, яке має власний орган „Вольна Мисль“. Чого доброго може Церква очікувати від масонів, цього доказом є не тільки Мексика але Франція, Гватемала і другі держави, в яких масони стоять при кермі.

Третім ворогом св. Церкви, з яким вона мусить зводити важку боротьбу, є раціоналізм. Ця система уважає розум за одинокє і найважлише джерело віри. Раціоналісти поборюють надприродне Боже Обявлення, перечать чуда і признають тільки те за правду, що природний людський розум може пізнати. Що понад розум людини, того зовсім нема.

Від смерти Гегля раціоналізм починає заломлюватися та уступати місця скептицизмови, який твердить, що людське пізнання ніколи не може бути певне. Скептик стратив уже довіря до людського розуму та до науки і сумнівається навіть у власне існування. Що недосяжне для змислів, того взагалі не можемо пізнати. А що Бога, ні душі, ні надприродного світа змислами досягнути не можна, отже до тих річей стосують засаду агностицизму: „Ignoramus et ignorabimus“. Дальшим ступенем упадку раціоналізму є релятивізм дуже споріднений з агностицизмом. По засадам релятивізму немає абсолютної об'єктивної правди, а є тільки правда зглядна. Кождий час, кожда одиниця мають свою власну правду, яка може підлягати змінам. Інакшими словами — ду-

мають релятивісти, що для тебе є правдиве, для мене може бути неправдиве, що було правдою вчора, може стати неправдою завтра. По засадам релятивізму, кожна система філософічна, кожна релігія і кожна етика є правдиві. Християнська релігія може бути добра і правдива для заходу але не конче для сходу, для котрого відповідніший будизм чи конфуцизм. Чимало протестантських богословів визнає релятивізм і висказує сумніви, чи християнська місійна праця на сході є взагалі узасаднена і вказана. Релятивізм готує дорогу індеферентизмови, котрий твердить, що всяка релігія є добра однак усі разом неправдиві. Індеферентизм викликав зле зрозумілу і шкідливу толеранцію, бо однаково для того що добре і правдиве, як для зла і ложі. Індеферентизм започаткували в Німеччині Гердер, Лесінг і Вілянд. Вілянд поставив собі за найвисший ідеал змислове уживання життя, бо мовляв не знає, котра частина людської істоти є висша, духова чи змислова.

Черговим ворогом Церкви є лібералізм, зроджений ще в атмосфері французької революції, якого засадою є нічим непогамована свобода, свобода думки, слова і письма, свобода релігійна, моральна, економічна і т. д. Для лібералів авторитет загалу це найвисший закон, незалежний від усякої релігії. Плоди лібералізму це атеїстичне виховання в школі, цивільні подружжя, деморалізуюча преса, також театри, кіна, часописи, література. Лібералізм голосить засаду про висшість держави і нації понад Церкву і релігію, в наслідок чого ліберальні уряди поодиноких держав обмежують Церкву в її правах та стараються підчинити релігію всеціло потребам держави згл. нації. Дитиною лібералізму є теж наш радикалізм, який за 50 літ своєї руйнівної праці завдав важкі рани так Церкві як і народній справі у нас в Галичині. Важке положення Церкви у Франції належить приписати вибухалому лібералізмови в тій державі. Лібералізм перекинений на економічний ґрунт сплотив пересадний капіталізм, а в дальших наслідках соціалізм. Всі вони мають те спільне, що послідовно поборюють релігію і духовенство, хоч в теорії голосять свободу віри. Боротьба проти духовенства була в практиці одинокою програмою радикальної партії у нас, бо про такі точки їхньої програми, як свобода преси і слова, аграрна реформа і др. запозичені від чужих, нема що згадувати. Тут радикали мало вкладали праці і нічого не досягнули,

зате на протирелігійному фронті можуть почванитись успіхом. Проти духовенства воювали йосефинським патентом, а проти релігії перекладом книжки Дрепера п. з. „Боротьба віри з наукою“, котра то книжка стала їх партійним евангелієм.

Випадає згадати ще одного ворога Церкви, яким є в найновіших часах вибуялий націоналізм. Його початків треба дошукуватись у поганських Римлян, які не знаючи висшого ідеалу понад державу і національні стремління, проголосили як абсолютну засаду: „*Salus reipublicae suprema lex esto*“. В новітніх часах приймає націоналізм інші форми, однак його дух і ідея остають ті самі. В першій половині 19. віку підняв націоналістичний клич італійський політик і патріот Маціні, душа стоваришення „Молода Італія“. Ще більше оформив його останній найбільший політик Італії, Мусоліні, творець фашизму. Цей рух у дещо відмінній формі ширить у Франції стов. „*Action Française*“, в Німеччині Гітлер, у нас публіцист Донцов. Націоналізм — а маємо на думці пересадний, а не поміркований — є сьогодні всесвітньою язвою. Боротьба з ним є вправді тяжка, небезпечна і непопулярна та мимо сего конечна.

Ось головніші вороги, з якими католицька Церква приневолена зводити затяжну боротьбу, а які будь безпосередно будь посередно намагаються вирвати з душі людини найцінніший її скарб, св. віру. На поле бою проти них закликає нині Голова Церкви всіх вірних, які мають організуватися в Католицькій Акції. Тепер пригляньмося, яке спустошення спровадили ті самі і другі їм подібні вороги в моральній області людського життя, бо ця область не менше як релігійна належить теж до Церкви.

II.

Моральний образ нинішнього світа.

Перед нами іде безприкладний упадок моралі в житті одиничнім і суспільнім. Неморальність перестала вже маскуватися. Ми є свідками культу наготи. Що давніше було гріхом, стало нині рівнодушним, а то навіть чимсь добрим й гідним пожадання. Ібсен пише в одній зі своїх драм таке: „Совість нам ще на заваді. О, коби ми мали ту сильну, брутальну совість диких людей, що то після своїх розбишацьких нападів,

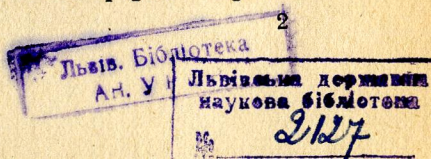
на котрих грабували, насилували і вбивали, опісля в хаті бавляться весело мов діти!“

Якіж є причини цього упадку моральности в світі?

Першою причиною морального занепаду нинішнього світа є неміч, уломність людської природи, слабосилість упавшого чоловіка, тяготіння до того, що зле. Це джерело неморальности вічно живе і бюче. Окрім первородного гріха тяжать на нас неморальні проступки цілих поколінь. До упадку моралі причинився чимало спосіб життя новочасної людини. Під впливом боротьби о хліб, а відтак в наслідок надміру в уживанні дочасних дібр люди стали нервові, подразнені, чимало межи ними типів звироднілих, які в свою чергу далі обтяжують потомство і так помножують зло в світі.

Другою причиною занепаду моралі є суспільні та економічні умовини, серед яких живемо. Богато знаємо з обсервації, ще більше говорить статистика. Вона виказує постійний зріст числа крадіждей, грабунків, самогубств і розпусти і то в міру зростаючої матеріальної нужди. Дуже грізно відбивається ця нужда економічна на моральности подружого і родинного життя. Для многих заключення подружа стає просто неможливе, для інших є це можливе але шойно в пізнішому віці. Зноваж подругам є тяжко удержувати численну родину. Відси іде плянове обмежування потомства. Для декого навіть заховання Божих заповідей вимагає сьогодні геройського зусилля. Слушно пише о. Др. Сонненшайн апостол Берліна: „Богато є нині неопоган по великих містах, але вони не все є поганами, лиш тому що не хочуть бути христіянами. Навпаки, вони хотілиб бути христіянами і вести християнське життя по вимогам Божого Закону але їм дошкулює нужда. Я стидався їм говорити про Божі заповіді, якщоб не доложив зі свого боку всіх зусиль, щоби для них витворити такі умовини, в яких вони малиб можлиість ці заповіді сповняти. Час закликає нас до харитативної діяльности. Апольоґетика голих слів супроти наших поган є неплідна. Це безвартісний папір. Вони розуміють лиш одно, а то християнську любов, котрої самі на собі зазнали. Священикові, який харитативну працю вважає за свій обовязок, отворяться душі, за його домовиною підуть погани столиці...“

Третьою причиною зануку моралі є поганий вплив новочасної культури. Не треба довго розводитися над тим, який могутній є моральний вплив культурної атмосфери. Пересіч-

ний чоловік є супроти цього впливу безсильний, бо ця культура становить його щоденний корм. А з неї віє наскрізь поганський дух, який не признає ніякого морального ладу, та звільняє людину від усяких моральних зобовязань головню в сексуальній області. Новочасна споганіла культура відкидає шесту заповідь Божу, а вслід за тим іде усунення моралі з політики та економії. Ці погубні засади добуваються до душі нинішньої людини всіми можливими входами: пресою, театром, кіном і др.

Четверта причина сучасного занепаду моралі лежить в етичному песимізмі. — Який є змісл людського життя? — питають песимісти. — Чи воно має напrawdę якунебудь висшу вартість? І відповідають на це так: — Не бачимо ніякої ціли в життю. Стремління до чогось висшого не має зміслу. Бо щож може осягнути чоловік навіть найчеснішим життям? Ціле життя то пасмо трудів, нужди і терпінь. — Такий то погляд має нині велика частина людей на життя. У них на думці тільки дочасність. Поправді зміст нашого буденного життя виповняють фахова праця і станові обовязки. Але як мало людей находить вдоволення в тій праці? Більша частина мріє про те, щоби її чимскорше і якнебудь покінчити та щоби відтак „вижитися“. В результаті такого погляду і такої практики родиться огірчення і нехіль до життя. Навіть великі мислителі кінчають самі зі собою, бо відкинувши Бога і релігію, не находять ціли в життю.

Цій погубній доктрині протиставить католицька Церква науку про незмінний вічний моральний лад самим Богом установлений. Християнська етика покликує чоловіка до правдивої свободи Божих дітей і до вічного життя в Бозі. Віруючий християнин знає, що його життя не кінчиться тут на землі, що це життя є лиш дорогою до правдивого щастя, яке починається щойно по смерті. Віра в друге життя навіть у найтяжших хвилинах не дозволяє християнинови падати духом і дає йому силу до видержання. Католицька релігія є не лиш правдою але самим життям. Тільки від неї можна надіятись відродження людства.

III.

„Горі імієм сердца!“

Попри всі ці темні сторінки є однак багато ясных і відрадних прояв в нинішнім світі, так під релігійним як і під

моральним оглядом. Повнота образу велить нам піднести ці додатні прояви.

Коли ходить про релігійну ділянку, то останні десятиліття зазначилися відродженням релігійного духа головню на заході. Атеїзм, матеріалізм, дарвінізм банкрутують цілковито в світі науки. Вони ще покутують хіба в популярних агітаційних виданнях. Щораз частіше висказуються представники природничих наук, що ані атеїзм, ані матеріалізм не розв'язали найважливіших питань життя і не в силі їх розв'язати. Найповажніші люди науки признають існування Бога, душі і другого життя. Душа новочасного чоловіка починає тужити за Богом. Ще кількадесять літ тому образований чоловік стидався признатися до віри. Сьогодні маємо вже учених апостолів як Galvani, Volta, Faraday, Pasteur, Ampère і др.

Новочасні природничі науки зовсім не противляться існуванню Бога. Астрономія збурила вправді небозвід, але на небі укріпила Божий Престол. Де матеріалізм покінчив свої досліди, там щойно показалися правдиві загадки, яких він не зумів розв'язати. На питання, відки походять матерія, сила, закони природи і доцільність, матеріалізм не дає вдоволяючої відповіді. Дарвін не пояснив зовсім доцільности тезою про боротьбу о життя. Колись його оплескували, а нині з його відповіді ніхто невдоволений. Остаточню нинішній учений світ називає атеїзм і матеріалізм філософією без думки. В научному світі слідний виразний поворот до Бога. Тепер гляньмо на маси. Здорова народня маса є ще сильно прив'язана до релігії і до Церкви. Доказом того є часті Сповіді, св. Причастя, паломництва, місії, реколекції, величаві католицькі маніфестації, Евхаристійні конгреси або як у нас величавє свято У. М. Х. Новий дух починає обхоплювати інтелігентні круги та академічну молодь. Загальному хаосови у світогляді протиставить католицька Церква свої догми як вічну і непомильну Божу правду, яку хватає інтелігентна людина наче останню дошку ратунку після довгої безпросвітної блуканими і сумнівів.

Повага катол. Церкви як єдиної Учительки людства блистить сьогодні ясніше як колинебудь передтим. З усіх нових системів відкидає вона те, що зле, а задержує те, що добре, так що лучить в собі всяку правду. Є вона отже також під тим оглядом вселенська-католицька. Рахується теж Церква з потребами хвилі та узгляднює духа часу. Велить свя-

щеникам лучити науку з побожністю з тим одначе, що Боже Обявлення становить висше джерело пізнання ніж людський розум. Це є відповідь на тези раціоналізму. Скептикам протиставить Церква тезу свою, а саме що людський розум має здібність пізнання правди але ця здібність є обмежена і має свої границі. У протиставленні до релятивізму Церква голосить засаду, що правда є одна для всіх, вічна і незмінна. Лібералам, капіталістам, соціялістам і комуністам відповіла Церква Енцикліками „*Rerum Novarum*“ і „*Quadragesimo anno*“, націоналістам осудом „*Action Française*“ і Енциклікою „*Caritate Christi*“. Масонів осудили Папи кількакратно почавши від Климентія XII. (1738 р.).

Таксамо в моральній ділянці стрічаємо, чимало додатніх прояв. Вправді остання світова війна перейшла своїм варварством усі дотеперішні, однак з другої сторони виявила вона багато героїчних чеснот головно в харитативній ділянці. Прилюдна совість починає вже нині реагувати на такі явища, на які давніше ніколи булаб не реагувала. Нині напр. такі відносини, які в XV. стол. панували на папським дворі і межи духовенством взагалі, є не до подумання. Клер на загал сьогодні більше перенятий взнеслістю свого уряду як колись. У найновіших часах стрічаємо такі чудові квіти непорочної чистоти і святости як св. Тереса, св. Іван Боско і др. Серед молоді будиться почуття відповідальности і стремління до ідеалу. Молодь починає горнутися до католицьких організацій, чого доказом є розвій Марійських Дружин, яких кличем є побожність, чистота серця і апостольство. Ці люди думають поважно не лиш про спасення власної душі але про добро душ ближніх. Ніколи душпастирська праця не була так зорганізована як нині. К. Акція є лиш останнім завершенням тієї зорганізованости. В останнім десятилітті сильно розрослася католицька преса, чого в лучших передвоєнних часах мимо великих зусиль не можна було досягнути. Рівнож у ліберальній пресі помітна сильна орієнтація на право.

Маємо отже чимало чинників, які готові нам піти на зустріч, тільки чекають від нас вказівок і доброго проводу. На нас же обильне жниво, треба лиш відважно взятися за діло. Не давно це діло належало ще до ревности душпастиря, сьогодні, супроти виразного зазиву Св. Отця, належить воно до душпастирського обовязку.

о. ОНУФРИЙ ОРСЬКИЙ

Професор

Богословського Наукового

Заведення в Перемишлі.

Що таке Католицька Акція?

(Історія, єство і ціль К. А.)

ВСТУП.

В останніх часах було чути багато голосів про загальний занепад релігійного, морального й культурного життя цілого христ. світа. Деколи малося навіть вражіння, начеби цілковита руїна христ. Європи стала вже довершеною дійсністю. По правді однак христ. світ до цілковитої руїни еще не докотився. Дійсністю, що її не дасться заперечити, був тільки брак творчої сили католицизму в новіших часах. В тім часі католицизм за далеко відсунувся від зовнішнього життя, обмежився тільки до своєї внутрішньої діяльності та замкнувся в мурах захристії. Католицизм обмежився виключно до оборонної боротьби зі своїми численними ворогами. Серед розлогого поля боротьби, що її викликали таки самі вороги Церкви, викопали собі католики глибокі окопи, їх щораз сильніше укріплювали так, що вкінці борці за Христову віру вже з тих окопів до зачіпної боротьби навіть не виходили. А такий спосіб боротьби в засаді є блудний. Вже сам дух оборонної боротьби з природи річи веде до оспалости. Такою тактикою боротьби не можна далеко зайти і нею нікого не можна одушевити. Вона не може додавати всегда потрібної відваги й сили. При такому способі боротьби можна що найвисше задержати свої місця, але не можна ніколи нових теренів здобувати. Тимчасом вороги католицизму взялися до цілком противного способу боротьби та свої успіхи завдячують у великій мірі зачіпній боротьбі. Тактика оборонної боротьби, що її держалися в новітніх часах католики, се перший їх блуд.

Другим блудом, що його дасться ствердити, се брак одностайного проводу в мозольній нераз праці католиків. Вправді останніми часами розвинулося в цілій і в нашій Церкві релігійне життя. Доказом того є діяльність Мар. Дружин, Апостольства молитви та радісні прояви місійного і реколекційного руху серед духовних і світських. Але і тут кожний

працював одинцем, кождий випрацював свій плян боротьби та мав перед очима свій терен. А відокремлена і замкнена в собі діяльність хочби й найрухливіших організацій, з гори позбавлена тревалих і більших успіхів.

Така є дійсність стану католицизму в новіщих часах.

І ось серед такого стану дається чути з вижин Петрової Столиці могучий голос: Католики, всі ви до одного, ставайте до зачіпної боротьби і то під одним найвисшим проводом! Сей клич Апостольської Столиці має перевести в життя нова по формі інституція в Церкві, що носить свою технічну назву „Католицька Акція“, що кличе світських людей до помочі і співпраці над розбудовою Христового Царства на землі.

На нас священниках буде лежати головний тягар й обов'язок започаткувати серед наших вірних К. А. А передумовиною, *conditio sine qua* поп, переведення її в життя по вказівкам нашої Єрархії, є найперше докладніше теоретичне пізнання цілого величного але вельми скомплікованого образу К. А. Засада: *nihil volitum, nisi praecognitum*, має передовсім своє слушне примінення в такій важній але мракою неясностей й помилок окритій справі, якою є К. А.

Темою сего другого основного викладу є: „Що таке К. А.“ Зноваж жерелом, що на нім опиратисьме сей виклад, будуть передовсім многі, вже нині урядові документи, що їх видали у тій справі міродайні чинники.

Для яснішого перегляду самої річи, найперше коротко представимо: I) історію К. А., дальше докладніше обговоримо II) єство К. А., вкінци заподамо III) ціль і предмет К. А.

I.

Історія К. А.

До пізнання єства К. А. причиниться в немалій мірі короткий нарис її генези.

К. А. не є новим винаходом. Вже в самих початках свого існування відчувала Церква потребу помочі світських людей в душпастирській праці, головно тоді, коли то клир стрічався з недовірям або неміг сам безпосередно зближитися до вірних. Вона всегда була в Церкві, хоч сеї своєї теперішньої назви еще не носила. І вона є так давною, як і сама Церква а свою основу має вона вже в 1) св. Письмі і 2) переданню.

1. Св. Письмо. а) Наука Іс. Христа. К. А. так відповідає сути самого християнства, що сам Іс. Христос часто про неї говорить. Доказом сего є хочби притча про таланти, в якій Іс. Христос найгорячіше запрошує всіх вірних до апостолування, та притча про милосерного самарянина, в якій виказує відповідальність людини за добро свого ближнього.

Під оглядом апостолування світських людей подав Іс. Христос не тільки теоретичну але й практичну науку. Біснуватий, уздоровлений Іс. Христом, просив о прийняття його в ряди учеників. Ісус його не прийняв, подаючи йому вказівку: „Іди в свій дім до своїх і розкажи їм, як великі річі учинив тобі Господь і як помилював тебе. І пішов і почав розповідати в Десятгороді, як великі річі учинив йому Ісус.“¹⁾ Тут маємо перед собою світського чоловіка, що його не хоче прийняти Іс. в ряди священників, але якому сам приділює апостольську працю в домі.

На сторінках св. Євангелія можна знайти більше місць, які виказують, що світські люди помагали Ісусови і апостолам в їх місійній праці. Приміром, пише св. Лука: „І сталось опісля, а він (Ісус) ходив по містах і селах, проповідуючи та благовістячи царство Боже, і дванайцять з них, і деякі жінки.“²⁾ Це було без сумніву апостолування, що належить до єства К. А.

б) Наука апостолів. Дбайливість про спасення ближніх поручали горячо своїм вірним також і апостоли. І так вже св. Павло пише до Ефесян: „Стійтеж отже, опоясавши ваші бедра правдою і одягнувшись у панцир справедливости, і обувши ноги в готовість Євангелія мира, у всім беручи щит віри, котрим можете вгасити всі огнисті стріли лукавого. І шолом спасення візьміть, і духовний меч, котрий є слово Боже.“³⁾ Знова в листі до Тита дає таке поручення вірним: „А нехай учаться і наші сповняти добрі діла для конечних потреб, щоби не були неужиточними.“⁴⁾ Колоссянам дає св. Павло таку науку: „Слово Христове нехай замешкає в вас обильно, щоби ви навчали й наминали себе взаємно з усякою мудростю, псальмами, гимнами й духовними піснями, щоби ви у вдячності співали Господеві у ваших серцях.“⁵⁾ А Филиппянам подає вказівки, як вони мають заховатися супроти зіпсованого світа та як боронити науки Христа: „А все робіть

¹⁾ Марк. 5, 19. ²⁾ Лук 8, 2. ³⁾ Ефес. 6, 14-17; ⁴⁾ Тит. 3, 14; ⁵⁾ Кол 3, 16.

без нарікання й вагання, щоби всі були без догани і ширими дітьми Божими, непорочними серед злого і розпустиного роду, між котрими сіяєте як світила в світі, заховуючи слово життя на мою похвалу в день Христовий.¹⁾

Потребу і конечність співпраці світських людей з душ-пастирями основно виказав і догматично узасаднив Апостол народів у своїй науці про містичне тіло Іс. Христа. „Бо як тіло є одно, а членів має багато, всі ж члени тіла, хоч їх багато, є одним тілом, так і Христос... Виж є тілом Христовим і членами кождий з окрема.“²⁾ По словам св. Павла, всі вірні творять з Христом одно тіло, якого головою є Христос а вірні його членами. Тим містичним тілом є Церква.

Членами містичного тіла Христа стаються всі вірні через св. Хрещення. Як уродини подають чоловікови природне існування і життя, так хрещення дає йому надприродне життя в Христі. Через характер св. Хрещення одержує вірний перше покликання і спромогу співжити з Христом. Кождий вірний мусить проте бути живим членом Церкви, в противнім разі муситься його як мертвий член від цілого тіла усунути.

У нове відношення до містичного тіла Христа, себто до Церкви, вступають вірні через св. Миропомазання. Через ту св. Тайну одержує вірний покликання і свячення до служби і праці для Христа і членів Його тіла. Миропомазаний мусить стати не лише живим, але також активним членом, так що миропомазання, котре дає вірному покликання до служби для Христа, слушно називають Тайною К. А.

До апостолування взиває всіх вірних також і св. Петро. „Кождий, як прийняв ласку, нехай нею служить один одному, як добрі управителі різної Божої ласки.“³⁾

Згадаймо вкінці еще слова першого ерусалимського Епископа Якова, що рівнож загріває вірних до співпраці для Христа. „Побожність чиста і непорочна у Бога і Вітця, є отся: Відвідувати сироти і вдови у їх горю, а себе хоронити непорочним від сього світа.“⁴⁾

в) Практика апостолування світських людей в первісній Церкві. Поручення Ісуса Христа й апостолів вірні сповнили та брали живу участь в апостолуванні Церкви. І тут знова св. Письмо наводить нам імена так поодиноких світських апостолів, муштин і жінок, як і загалу пер-

¹⁾ Филип. 2, 15; ²⁾ I. Кор. 12, 12, 27; ³⁾ I. Петр. 4, 10; ⁴⁾ Яків 1, 27

ших християн, Між поодинокими світськими апостолами згадує св. Письмо апостола Апольоса, який своєю ученістю і ревністю причинився у значній мірі до розширення Христової науки. Визначним світським апостолом був Акила, що в його домі в Коринті і Ефезі знайшов приміщення й удержання св. Павло. Апостол народів згадує еще про визначного апостола Онисифора. Велику роль в апостолуванні відіграли також жінки. Між жінками, що були „помічниками“ св. Павла і много „трудилися в Господі“, згадує Апостол імена таких, як Фива, Приска, Марія, Персида, Юлія і ін.¹⁾

Спільну апостольську працю перших християн змальовує нам св. Лука в „Діяннях апостольських“, де підчеркує їх апостолування приміром життя та зорганізованої харитативної і соціальної праці.²⁾

Вже на основі св. Письма можна сміло сказати, що в перших трьох віках світські люди причинилися у великій мірі до розширення Христової науки серед поган.

2. Передання. а) Отці Церкви. За багато місця занялоби вичислювання всіх Отців Церкви, що у своїх творах згадують про апостолування світських людей. Згадаймо тільки імена таких церковних письменників, як Аристид, Атенагорас, Тертуліян, св. Августин і св. Єронім. Та на особлившу згадку заслугоє тут св. Іван Золотоустий, якого твори є скарбницею глибоких і горячих наук про апостолування світських людей. Передовсім у своїх проповідях „Проти жидів“ виступає він проти тих юдео-християн, які почали обходити жидівські свята та заховувати деякі жидівські практики, що їх не можна було погодити з християнством. Поборюючи ті надужиття, звертається Золотоустий до правдивих визнаців Христової віри такими словами: „Як тільки вийдете з Церкви, зараз вирушайте до ратовання тих душ і кождий з вас нехай мені припровадить одного, що попав в ту недугу.“ А конечність тої апостольської праці світських людей виказує він так: „Як можеш направити свого брата, не зволікай сього вчинити, навіть якщо мавби ти наразитися на небезпеку“. „Господь Бог покарає не тільки злодіїв, але і тих, що могли їм в крадіжжі перешкодити, а сего не вчинили. Подібно укарає Г. Бог не тільки тих, що зле чинили але і тих, котрі їх не навернули з дороги безбожності“.

¹⁾ Римл. гл. 16. ²⁾ Діян. Апост. 2, 42-47; 4, 32-37.

Вже сі коротенькі місця з проповідей св. Івана Золотоустого є доказом, що за часів його сильно проквітала співпраця світських людей в апостолуванні Церкви.

б) Теолоґи пізніших часів. Завваги Отців Церкви про апостольську працю світських людей дальше поглиблювали й виясняли пізніші Богослови. Великі теолоґи як св. Тома з Аквіну і Суарез застановлялися над питанням, чи і о скільки світські люди можуть працювати серед невіруючих і еретичних кругів.

Св. Тома про се так говорить: „Сильні у вірі можуть приставати з невіруючими жидами і поганам, бо через те можна сподіватися їх навернення. Це однак заборонено слабим у вірі“. В часах реформації, коли то діяльність світських людей найбільше розвинулася, застановлялися теолоґи над питанням, о скільки є дозволеною річчю проповідання лаяків. Як світські люди з одної сторони найбільше причинилися до розширення блудів, так по думці сих теолоґів світські люди з другої сторони мають сі блуди поборювати.

в) Папи найновіших часів. Коли в новіших часах чимраз більші небезпеки загрожували св. вірі й моралі Церкви а сама праця душпастирів показалаь невистарчаючою, уважали Намісники Христові за konieczність вернути до випробованої практики перших віків та покликати світських людей до співпраці в апостолуванні. Почин до того дав вже Ватиканський Собор, якого Отці повзяли таке рішення: „Всіх християн, у першій мірі тих, що справують учительський й пастирський уряд, просимо і закликаємо із за любови Іс. Христа та їм приказуємо в ім'я Бога і Спасителя з ревністю працювати над тим, щоби від Церкви відвернено блуди і щоби заясніло в повні й чистоті світло віри“.¹⁾

Сю думку Ватиканського Собору висвітлюють і обоснують пізніші Намісники Христові.

Лев XIII. в Енцикл. „*Sapientiae christianae*“ з дн. 10. I. 1890 р. говорить про обовязок світських людей працювати над розширенням віри та про значіння того світського апостолування. „Якщо гроза вимагає, повинні чувати над чистотою віри не тільки церковні наставники, але тоді кождий християнин обовязаний отверто виступити перед другими в обороні своєї

¹⁾ Vatic. Sess. III.

віри, щоби інших віруючих поучити і скріпити та щоби відперти зухвалість невіруючих“.

Та вже найбільше з новіших Папів закріплює світських людей до співпраці в апостолуванні Церкви Пій Х., що є властивим творцем нинішньої К. А. У своїй переважній Енцикл. „*Il fermo proposito*“ з дн. 11. VI. 1905. р. уживає він перший з Папів назви К. А., в якій світські люди мають зайняти перше місце й піднятися апостолування в цілі ширення Христової науки. Та Енцикліка є немов першим урядовим виступом К. А. в нинішній формі і змісті. Її головні ідеї становлять першу основну програму К. А.

До участі в апостольській праці Церкви взиває світських людей також і його наслідник Венедикт XV., передовсім в Енцикл. „*Maximum illud*“ з дн. 30. XI. 1919 р.

Однак нема найменшого сумніву, що найбільші заслуги около поглиблення засад й програми К. А. та її розвитку поклав теперішній Св. Отець Пій XI. К. А. стає предметом його безупинних геройських праць. Вона є його найгорячішим бажанням, є справою його серця та головною програмою цілого його Понтифікату. Вже багато великих діл доконав Пій XI. для загального добра Церкви й цілого людства, однак його найбільшим ділом буде певно К. А. Він безнастанно до неї вертає у своїх Енцикліках, листах, конкордатах, промовах на Консисторії і при послуханнях. Нема другої ідеї, котра так займалаби Пія XI., як власне К. А.

Кард. Фавльгабер твердить, що історія надасть Пієви XI. за його подвиги около здійснення К. А. почесну назву — „Папи К. А.“ Йому якраз, що з Божої волі обдарований бистротою ума і глибоким розумінням грози нинішніх часів, призначило Боже Провидіння наново оживотворити К. А., її ідею й обсяг діяльності вияснити та її безупинно підпирати. До його часів К. А. була знаною тільки в Італії. Сей Папа вливає в неї нового духа, розширяє терен її діяльності на цілу Церкву і всіх вірних.

Свої пляни і бажання виловив Пій XI. у своїй першій Енцикліці „*Ubi arcano*“ з дн. 23. XII. 1922 р. Ся Енцикліка „Про Христовий мир в Христовім царстві“ становить велику програму, „*Magna charta*“ К. А. Хоч назви К. А. уживає Пій XI. в Енцикліці тільки раз, однак виразно подає в ній цілі, конечність й головні знамена К. А.

Свої погляди на К. А. висловив Пій XI. далше в листі

до Кардинала Бертрама „Quae nobis“ з дн. 13. XI. 1928. Сей лист становить одно з найважливіших джерел пізнання К. А. і він є найліпшим коментарем першої Енцикліки Пія XI.

В торжественний спосіб висказався Пія XI. про К. А. в Енцикліці „Non abbiamo bisogno“ з дн. 29. VI. 1931, що ex professo трактує про К. А.

Завдяки старанням теперішнього св. Отця розвинулася К. А. вже майже на цілیم світі. В Польщі формально уконституовано К. А. декретом кардинала Гльонда з дн. 24. XI. 1930 р. В нашій Галицькій Провінції затверджено „Конституційний статут К. А.“ на конференції Єпископату у Львові дня 3. I. 1931 р. В нашій знова Епархії формально створено „Епархіяльний Інститут К. А.“ декретом Єпископа Ординарія з дн. 24. III. 1934 р. В той спосіб апостолування світських людей стало і в нашій дієцезії офіційальною працею Церкви.

З сего короткого начерку історії К. А. видно, що Церква вже від своїх початків послуговувалася допомогою світських людей у своїй місії. Нині, коли то в цілیم світі шириться в застрашаний спосіб релігійний індеферентизм, атеїзм і масове відступництво, Церква знова при допомозі світських людей старається позискати всіх тих, що від неї відпали.

II.

Єство К. А.

Представивши коротко історію К. А., належить тепер обговорити її єство.

Само слово Католицька акція (від лат. *agere* = чинити) у своєму ширшому значінню означає всяку католицьку діяльність, що її підіймаються католики в осяганню своїх властивих цілей, як прим. місії, реколекції, літургійний і евхаристійний рух, пропаганда кат. преси, кат. фільми і т. п. Се все є річи, які дійсно мають щось спільного з К. А.

Однак та загальна Католицька акція не є у властивому і вузшому значінню К. А., про котру тут розходиться.

Для усунення всякого непорозуміння належить сильно підчеркнути основну ріжницю між католицькою акцією у ширшому, невластивому значінню, а К. А. у вузшому, властивому значінню. Ся ріжниця є так важною й основною, що без сего не можнаби взагалі зрозуміти єства К. А. Важність сеї ріж-

ниці підносить вже сам св. Отець Пій XI. тими словами: „Побіч К. А. у властивому значінню існують еще інші інституції, товариства й почини, котрі провадять широке й дуже успішне, індивідуальне й суспільне апостолування, але вони мають свою відмінну й різнородну форму організаційну та свої цілі і тим самим різняються вже від властивої організації К. А. Се все діла, що їх не можна стисло назвати К. А.“¹⁾

Вже з тих слів ясно випливає, що існує К. А. у властивому, вузшому значінню того слова у відріженню від католическої акції у ширшому значінню. Після тої короткої але дуже важної заваги можна вже приступити до докладнішого обговорення ества офіційної К. А. Її К. А. міститься в її дефініції, за якою не потрібно вже довго шукати.

Клясичну, сьогодні вже всіма прийнятну, дефініцію нової по формі організації, що носить свою технічну назву К. А., подав св. Отець Пій XI. Вона звучить так: „К. А. є се співучасть світських людей в єрархічній апостолуванні Церкви“ В тій дефініції є подані всі суттєві знамена К. А. Розберемо їх докладніше, щоби набрати глибшого розуміння К. А.

1) К. А. є се співучасть світських людей в єрархічній апостолуванні Церкви. Отже К. А. є найперше сама в собі правдивим апостолуванням, себто Божим післанництвом до праці над спасенням ближніх. Кождий чоловік має обов'язок спасти свою душу. Однак завдання апостола є ширше, іменно побіч спасення своєї душі має апостол старатися про спасення душі ближнього.

Що К. А. є правдивим апостолуванням, се ствердив вже Пій X. кажучи: „К. А., що ставить собі за завдання відновити всю в Христі, є правдивим апостолуванням на честь і славу самого Христа.“²⁾

Се знамя К. А., себто її апостолування виразно підчеркує також і Пій XI.: „К. А. не полягає лишень на тім, щоби люди змагали до своєї особистої христ. досконалости, що очевидно є першим і найважливішим їх завданням, але також полягає на правдивім апостолуванні, доступнім для всіх католиків кожного стану.“³⁾

К. А. є дальше апостолуванням світських людей.

¹⁾ Лист Кардинала секрет. стану до генерального предсідника К. А. в Італії з дн. 30. III. 1930 р.

²⁾ Енцикл. Пія X. „*Il fermo proposito*“ з дн. 11. VI. 1905 р.

³⁾ Лист Пія XI. до кард. Бертрама „*Quae nobis*“ з дн. 13. XI. 1928 р.

себто таких, що не є ні священиками ні монахами. Чи всі ляїки можуть належати до К. А.? На се питання належить відповісти так і ні. Так: „Всі католики повинні бути в К. А., без огляду на ріжницю віку, пола, стану, культури та національних й політичних змагань,“ так пише св. Отець Пій XI. в згаданім листі до кард. Бертрама. Ні: До К. А. можуть належати лише такі католики, котрі мають передумовини означені Пієм XI.: „солідну побожність, відповідне знання Божих річей, несплямлені обичаї, цілковиту відданість для Папи і Єпископів, та горіючу і діяльну ревність.“¹⁾

Св. Отець Пій XI. не укриває того, що сама тільки праця священиків сьогодні вже не вистарчає. В листі до кард. Бертрама він так пише: „Особливо в нинішніх часах, коли то чистота віри й обичаїв вступає з дня на день в небезпечнішу рішаючу боротьбу, ізза браку священиків, клир вже цілком не вистарчає до того, щоби подлати душпастирським вимогам. Тому покладаємо тим більшу надію на К. А., котра через приєднання численних співробітників зі світського стану має стати при боці клиру зі своєю співпрацею і допомогою для нього.“

Сі слова Пія XI. так поясняє Кард. Фавльгабер: „Єпископи й священики є обтяжені безпосередною душпастирською працею. Їх змагання звернені до праці внутрі Церкви. На зовні однак, на вулицях і по домах проповідують вороги Церкви і катол. світогляду на безчисленних проповідальницях безчисленними язиками і часописами. Колиж вороги Церкви чувають, її приятелі не можуть спочивати; коли вороги Церкви промовляють, її приятелі не можуть мовчати; коли вороги Церкви остряють мечі до боротьби, її приятелі неможуть допускати, щоби їх духовний меч ржавів. Коли так много людей попадає в нове поганство, та під релігійним й моральним оглядом чимраз низше упадає, так тоді мусять всі християни, не тільки священики стати ісповідниками й апостолами“.

З дотепер сказаних слів випливає, що носіями К. А. є світські люди. В К. А. розходиться отже про звербування ляїків-католиків до співпраці в єрархічнім апостолюванню Церкви і то в той спосіб і в такій мірі, як їм до сего уділить церк. Єрархія післанництва.

З того однак, що носіями К. А. мають бути ляїки, еще

¹⁾ Лист Пія XI. до Єпископату Аргентини з дн. 4. II. 1931 р.

очевидно не впливає, що священників належить взагалі з К. А. виключити. Бож до єства К. А. належить, щоби світські люди працювали в найтіснішій злуці і в залежності від клиру. Каже Пій XI: „Що клир мусить взяти участь в тій святій ділі, слідує з факту, що хоч К. А. є по своїй суті ділом лаяків однак без тривалої і ревної праці священників вона не може ні повстати, ні розвиватися, ні приносити своїх особливих плодів“.¹⁾ Властиву однак роботу в К. А. мають виконувати лаяки.

3) К. А. є даліше зорганізованим апостолуванням світських людей, себто многі члени К. А. мають творити одно органічне тіло, оживлене одним життєвим принципом, що матиме перед собою одну ціль, а при тій всі члени мають даліше заховати свою власну природу і свою діяльність. Вже тут виринає питання, які форми організації прийме К. А. у нас та яке становище займе вона до інших церк. товариств. Та се не легке питання буде предметом особних рефератів.

4) К. А. є вкінці апостолуванням світських людей зорганізованим Церквою, що в дефініції сказано словами: співучасть світських людей в єрархічному апостолуванню Церкви. К. А. має отже єрархічний характер. Основою К. А. є церковна Єрархія і то так, що без неї К. А. не моглаби взагалі існувати. Тут має своє повне примінення давня христ. засада: *Nihil sine episcopo*.

Се знамя К. А., себто її єрархічний характер, належить докладніше пояснити.

Іс. Христос міг святу власть (єрархію) поручити загалови вірних, так що всі вірні малиби рівні права й обовязки. В такім випадку виконувалиби святі власті або всі вірні, а якщо се булоби неможливим, уповаженні відпоручники загалу. Тоді устрій Церкви мавби демократичний характер.

Христос сего не зробив. Повноту єрархічної власті Чину й юрисдикції передав Іс. Христос тільки певному колу осіб, себто апостолам та їх правним наслідникам. Якраз у виконуванні сеї єрархічної власті полягає єрархічне апостолування Церкви. Носіями того єрархічного апостолування у властивому і вузшому значінню не можуть бути ніколи світські люди. Ними є і на всегда позістануть Папа і Єпископи.

Побіч сего єрархічного апостолування існує еще в Церкві

¹⁾ Лист Пія XI. до Єпископату Аргентини.

спомагаюче апостолування, як се виразно ствердив Лев XIII. „Завдання проповідати або вчити прислугує по Божому праву учителям, що їх помазав св. Дух. на Єпископів, щоби вони рядили Церквою. Однак нехай ніхто не думає, що ляїкам є заборонена ревна співпраця у тому завданні. Де сего konieczність вимагає, можуть вони, не перенимаючи вправді ролі учителів, передавати другим правди, що їх почули вони від учителів і в той спосіб стати відгуком голосу учителів, Богом установлених“¹⁾. Ляїки отже можуть спомагати церковну Єрархію в її апостолуванні. Але тому, що апостолування ляїків є тільки спомагаючим, є воно підпорядковане єрархічному апостолуванню. Якраз в К. А. розходиться про се спомагаюче апостолування. Однак в К. А. є воно не лише спомагаючим, але є також урядовим, офіційальним, бо в К. А. дістають ляїки виразно уповажнення Церкви. „Тим вірним, котрі разом виступають і є однозгідні в тім, щоби стояти в поготовлю на візвання церковної Єрархії, дає та церковна єрархія у певній мірі уповажнення, принуку й заохоту“²⁾. Апостолування світських людей є в К. А. не тільки співпрацею в Єрархічному апостолуванні, але є співуділом в ній. Бо до виконання звичайного спомагаючого апостолування вистарчає сама згода церк. Єрархії, а в К. А. дістають ляїки післанництво, поручення від церк. Єрархії. Через К. А. стають в ній діяльні вірні влучені до Єрархії, так як влученим є рамя до цілого тіла, як влученою є галузка до цілого пня.

Але тут не стоїть апостолування ляїків на рівні чи побіч апостолування Єрархії. Ляїки і Єрархія виконують одно і то само апостолування, але одні (єрархія) як Богом установлені носії сего апостолування, для того, як провідники, другі (ляїки) як Богом покликані помічники того апостолування. Каже Пій XI. „Вірні, що боряться в рядах К. А. є особливою Божою ласкою покликані до діяльності подібної до діяльності священників. Бож К. А. не є нічим іншим як апостолуванням вірних, котрі під проводом Єпископів віддаються на службу Церкви і через те в повному значінню доповняють її місію“³⁾. Але само Боже покликання не дає еще права до співучасти в єрархічному апостолуванні. До того потрібно еще зовнішнього, видимого післанництва Церкви.

¹⁾ Енцикл. „*Sapientiae Christianae*“ з дн. 10 I. 1890.

²⁾ Лист Пія XI. *Quae nobis* до Кард. Бертрама.

³⁾ Лист Пія XI. до Кард. Сегури з дн. 6. XI. 1929.

Без сего післанництва може ляїк доконувати геройських вчинків, однак не бере еще тим самим участи в ерархічнім апостолуванню, він не є еще членом К. А. З висше сказаних слів слідує висновок, що тільки такі члени можуть належати до К. А., які одержать від Єпископа післанництво та безпосередно підчиняться його власти.

III.

Ціль і предмет К. А.

Зі сути К. А. впливає вже й її ціль. Якаж є ціль К. А.? Відповідь на це питання знайдемо у многих висказах Апостольської Столиці.

Вже Пій X. у своїй Енцикл. „*E supremi apostolatus*“ писав: „Ціллю, до котрої мають стреміти всі наші змагання, є піддання людського роду наново під владу Г. Н. І. Христа“. Опісля в Енцикл. „*Il fermo proposito*“ висказався про ціль Церкви той сам Папа так: „Церква... розширяючи Боже Царство там, де воно не було еще голошене, усильно старається всіми способами відзискати страти дізнані у вже здобутім царстві. Відновити всьо в Христі було завсїгди кличем Церкви. Є то передовсім наш клич в тім небезпечнім часі, що його нині переживаємо“. Найвисша й основна ціль Церкви, се триюмф Христового Царства. Ту саму ціль, що й Церква, має також і К. А. Воно мусить так бути, бо К. А. є співуділом в ерархічнім апостолуванню Церкви. Вона є помічницею, що має Церкві допомагати, перевести в життя її апостольський уряд. Запанування Христа Царя на землі, се є основна і найвисша ціль К. А.

Сю основну й найвисшу ціль К. А. можна подрїбно так представити: Ціль К. А. є розширення Христового Царства в поодинокім чоловіці, родині й цілій суспільности.

Розберемо ті подрїбні цілі трохи докладніше.

К. А. наміряє впровадити Христа найперше до життя одиниць. Кождий християнин має за завдання так свою совість і спосіб свого думання перетворити й примінити до вічних Божих законів, щоби він міг знайти в кождім випадку приватного й прилюдного життя правдиву розвязку. По словам Пія XI. „Ісус Христос царює над поодинокими людьми в їх умах — через свою науку, в їх серцях — через любов, в цілім їх життю через заховання Його закону і наслідування його діл“. Отже обнови одиниці має К. А. доконати при

помочі релігійного та морального виховання. Релігійне виховання має обіймати докладне пізнання правд віри і підчинення розуму під правди Богом объявлені. Та релігійна виховуюча діяльність має бути получена рівночасно з моральним виробленням, яке має на цілі виробити у людини правдиву побожність.

Дальша подрібна ціль К. А., се обнова подружого життя.

В чорних але правдивих красках змальовує Св. Отець упадок нинішнього подружжя. „Вигасло привязання дітей до родичів, остигла любов родичів до дітей; мужі жінкам, братя сестрам стали ворогами. Упала мораль, всюди упертість, непослух, розпуста, — забута присяга на подружю вірність. Гине на наших очах стид у невіст і дівчат, що бачимо по їх способі убирання, розмовах, безстидних танцях і марнотравстві“.¹⁾

З великої Тайни подружжя усунено Христа, а за сим пішов брак мира в родинях, ломання святости і нерозривности. І тут К. А. має великі завдання до сповнення в цілі обнови й охорони християнської родини, що має стати осередком релігійно-морального життя цілої суспільности. Як в одиниці так і в родині має зацарювати Христос. Св. Отець Пій XI. поучає, що: „Ісус Христос царює в родині, коли родина, маючи в своїх основах тайну христ. подружжя, захоче в нічім ненарушений характер святої інституції, коли в родині вітцівська повага є відбиткою Божого вітцвіства, що є її жерелом та дає їй свою назву, коли діти наслідують Дитятко-Ісуса, коли ціле родинне життя є пересякле святістю назаретанської родини“.²⁾ Тому, що родина є сьогодні найбільше наражена на небезпеки повного розбиття, Пій XI. станув в її обороні, видаючи свою безсмертну Енцикліку „Про християнське подружжя“ („*Casti connubii*“ з дн. 31. XII. 1931 р.) що є невичерпаним жерелом наук в релігійно-моральнім освідомлюванню наших вірних у справах подружжя.

Якщо зусилля ворогів Церкви спрямовані нині передовсім на ослаблення подружого звязку через відобрання йому характеру св. Тайни, облекшення розводів, зменшення прав родичів на виховання дітей і т. п., К. А. має звернути свою

¹⁾ Енцикл. Пія XI. „*Ubi arcano*“.

²⁾ Тамже.

особлившу увагу на христ. подруже, має його усильно боронити, організувати збірні протести проти замахів на св. Тайну подружжя, віддалявати від родин небезпеки, облекшувати їй виховання дітей, творити захоронки, діточі садки і т. п. І тут відкривається широке поле діяльності для членів К. А.

Та головним полем діяльності К. А. є без сумніву школа і виховання молоді. Це одна з найважливіших ділянок праці К. А. Тому предметові присвятив Св. Отець Пій XI, також особну Енцикліку „*Divini illius*“ з дн. 31. XII. 1929 р. В ній означив він ясно становиско Церкви, ролю й завдання родичів у справі виховання молоді, подаючи в ній рівночасно напрямні ідеї для праць К. А. Її обов'язком є дбати, щоби молодь мала забезпечену науку релігії в школі, освідомлювати загаль про конечність релігійного виховання, підносити права Церкви до школи, попірати католицькі видавництва книжок для молоді, параліжувати злий вплив ворожих Церкві напрямків і т. п.

На шкільному вихованні опирається виховання доростаючої, позашкільної молоді. Сильну оборону написав сам Св. Отець Пій XI. в користь виховання сеї молоді, коли то в Італії замкнено деякі катол. стоваришення молоді. Як найостріше осуджує він змагання впоїти в молодь обожествування держави в поганському значінню, що противиться природним правам родини і надприродним правам Церкви. Виховання молоді є дійсно „апостолюванням апостолювання“. Жадна жертва не повинна і нас повздержати від посвяти всіх наших сил для молоді, з котрої має вийти обнова цілої суспільности.

Вкінці наміряє К. А. впровадити Христа до цілої суспільности. Вже Лев XIII. про се завдання К. А. так пише: „Треба Христа Господа впровадити цілковито до суспільности, щоби Він був жерелом життя для всіх членів і верств суспільности, щоби Його духом були переняті всі державні закони, суспільні інституції, наукові заведення, помешкання богачів і варстати робітників“.¹⁾

А Пій XI. про се так говорить у своїй першій Енцикліці: „Христос царствує в суспільности через узнання найвисшої власти Бога, від котрою як від жерела всьо зависить,

¹⁾ Енцикл. Льва XIII. „*Tametsi futura*“ з дн. 1. XI. 1900 р.

і власть другим приказувати і обов'язок слухати. Царствує тоді Христос, коли Христовій Церкві признається в людській суспільності се місце, яке їй Він сам призначив, коли її установив совершенним і в своїм порядку найвисшим товариством, та дав їй власть бути учителькою і провідницею всіх інших товариств¹⁾.

Дбати всіми можливими й добрими середниками, щоби Іс. Христос запанував в одиниці, родині й цілій суспільності, ось се головні завдання К. А.

З того, що дотепер сказано про ціль К. А. ясно випливає висновок, що К. А. має виключно релігійний характер. Сей характер К. А. Намісники Христові вже нераз сильно підчеркали. Тут вистарчить з многих голосів навести слова Пія XI. сказані в листі до кард. Бертрама: „К. А. не є тільки зовнішню, матеріальною, але є духовою, не є земською, але надприродною, не є політичною але релігійною“. Але і під тим оглядом не належить поповняти другого блуду, начеби К. А. мала розвивати чисто релігійну діяльність, як се роблять інші чисто релігійні стоваришення. Правда, найвисша ціль К. А. має релігійний характер але до осягнення своєї цілі може й має К. А. зміряти всіми можливими але добрими середниками. Нераз мусить К. А. лічити тіло, щоби уздоровити душу, мусить стеречи матеріальних інтересів, щоби ратувати моральні чесноти.

З висше наведених слів Пія XI. zarazом видко, що К. А. немає ні сліду політичного характеру. К. А. є цілковито аполітичною, так що Апостольська Столиця виключила рішучо всяку політику з програми діяльності К. А. Вона ж прецінь має на цілі зєдинити всіх католиків без огляду на їх партійно-політичні переконання в аполітичній праці над відновленням всіх ділянок людського життя в дусі Христа. Щоби в так важнім питанню відношення К. А. до політики не було і для нас найменшого сумніву, вистарчить навести ясні слова Пія XI. сказані в листі до Примаса Еспанії: „З огляду на свою природу і ціль, які ставлять К. А. поза й понад всяку партійну діяльність, вона не може бути ніколи мішана з організаціями, які передовсім мають чисто політичні цілі“²⁾. Однак з тих слів еще цілком не випливає, начеб К. А. мала

¹⁾ Енцикл. Пія XI. „Ubi arcano“.

²⁾ Лист Пія XI. до Кард. Сегури з дн. 6. XI. 1929 р.

справи політики легковажити. Прецінь завданням К. А. є „всьо обнови́ти в Христі“, отже і політичне життя. А нема найменшого сумніву, що нинішнє політичне життя потребує може найбільше обнови. Бо і воно намагається рівнож усунути Бога з програми своєї діяльності. І тут стоїть також перед К. А. взнесе завдання, обнови́ти політичне життя в дусі Христової науки. Але чи зможе се завдання сповнити К. А., що є аполітичного характеру і з програми своєї діяльності всяку політику виключає? На те питання належить відповісти словами Еписк. Кубіни: „Власне для того і тільки для того, що К. А. є аполітична і що вона ділає поза і понад політичними партіями, може вона уздоровити політичне життя. Бо політичне життя можна уздоровити тільки неполітичними середниками, а ними власне К. А. розпоряджає. Політичне життя можна обнови́ти тільки через обнову публичної совісти суспільности, через виховання людей до прилюдного життя і до провадження здорової політики. К. А. не може накидати якихсь політичних програм, не може творити політичних партій чи їх спомагати, але може і повинна голосити і розширяти засади христ. етики в політичнім життю. Ось се велике завдання, що його має сповнити К. А. в політичнім життю“. Про се завдання К. А. так висказується Пій XI. в згаданім листі до Примаса Еспанії: „К. А., будучи як така понад політичними партіями, буде працювати для спільного добра через поширювання й актуалізовання католицьких засад, які є основою й запорукою всякого дочасного добробуту, або через старання і християнське утворення сумлінь, що забезпечить краєви цілі ряди зразкових горожан, дбайливих не тільки о добро Церкви але також о суспільне добро, а разом з тим о індивідуальне і домашнє“.

Отже К. А. не зрікаючись свого аполітичного характеру має впливати на обнову політичного життя в дусі Христа, щоби в той спосіб перевести клич: „всьо відновити в Христі“.

Одиниця, родина, школа, ціла суспільність, політика, се найголовніші предмети, що ними має зайнятись К. А. у своїм змаганню до найвисшої і основної цілі, якою є триюф Христа тут на землі.

¹⁾ Відношення К. А. до політики обширніше обговорює Еп. Др. Кубіна Т. в статті: „А. К. а polityka“ в „Ruch katol.“ 1931, ст. 134—153.

Найважливіша література, використана в написанню сего викладу:

Ks. Bross: „Akcja Katolicka według orzeczeń Stolicy Apostolskiej“, I. i II. Poznań 1929.; 2) Ks. L. Civardi: „Podręcznik Akcji Katolickiej“, I. Zasady, Poznań 1933.; 3) Dr. Fr. Jürgensmeier: „Die dogmatische Grundlage der Kath. Action“, Leutersdorf am R. 1934.; 4) Dr. M. Keller: „Katholische Aktion“, Eine systematische Darstellung ihrer Idee, Osnabrück; 5) Ks. Dr. A. Mytkowicz: „Akcja katolicka u podstaw i w praktyce“, Lwów 1929; 6) J. Straubinger: „Wesen, Ziel und Aufbau der Katholischen Aktion“, Stuttgart 1933.; 7) J. Will: „Handbuch der katholischen Aktion“, Freiburg im Br. 1934.

Світське апостольство в К. А. є обов'язком усіх вірних.

1) *„Всі вірні, а передовсім молодь, є покликані до чинної співпраці в Католицькій Акції, до розширення і утрєвалення Христового Царства в одиницях, родинах і суспільностях“.* (Пій XI. Лист „Nous avons lu“ до Кард. Andrieu з Бордо з дня 5. IX. 1929.)

2) *„Нехай всі здають собі справу з того, що не може ніхто оставати безчинним, коли релігії або народові загрожують небезпеки.“* (Пій X. Лист „Inter catholicos“ до Єпископа Мадриту з дня 20. II. 1906.)

3) *„Великі зміни спричинені війною, зростаючі потреби Церкви, чимраз менше число священиків вимагають, щоби співучасть світських в К. А. ставала чимраз більшою і ревнішою, а одночасно чимраз більше відповідала її взнеслим цілям. Єпископи повинні мати до своєї розпорядимости значне число мужчин і жінок живої віри, несплямлених обичаїв і святої працьовитости для що раз дальшого розширення Божого Царства в одиницях, родинах і суспільности.“* (Кард. Гаспаррі, Лист до Італ. Єпископату з дня 2. X. 1922.)

О. ГОЛИНСЬКИЙ ПЕТРО,
католик гімназії в Перемишлі.

|||||

Організація Католицької Акції.

ВСТУП.

Поняття і ціль Католицької Акції нам уже відомі. Моїм завданням є зазнайомити Всеч. Отців з одною із найважливіших цих Кат. Акцій, а саме з її організацією.

Коли глибше вдуматися в суть Кат. Акції, то в ній кидаються нам в очі три різні та разом нероздільні елементи: рух, апостольство і організація. Католицька Акція є передовсім рухом, як на це впрочім вказує виразно сама назва. Рух, себто праця, має панувати у всіх царинах суспільного життя: в установах, організаціях, під дахом і на вулиці живим і друкованим словом, приміром і заохотою, торжествами і маніфестаціями і т. д. З другої сторони є Кат. Акція апостольством. Це не якийбудь рух, це праця стисло определена, апостольська, в службі Церкви та не на власну руку але з відпоручення і уповаження Єрархії. Неодна побожна одиниця, неодна установа чи організація виконують якусь корисну для Церкви роботу напр. ширять католицьку свідомість, уладжують релігійні обходи, поборюють безбожницьку пресу, а поширюють католицьку і таке інше. Чи можна це назвати Католицькою Акцією? Ні! А апостольством? Так! Ця добра і пожиточна праця є апостольством але самочинним, приватним а може навіть організованим однак без того, що називаємо єрархічною місією Церкви. Католицьку Акцію виконують організації злучені з Церквою і наділені апостольською місією від дотичного Єпископа.

Третя засаднича ціха Католицької Акції це її організованість. Істнувало давніше і нині існує також авторитативне апостольство світських але воно було індивідуальне. Католицька Акція впроваджує авторитативне апостольство збірне як щось нове, чого дотепер не було. Вправді авторитативне організоване апостольство було вже в декотрих церковних брацтвах головно в Марійських Дружинах, однак воно не є те саме що Кат. Акція, бо в К. Акції світські правлять самі собою, а в брацтвах і М. Дружинах рядить священник. Цю тему обширніше обговорює окремий реферат.

I.

Основні вимоги організації К. Акції.

Якщо Католицька Акція має бути організована, то заходить питання: чи має вона яку організаційну форму і яку саме? На це відповідаємо: Загально обов'язуючої організаційної форми для К. Акції нема. Залежно від обставин буде ця форма інакше виглядати в Італії, інакше в Німеччині, в Польщі, інакше навіть у поодиноких католицьких народів того самого краю. Всеж таки дещо з тієї форми буде всім спільне. Будуть ними основні вимоги для організації К. Акції оперті на авторитетних, безпосередних чи посередних, бажаннях Апостольської Столиці.

Св. Отець Пій XI, означуючи поняття К. Акції у промові до італійських студентів університету в дні 8. вересня 1929 р., каже, що це є „участь світських в єрархічному апостольстві“. Якраз у слові „єрархічному“ міститься основна вказівка для організаційної форми К. Акції. Організація К. Акції мусить з konieczности узгляднити єрархічний лад правлячої Церкви. Тому що Єрархію творять Папа і йому підчинені Єпископи, буде устрій Кат. Акції в своїй основній формі центральний, опісля єпархіяльний а накінець парохіяльний. Вправді парохі не належать до Єрархії правлячого уряду Церкви і не посідають *plenitudinem potestatis* у своїй парохії, однаке вони є помічниками Єпископів на місцях і як такі відіграють — як про це ще буде бесіда — важну роль. Кат. Акція у своїй найнижшій організаційній формі буде парохіяльною. Парохіяльна К. Акція підлягає єпархіяльній, єпархіяльна центральній. Цей устрій не виключає існування посередних влад К. Акції, як деканальна, провінціяльна, краєва і т. п. Є вони — як це побачимо пізніше — лише міжбудовою, яка в нічому не нарушує єрархічного принципу. Так напр. Деканальна К. Акція у нас не має властиво ніякої влади над парохіяльною, а Генеральний Інститут К. А. у Львові немає нічого до приказування Єпархіяльним Інститутам К. А. у Львові, Перемишлі чи Станиславові. Таксамо Генеральна управа К. Акції на цілу Польщу в Познані не має влади над поодинокими латинськими дієцезальними установами К. Акції ані над нашим Генер. Інститутом К. А. у Львові. К. Акція в своїй організації не тільки не нарушує в нічім влади поодиноких Єпископів-Ординаріїв але всюди її підчеркує.

Годиться піднести, що К. Акція у великій мірі узглядає окремішні вимоги католиків різних країв, держав і різних народів. Як Церква сама, так теж і її помічниця К. Акція, несе зі собою Боже благословення передовсім тому народови, серед котрого розвиває свою діяльність. Тому що суспільне вироблення не є одинакове у різних народів, не буде також організаційна схема К. Акції всюди одинакова.

Св. Отець не приписує твердої форми для організації К. Акції, а дає лиш деякі вказівки. І так бажанням Його є, щоби всі католики гуртувалися в організаціях. Поодинокі організації К. А. повинні лучитися в союзи, а ті дальше в об'єднання союзів і в той спосіб мають утворити сильну централю. Членами організацій К. Акції можуть бути тільки католики. Ці організації мусять бути злучені з Єпархією і їй підчинені. Окрім своїх специфічних цілей мусить дана організація узгляднювати в своїй програмі апостольську працю. Щоби якась організація могла стати організацією К. Акції, мусить вона дістати від Єпископа місію.

К. Акція не стремить до творення нових організацій там, де католицьких організацій є доволі, як напр. у Німеччині. Тому там не творять нових, а лучать старі, зводять їх під спільний дах та координують їхню діяльність. К. Акція в Німеччині носить назву *Arbeitsgemeinschaft* — спільнота праці католицьких організацій. У нас таких організацій нема. Щось в тому роді творилося в нас недавно під назвою У. Х. О. пізніше У. К. О. (Українська Католицька Організація) та У. К. С. (Український Католицький Союз). Мали вони парохіяльні осередки, деканальні влади, вкінці єпархіяльні і краєву управи. Та вони слабкі так, що при творенні К. Акції в рахубу майже не входять. У нас треба буде творити окремі організації К. Акції.

Св. Отець дає ще одну вказівку дотично організацій К. Акції, а саме що вони повинні посідати чотири типи: мужчин, жінок, хлопячої молоді і дівочої молоді (гл. лист до Кард. Сегура). Подрібні цілі тих організацій є відмінні, однак найвисша ціль усім спільна, а нею є Царство Боже в одиницях, родинях і суспільности. Є це одночасно головна ціль Католицької Акції. Не зважаючи на відмінні цілі ближші, на відмінні методи праці і відмінне середовище, є вони об'єднані, а тим об'єднуючим і порядкующим чинником для них є Церковні Асистенти.

Цей рід устрою К. Акції має двояку користь:

Перша це можливість духового школення членів до апостольської праці. В спільноті почувають себе одиниці того самого полу і рівного віку відважнішими, взаємно себе підбадьорують до праці над власним удосконаленням та до боротьби за Христові ідеали. Вдячне поле до праці має тут Церковний Асистент, який через гутірки і реферати буде поглиблювати серед згуртованих членів католицьку свідомість, а улаштуванням стислих реколекцій буде старатися піднести їх на вищий шабель досконалости і святости. Таким чином внутрішньо вироблені члени будуть представляти тим більшу вартість на вні як зорганізований гурт, щоби кожної хвили могли бути готові на поклик Церкви, так до оборони загрожених позицій, як не менше до наступу для здобування нових теренів і нових душ для Христа. І це буде друга користь з ерархічного устрою К. Акції.

Зі сказаного висше знаємо, що К. Акцію мають творити об'єднані католицькі організації. І так: парохіяльну управу К. Акції будуть творити представники католических організацій найнижчого типу, які існують на терені парохії: один з мужеських, другий з жіночих і по одному з організацій хлопчачої і дівочої мододі. Епархіяльна К. Акція складається з представників союзів тихже організацій, а краєва з краєвих об'єднаних союзів тих організацій. Кожда з вичислених управ К. Акції, себто парохіяльна, епархіяльна і краєва мають доданого окремого Церковного Асистента. Так з правила повинна виглядати К. Акція в своїй організаційній схемі і так вона виглядає в Італії, де Св. Отець сам іменує Генерального Президента і чотирох членів центральної управи К. Акції та сам ближше нею цікавиться. Тому то італійський тип уважається загально за найбільше авторитативний.

II.

Організація К. Акції у нас.

1. Зверхна влада.

Переїдім тепер до питання організації К. Акції в Галицькій Церковній Провінції. Маємо вже затверджений Конституційний Статут та правильник: Епархіяльної, Деканальної і Парохіяльної К. Акції. Зокрема в нашій Епархії ериговано Епархіяльний Інститут К. Акції, іменовано Голову і Секретаря.

Ділами К. Акції править у нас Преосвящений гр.-кат. Галицький Єпископат за посередництвом окремої Комісії. Преосв. Єпископат покликав до життя централю, яка носить назву: „Генеральний Інститут Католицької Акції“ і має свій осідок у Львові. В його склад входять: президент, директор, і секретар. Президента і директора іменує Преосв. Єпископат, секретара іменує президент. Президентом Генерального Інституту є п. Др. Дзерович Маркіян, лікар у Львові.

Другою в тому шаблі організаційною одиницею є Епархіяльний Інститут К. Акції (у Львові, Перемишлі й Станіславові). Його творить Єпископ-Ординарій даної єпархії, а не Комісія Єпископату ані Генеральний Інститут К. А. Причина лежить у тім, що одинокий Єпископ-Ординарій посідає повноту правлячої влади в єрархічнім порядку на території власної єпархії в усіх церковних справах, отже також у справах К. Акції. Що до залежності Епархіяльного Інституту від Генерального Інституту К. А., то ця залежність є лиш організаційна, а не авторитативна, владна. Генеральний Інститут є в організаційнім порядку надбудовою у відношенні до Епархіяльного Інституту. Ці зверхні права очеркує в коротких словах артикул 10 Конституційного Статуту, в якому читаємо: „Генеральний Інститут Католицької Акції комунікує свої внесення, ініціативи, спостереження та публікації Епархіяльним Інститутам К. Акції“. Надто арт. 14. Конст. Статуту каже, що завданням Епарх. Інституту К. Акції є „просліджувати методи успішного реалізування ініціативи та внесень одержаних з Верховного Інституту К. А.“ Зноваж правильник Епарх. Інституту в § 5. точка а) велить „дбати про те, щоби постанови Верховної Влади К. Акції виконувано на терені Епархії в спосіб узгіднений з її Ординарієм“.

Мігби хтось замітити, що Ген. Інститут посідає за малу власть супроти Епарх. Інститутів, що ця власть є лиш ілюзорична та що він не буде мати нічого до роботи. Однак такий закид бувби неслухний, бо арт. 6. Конст. Статуту вчислює завдання Ген. Інституту аж у 7 точках. Побіч інших занять має він улажувати курси в ціли школення робітників для католицьких організацій, зїзди, маніфестації, свята, уділювати фахові поради і поміч при організуванні кат. стоваришень, піддержувати католицький видавничий рух та пропаганду видавництва К. Акції, видавати книжки, часописи та летючки з тої матерії і др. Буде отже Генеральний Інститут мати

доволі праці. А Епархіяльні Інститути будуть самі відноситись туди з різними справами. Буде Ген. Інститут мати теж чимало до діла з центральними краєвими органами католицьких організацій. В організаційній драбині буде Генеральний Інститут для Епарх. Інститутів порядкуючою і координуючою владою.

2. Організація К. А. в Епархії.

Вертаємо до Епарх. Інституту. Він складається з голови і секретаря, яких іменує Єпископ-Ординарій на протяг трьох літ. При ньому є Епархіяльний Церковний Асистент, якого рівнож іменує Єпископ Ординарій на три роки, а який має слідкувати за тим, щоби так діяльність Епарх. Інституту, як взагалі ціла праця К. Акції в епархії, були згідні з духом Кат. Церкви та зарядженнями Єпископа Ординарія. Епархіяльним Асистентом перемиської Епархії є Преосвящений Єпископ-Помічник Др. Григорій Лакота, головою Епарх. Інституту п. Радник суду Володимир Подлуський, а секретарем Професор Дух. Семинарії о. Онуфрій Орський.

Коли сходити вниз по організаційній драбині К. Акції, то третьою одиницею з гори буде „Деканальна Католицька Акція“. В її склад входять: голова, предсідники тих деканальних мужеських і жіночих організацій, що їх Єпископ Ординарій признав католицькими, а які в своїй програмі узгляднують світське апостольство. Виїмково можуть туди належати також визначніші одиниці, що проживають на терені деканату, а які може прийняти у свій склад сама Деканальна Управа К. А. на внесення деканального Церковного Асистента. Голову затверджує Епарх. Інститут К. А. на протяг трьох років, а пропонує його декан зпоміж предсідників деканальних союзів католицьких організацій. Не конче якраз предсідник якоїсь організації мусить бути головою К. Акції, може ним бути також якась інша метка і свідома одиниця. Церковним Асистентом є тут декан. Лиш виїмково може ним бути інший священник, якого іменує Єпископ-Ординарій. Деканальна Управа К. А. вибирає зпоміж себе містоголову і секретара. Є вона провідним і організаційним органом К. Акції на терені деканату. Її завдання очеркує Конст. Статут в арт. 18 і деканальний правильник у § 2. Є вони слідуочі: Деканальна Управа К. А. виконує доручення Епарх. Інституту, підпомагає розвій католицьких організацій, розбуджує апостольського духа співпраці світських з церковною Єпархією, витворює

католицьку опінію, поширює видавництва К. Акції, усталоє бюджет Дек. К. Акції, уряджує і провадить в області деканату спільні обходи і маніфестації. Акти підписує голова і секретар, яким правильник поручає оставати в якнайтіснішій лучности з Церковним Асистентом, про все його інформувати та одержувати від нього вказівки і пляни відносно не лиш загальної але також подрібної акції на терені деканату. На Церковному Асистенті спочиває тут львиний тягар праці. Постійно урядуючими є голова і секретар. Бодай раз у місяць скликають вони в порозумінні з Церк. Асистентом засідання управи. Дек. Управа К. А. не має права вмішуватись у внутрішні справи організацій. Всякі непорозуміння в лоні Деканальної К. Акції залагоджує деканальний Церк. Асистент, важніші спори вирішує оконечно Епархіяльний Інститут.

Найнизшою організаційною одиницею є Парохіяльна Католицька Акція. Її управу творять: голова, яким буде запропонований парохом визначний католик, звичайно з поміж предсідників місцевих католицьких організацій, а якого затверджує Епархіяльний Інститут К. А. Далі йдуть предсідники тих місцевих катол. організацій, що їх прийнято до К. Акції на основі рішення Еппа Ординарія, а виїмково і в обмеженому числі також визначні місцеві католики з поміж парохіян, яких приймає Парохіяльна Управа К. А. на внесення пароха як Церк. Асистента. Управа вибирає з поміж себе містоголову і секретара. Голова і секретар є постійно урядуючі, залагоджують біжучі справи, підписують акти і відповідають за цілість. Завдання Парохіяльної К. Акції є по думці арт. 18 Конст. Статуту точно ті самі, що завдання Деканальної К. Акції з тою ріжницею, що тут тереном ділання є парохія а там деканат. Бодай раз у місяць, а впрочім після потреби, голова скликає засідання цілої Парохіяльної Управи в порозумінні з Церк. Асистентом. Виступи загального характеру вимагають попередньої згоди з боку Епарх. Інституту, подібно як ширші прилюдні виступи Деканальної К. А. Непорозуміння внутрі Парохіяльної К. А. залагоджує парохіяльний Церк. Асистент, а важніші спори вирішує Епарх. Інститут. Парохіяльна Управа К. А. не повинна вмішуватись у внутрішні справи організацій, зате повинна всіми способами підпомагати їх розвій і діяльність. Єпископ Ординарій може розв'язати Парохіяльну як також Деканальну Управу К. А. перед впливом трилітної каденції.

3. Світські організації.

Вимагає в'яснення ще така річ: Підчас коли Парохіяльну Управу К. А. творять предсідники місцевих католических організацій разом з іменованим через Епарх. Інститут головою, а Деканальну Управу предсідники деканальних союзів тихже організацій, то в Епархіяльному Інституті не бачимо представників тих організацій. Чи їх тут зовсім нема? Вони є але в окремих одиницях, се є в Епархіяльній та Генеральній Раді К. А. Епархіяльну Раду творять: голова і секретар Епарх. Інституту, Епархіяльний Церковний Асистент, по одному делегатови епархіяльних союзів католических організацій та визначніші католики покликані Єпископом Ординарієм. Епарх. Рада є для Епарх. Інституту органом дорадчим і внескодавчим. Скликує її голова Еп. Інституту принайменше раз в рік у порозумінні з Єпископом Ординарієм. Внески Ради стають міродайними для Епарх. Інституту шойно по затвердженні їх через Єпископа-Ординарія. — Генеральну Раду К. А. творять: Президент Ген. Інституту К. А., Генер. Церк. Асистент, по одному делегатови від Епархіяльних Інститутів К. А., по одному делегатови від краєвих об'єднаних союзів католических організацій, що їх прийняв у склад К. Акції Преосвящений гр.-кат. Галицький Єпископат та другі визначніші особи, що їх покликає Генер. Інститут в числі не перевисшаючим числа делегатів. Генеральна Рада є рівнож тільки дорадчим органом для Генер. Інституту К. А.

З висше сказаного бачимо, що Католицька Акція, як всюди так і в нас, розпочинає свою роботу від верхів. Подібно як у меліораційній системі будується наперед головні збірники-канали, опісля великі відводові рови, а шойно на кінці найменші стікові проводи — так само діється в Кат. Акції. Наперед твориться краєву централю відтак епархіяльні, а на кінці деканальні і парохіяльні осередки К. А. Така є правильна дорога при основуванні К. Акції всюди і такий сам дух наших статутів. Перед Епархіяльним Інститутом не може повстати ні Парохіяльна ні Декаданьна К. Акція. Зате може повстати Парохіяльна К. А. скорше, заки повсталала Деканальна на тій території. Наш Конст. Статут і правильники тому не противляться. Якщо якась парохія є добре зорганізована і має всі дані, то чому не малаб у ній К. Акція розвивати діяльності? Тимбільше, що Парохіяльна К. Акція авторитативно і так залежить впрост від Епарх. Інституту.

4. Організаційна схема К. А.

Схема*) організації Католицької Акції у нас буде згл. повинна мати — бо говоримо про ідеальний стан — такий вигляд: Найвисше стоїть Генеральний Інститут К. А. Він підлягає авторитативно Преосв. Єпископатови гр.-кат. Галицької Церковної Провінції. Єпархіяльний Інститут підлягає Єпископови Ординарієви, який є для нього найвисшою авторитативною владою. Організаційно підлягає він Генеральному Інститутові. Деканальна К. Акція організаційно і авторитативно є підчинена Єпархіяльному Інститутові. Парохіяльна К. А. залежить організаційно від Деканальної К. А. а авторитативно від Єпарх. Інституту. Від нього безпосередно приймає Парохіяльна К. А. згідно з постановою арт. 18. Конс. Статуту всякі доручення, а по думці § 8. свого правильного предкладає йому кожного року письмений звіт зі своєї діяльності. Виходить, що Деканальна К. Акція є міжбудою, без котрої можна би обійтися.

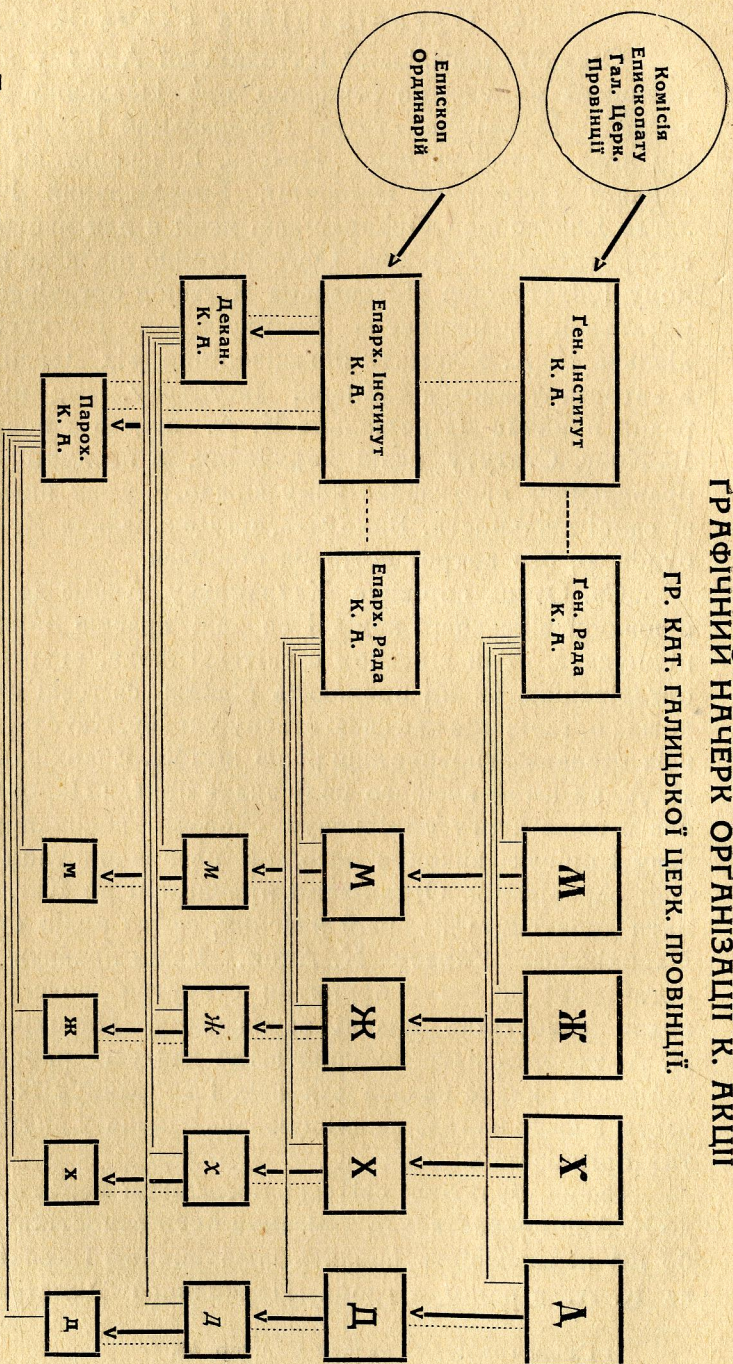
Св. Отець порівнує Католицьку Акцію до добре зорганізованої військової армії. І справді краще порівняння годі підшукати. Тим військом є світські люди, згуртовані у своїх організаціях, якими проводять рівнож світські старшини, бо кожда організація має свою власну управу. Католицька Акція на всіх степенях сповняє лиш роль штабів. Єпархіяльний Інститут К. А. як штаб висшого ряду видає приказ Парохіяльний К. А., яка в свою чергу обмірковує способи виконання цього приказу і опісля виконує його за посередництвом підчинених собі організацій. Організації причислені до Кат. Акції будуть мати двоякі штаби: свій власний, себто виділ організації та Парохіяльну Управу К. Акції. Виділ править усіми ділами організації згідно з прийнятим статутом зовсім самостійно і видає самостійно власні зарядження. Парохіяльна Управа К. А. творить наче ширший штаб для усіх парохіяльних організацій, видає накази для всіх і координує їх працю в області апостольства, не вмішуючись одначе у внутрішні справи тих організацій.

Закид, будьтоби світські організації через приналежність до К. Акції переставали тимсамим бути самостійні і незалежні, бо цю незалежність роблять ілюзоричною Парохіяльна Управа К. А. з одної, а особа Церковного Асистента з другої

*) Гляди графічний начерк на стор. 48.

ГРАФІЧНИЙ НАЧЕРК ОРГАНІЗАЦІЇ К. АКЦІЇ

ГР. КАТ. ГАЛИЦЬКОЇ ЦЕРК. ПРОВІНЦІЇ.

Пояснення:

М = організація чоловічин у парохії.

Ж = жінки

Х = хлопці

Д = дівчата

М = союз організ. чоловічин у деканаті

Ж = жінки

Х = хлопці

Д = дівчата

М = Єпархіальний союз організ. чоловічин

Ж = жінки

Х = хлопці

Д = дівчата

М = Краєве об'єднання союзів чоловічин

Ж = жінки

Х = хлопці

Д = дівчата

→ = авторитетна залежність, = організаційна залежність, ----- = лунність з порадчим органом, | --- | = лунність за посередництвом делегатів.

сторони — є невідомий тому, що тут іде бесіда про свідомих і жадних апостольського чину католиків, для котрих це не буде ніяким тягарем, а які навпаки самі відчують потребу авторитетного проводу в такій делікатній і відповідальній справі як апостолування.

5. Грошові справи К. Акції.

Сама назва К. Акції вказує, що вона вимагає чимало труду. Та окрім праці вимагає вона також грошей. Усі ці видавництва, часописи, поїздки, свята і маніфестації без матеріальних засобів не обійдуться. А відки їх брати? На мою гадку К. Акція повинна сама постаратися о фонди для себе. Про грошові джерела не згадують нічого ні наш Конституційний Статут К. А. ні правильники. Ці останні згадують однак про майно і фінанси. І так: § 10 правильника Епархіяльної К. А. каже, що Епарх. Інститут має предклагати з початком кожного календарного року Епископови Ординарієви звіт зі своєї діяльності, фінансовий звіт і прелімінар на біжучий рік. Такі самі фінансові звіти пересилають Деканальні і Парохіяльні Управи К. А. кожного року Епархіяльному Інституту. Надто для контролю фінансової господарки вибирають Деканальні і Парохіяльні Управи окрему ревізійну комісію з трох членів. Грошові справи провадить всюди секретар, так в Епарх. Інституті як у Деканальній і Парохіяльній Управі К. А. Отже статuti рахуються з потребою гроша. Колиж не згадують про способи, як роздобути фонди, то значить, що тут є свобода. Добровільні жертви, дари, складки членів будуть в початках єдиними джерелами доходів. Пізніше прийдуть може які записи, приходи з власних підприємств, видавництв, часописів і т. п. Вправді в наших обставинах рахувати на прихід з видавництв це річ дуже ризикозна, всеж таки годі нам визбуватися надії на це джерело приходу бодай в дальшій будучині. Коли другі католицькі народи нині мають поважні доходи з видань К. Акції, то чому ми не можемо мати їх пізніше? Впрочім вказівки дотично цієї важної справи подасть Епархіяльний Іститут у своєму часі.

6. Відношення К. Акції до інших організацій.

На питання, яке повинно бути відношення Католицької Акції і її організацій до тих світських установ та організацій, які до К. Акції не належать — відповідаємо: Ці органі-

зації можуть бути двоякі, прихильні нам або ворожі. До прихильних нам устосунковуємося прихильно: підпираємо їх благородні почини, вписуємося в члени, вибираємо до старшини свідомих католиків і в той спосіб заставляємо це товариство чи організацію посередно служити цілям К. Акції. Формально не будуть вони належати до К. Акції але фактично будуть стояти під її впливами. Свідомі католики у виділі читальні чи кооперативи мають можливість зробити багато доброго. В читальні будуть поборювати лихі впливи ворожої лектури, а в кооперативі чесною працею будуть ширити любов до католицьких етичних засад і взаїмне довіря. А якби наприклад якась читальня „Просвіти“ завдяки впливам пароха зажадала вступити до Католицької Акції, чи може це зробити? Ні! Бо кожда читальня є статутowo звязана з матірнім Товариством „Просвіта“. Требаб перед тим здобути матірне товариство і змінити відповідно статуту для читалень, а тут є великі труднощі. Але на що нам конфліктів і непотрібних клопотів, коли читальні і без того можуть робити хосенну для Церкви роботу. Кооперативи та другі економічні установи не будуть також належати до урядової Католицької Акції, але можуть і повинні стати її помічними ділами.

Інакше стоїть справа з тими організаціями, які стоять на становиску ворожим до Церкви. Католицька Акція буде мусіла їх поборювати, але посередно, значить, параліжувати їх лихий вплив, працювати позитивно, творити цінности, щоби показати себе з добрими овочами. В безпосередню боротьбу з противниками, К. Акція не буде встрявати. На такій боротьбі католики завсіди виходили гірше, бо противники не вяжуться в боротьбі ніякою етикою, підчас коли ми завсїгди обовязані нею вязатися.

Не будуть належати до К. Акції також чисто релігійні організації як церковні брацтва і Марійські Дружини. Про їхне відношення до Кат. Акції буде бесіда в окремому викладі.

7. Наші завдання на найблизший час.

Насуваються кінцеві питання: По якій лінії піде найблизша праця К. Акції в нас і що має робити священник, парох, декан?

К. Акція це, як сказано, організоване апостольство світських людей. Щож, коли в нас нема католицьких організацій,

які в своїй програмі узяли до уваги апостольську діяльність в службі Церкви. Тому найблизша праця наших влад К. Акції, себто Генерального і Епархіального Інститутів, піде з konieczности по лінії вимог арт. 1. Конст. Статуту. Будемо насамперед приготувати почву, а щойно опісля будемо творити католицькі організації для цілей світського апостольства. Самому на власну руку ні парохви, ні деканови не можна творити такої організації; тут треба конче засягнути інформації від Епарх. Інституту. Дещо однак може і повинен зробити душпастир на власну руку, а то оглянутися за відповідними людьми і через особисте частіше приставання з ними, через відповідну літературу і часописи старатися підготувати їх до провідної ролі в будучих організаціях К. Акції. Головнож повинен парох вже від тепер скріпити працю в церковнім брацтві, бо церковне братство це — як пізніше почуємо — свого рода підготовча школа для світських апостолів.

В напрямі творення католицьких організацій з ціллю світського апостольства в нас уже розпочато працю. У Львові створено К. А. У. М. (Католицька Акція Української Молоді) і К. А. У. Ж. М. (Кат. Акція Укр. Жіночої Молоді), які мають готові статuti. К. А. У. М. є достосована до організації Кат. Акції. Найвисшою владою є Верховна Рада К. А. У. М., відтак іде Епархіальна Рада, далі Деканальний Союз і Парохіальний Кружок К. А. У. М. Парохіальний Кружок розпадається на чотири групи залежно від віку: новики, доріст, юнацтво і гурток старших. Чи К. А. У. М. остане в тім самім виді як організація католицької молоді та чи пошириться вона в усіх трох наших епархіях, годі на разі щонебудь сказати. В нашій епархії не можна ще основувати кружків К. А. У. М., бо — як з попередно сказаного відомо — тільки ті організації можуть входити в склад К. Акції, які формально прийме Епископ-Ординарій. Отже з творенням організацій на місцях повинні О. О. душпастирі здержатися так довго, доки Еп. Ординаріят не вискажеться в тій справі. Тут загалом вказані є з боку духовенства второпність і великий такт, щоби не вириватися без потреби і не компромітувати такого поважного і святого діла, яким є К. Акція.

Найблизшим обовязком священників буде повести якнайінтезивнішу підготовчу працю на місцях. В тій ціли треба зазнайомитися з цілями, з організацією та з методами праці К. Акції, прочитати відповідну літературу і дати її до читан-

ня світським. Одночасно треба подбати про оживлення церковного брацтва, навязати живий контакт з чільнішими парохіянами, зацікавитися працею установ та організацій, які працюють на терені парохії, зацікавитися позашкільною молоддю — ось завдання, за які мусимо взятись заздалегідь, не чекаючи аж на формальне основи Парохіяльної К. Акції. Ці завдання чекають на нас вже сьогодні.

„Належить підпирати і розвивати всякі галузі праці поодиноких організацій, що працюють над добром суспільности та зміряють до розквіту християнської культури... Треба їм позитивити в деякій мірі свободу в організуванні, бо не можна вимагати, щоби всі особи наслідували один взір і всі піддавалися під той сам авторитет... Треба також взяти під розвагу різнородність успіблення людей. Найважливіша річ, щоби розпочати працю на сильних основах, з добрими засадами, з ревністю і витривалістю... (Пій Х. Енцикл. „Il fermo proposito“ з дня 11. VI. 1905 р.)

Хочби та праця (се є в К. Акції) видавалася тяжкою і хочби була для душпастирів і вірних злучена з мозольним трудом, однак вона є без сумніву потрібна і належить до головних обов'язків так душпастирського уряду як і християнського життя.“ (Пій XI. Енц. „Ubi arcano“).

Преосв. Кир ГРИГОРІЙ ЛАКОТА.

Церковний Асистент і його завдання в Католицькій Акції.

I.

Правний характер Церковного Асистента.

Церковний Асистент, це представник церковної Єрархії, який лучить її зі світськими чинниками, що належать до Католицької Акції. Католицька Акція, що є помічною працею мірян в єрархічному апостольстві, є зі своєї природи залежною і підпорядкованою церковній Єрархії і потребує тісної лучности та обєднання з нею. Це підпорядкування, ця лучність і це обєднання наступає безпосередно через Церковного Асистента це є духовного, приділеного церковною Єрархією світській управі та стоваришенням Католицької Акції.

Відповідно до устрою К. А. а саме, центрального, єпархіяльного і парохіяльного є й Асистенти генеральні, єпархіяльні і парохіяльні. Конституційний Статут К. А., в Галицькій церковній Провінції передбачує теж для Централі К. А. генерального Асистента, що його іменує Комісія Епископату, єпархіяльного, що його іменує місцевий Ординарій, деканального, що ним є декан, і парохіяльного, що ним є місцевий парох. Кожне товариство, що належить до К. А., мусить теж мати свого Церковного Асистента.

Який є урядовий, правний характер церковного Асистента, яке його відношення до К. А. та яке його завдання?

Хто розуміє добре суть Єрархії та її відношення до мірян, цей тим самим добре розуміє також і уряд Церковного Асистента, його відношення до К. А. та його завдання.

Христос передав в Церкві власть апостолам, а апостоли своїм наслідникам ц. є Папі і Епископам, що становлять Єрархію. Цей їх уряд і місія зовеся єрархічне апостольство. Це догматична правда. Тому, що апостольська власть перейшла виключно на церковну Єрархію, міряни а тимсамим і Католицька Акція є зависимі від неї. Всяке прилюдне, кимнебудь виконуване апостолування, є залежне від церковної Єрархії. Тим більше залежною від неї є Католицька Акція, що є помічним апостолуванням єрархічним, тобто учасництвом в Єрархії. Вона залежна і підпорядкована Єрархії, бо учасник чи спів-

працівник є залежний і підпорядкований головному чинникові в праці. Висказує це Св. Отець Пій XI. в одній зі своїх промов словами: „К. Акція це учасництво, отже об'єднання з Єпископом і духовенством, не відособлена самовільна ділянка, але усталена, зрівноважена, підпорядкована головній ділянці Єпископів і духовенства“¹⁾. Ця залежність є безпосередня, бо предмет ділянки К. А. належить до Божого післанництва Церкви, що за него відповідає церковна Єрархія. Церква уділяє післанництво К. А., ц. є створює основу ділання, заподає ціль, затверджує організації, статuti та контролює всю діяльність К. А.

Однак хоча К. А. є підпорядкованою церковній Єрархії, має вона свою світську управу, своїх провідників, що управляють, бо К. А. є апостолуванням світських, але сама ця управа стоїть під управою церковної Єрархії. Отже є дві управи в К. Акції: підпорядкована світська управа і вища єрархічна управа. Безпосереднім представником цієї єрархічної управи є саме церковний Асистент в характері відпоручника церковної Єрархії.

Які управління має Церковний Асистент і яке його відношення до світської управи К. А.?

В короткому викладі не дасться конкретно, подрібно і вичерпуючо з'ясувати прав і обов'язків Церковного Асистента, що належать до такої обширної ділянки. Тому возьмемо під розвагу засади, засоби і цілі К. А. З цієї розваги вийде бодай в загальних зарисах об'єм і межі управнень та обов'язків церковного Асистента в його відношенні до світської управи К. А.

1) Церковний Асистент а засади. Моральні засади та правила поступовання, що ними мають руководитися світські апостоли, належать до області церковної Єрархії. Тільки Церква дістала післанництво зберігати депозит релігійних і моральних правд даний Христом Господом, ц. є Церква навчаюча, себто церковна Єрархія, а саме Папа і Єпископи. Вони мають право і обов'язок релігійно-моральні правди зберігати, заподавати, навчати і вияснити. Тому теоретична управа К. Акції, це є усталення засад і правил для неї, належить виключно до церковної Єрархії. Практичне переведення і поширення католицьких засад належить до самої К. Акції, це є до

¹⁾ Промова до кат. стоваришень парохії св. Кароля (5/V 1932).

праці світських апостолів та світської управи як виконавчої влади.

Якщо в діяльності світських апостолів буде річ про якусь моральну засаду чи правду св. віри, то церковний Асистент як представник чи відпоручник церковної Єпархії буде управнений і обов'язаний в разі потреби світським апостолам згл. світській управі заподати дану правду чи засаду, її вияснити, її боронити а в разі потреби заложити свій спротив (veto) проти наміреної акції чи енуціяції і припинити таку ухвалу, що противилабися науці віри, християнській моральності чи приписам Церкви. Треба тут завважити, що Асистент буде користати з права vet-a хіба дуже рідко і дуже обережно, бо невідповідно і неоглядно ужите veto може спричинити замість оборони шкоду. Тому Асистент не повинен його уживати в випадках, що не торкаються важної матерії і не відносяться до справ віри, моральності і церковної дисципліни, та перед безуспішним вичерпанням інших способів. В добре організованих і ведених стоваришеннях К. Акції право vet-a буде злишне, бо ніхто з добре підготованих міродайних світських чинників К. Акції не схоче нарушувати релігійно-моральних засад. До якихсь непорозумінь моглоби прийти хіба тоді, якщо до К. Акції ввійшлиби особи, що немалиби церковного духа та живої віри. Тому треба старатися за таке виховання і ведення, щоби світські самі зверталися завчасу за порадою і вказівками до Асистента, а тоді не тільки буде злишне veto, але і Асистент не буде потребувати накидуватися своїми вказівками, бо світські будуть самі спричиняти всяку інтервенцію.

2) Церковний Асистент а засоби. Католицька Акція має обновити в християнськiм дусі всіх всіми можливими і дозволеними засобами: індивідуальними і спільними, приватними і прилюдними, релігійними і суспільними, духовими і матеріальними. „Для К. Акції треба — як каже Папа Пій Х. — використати всі нові здобутки суспільних і економічних наук, переведені вже передше досвіди, правно-суспільні умовини, ба навіть політичне життя поодиноких держав“¹⁾. А Папа Пій ХІ. в своїй радіофонічній промові до цілого світа звернувся до апостолів К. Акції словами св. Павла: „**Блака сѣтъ истинна, бланка чѣстна, бланка праведна, бланка пречїста...**

¹⁾ Енци.: „Il fermo proposito“.

сїм помышляйте. Їмже и нащчїтєем і прїаєте і сльїшаєте и вїдѣєте ко мнѣ, сїм творїте“.¹⁾

Як бачимо засоби, що ними можна послуговуватися в К. Акції, не мають виключно духовного характеру, але може в більшості є вони практичного, людського, матеріяльного характеру. Тому світські апостоли ділатимуть тут самостійно, будуть могли переважно самі вибирати засоби і їх уживати з власної ініціативи. Будуть могли улажувати позацерковні торжества, академії, концерти і інші імпрези, висилати протести, видавати еунціяції, ширити добру пресу, організувати запомогову акцію і т. і.

Але і тут може мати місце інтервенція Асистента, якщо названі засоби уживані світськими апостолами задля свого змісту чи способу ужиття противилиби якійсь релігійній правді або моральній засаді, або викликувалиби поважний сумнів, що вони є такими. Наприклад, якщо в якійсь точці на концерті булаби невідповідна поезія, пісня тощо, в якійсь еунціяції чи протесті якісь нехристиянські вислови і т. ін., тоді церк. Асистент мавби місце до виступу.

3) Церковний Асистент а ціль К. Акції. Загальною, оконечною і найвищою релігійною ціллю К. Акції є віднова, поширення, оборона і скріплення Божого Царства між людьми. Окреслення і стисле усталення природи цієї цілі належить до Єрархії а в К. Акції теж і до Асистента.

К. Акція має теж і часткові, посередні релігійно-суспільні цілі підпорядковані оконечній цілі. Ті частинні цілі є ріжні, відповідно до потреб і обставин. Згадаємо тут найважніші що їх Ап. Столиця згадує в своїх письмах а саме: християнська освіта, обнова християнського духа в родині, оборона християнського подружжя, оборона прав і свободи Церкви, оборона шкільної області, добра преса, чистота обичаїв, християнська розвязка суспільного питання і т. п.

Світські можуть вибирати собі такі частинні цілі своєї діяльності наприклад на даний рік, згл. можуть подати цінні інформації для спільного усталення цілі з Єрархією. В переведенні даної цілі світські будуть скоріше мати потрібні засоби, ріжнородні джерела, технічні відомости, вступ до середовищ, що є недоступними для церковних кругів. Тому по спільнім усталенні цілі згл. проекту, Асистент не повинен

¹⁾ Фил. 4, 8—9.

в тім напрямі помітно накидуватися своїми вказівками і поученнями світській управі, якщо управа не звертається до него, хиба, що обставини вимагалиби цього.

II.

Особливіші завдання Церковного Асистента.

1) З цього загальникового представлення бачимо, що церковний Асистент не є управителем (директором) зорганізованої К. Акції чи приділеного йому стоваришення К. А., так як наприклад парох, що є головою якогось релігійного товариства, що має за ціль індивідуальне удосконалення членів. Як представник церковної Єпархії є Асистент опікуном і сторожем К. Акції зглядно стоваришення, що йому приділене, а його завданням є чувати і старатися, щоб діяльність К. Акції була згідна з правдами віри, з правилами моральності, з наукою св. Церкви та вказівками церковної Єпархії. Для успішности цього завдання має право vet-a, про що вже вище ми згадали. В статуті К. А. для Галицької Провінції каже 7. ст., що Генеральний Асистент „слідкує за цим, щоб діяльність Генер. Інституту К. Акції була успішна, згідна з духом Церкви із порученнями гр. кат. Єпископату“. Подібні управлення і завдання містяться в 13. ст. для Єпархіяльного церковного Асистента, а саме, що Еп. Асистент „слідкує за цим, щоб діяльність Єпархіяльного Інституту К. Акції як також праця К. Акції в Єпархії були згідні з духом Церкви та зарядженнями Ординарія“. Подібне управлення і завдання мають деканальні і парохіяльні Асистенти і буде мати кожний Асистент на основі статуту цього товариства К. Акції, що створиться і йому приділиться.

2) Церковний Асистент є теж моральним дорадником світської управи К. Акції. Тому що К. Акція є світським апостольством, він не має рішачого голосу а тільки дорадчий. Він має право виповісти безсторонно свою гадку в кожній справі, що торкається доброї діяльності та розвою К. Акції, а управа не повинна вирішувати важніших постанов без відома Асистента. Тому Асистент повинен брати участь в засіданнях управи та зборах стоваришення, хиба що вважав би деколи, що це не вказане чи непотрібне.

По диспозиції Конституційного Статуту К. А. Галицької Провінції і правильника Генерального Інституту, Генеральний Асистент входить в склад Центральної Ради К. Акції і може

брати участь у всіх засіданнях та сходах начальних Органів К. А. і вглядати в їхню діяльність. Епархіальний Асистент входить в склад Епархіальної Ради К. Акції і по приписам правильника Епархіального Інституту може брати участь у всіх засіданнях Еп. Інституту і Епарх. Ради К. Акції і вглядати в цілу діяльність К. Акції Епархії. Так само деканальний і парохіальний Асистент можуть брати участь у всіх зібраннях деканальної чи парохіальної К. Акції, подібно і Асистент кожного стоваришення К. Акції.

Як учасник нарад повинен Асистент бути безсторонним, повздержним та розважним, а якщо Асистент є парохом, не повинен призабувати, що він тут не виступає як парох в звичайних парохіальних справах своїх парохіян, але повинен пам'ятати, що виступає серед учасників ерархічного апостолування, що мають до цього місію від св. Церкви. Він мусить держатися стисло приписів статута організації чи стоваришення К. Акції і його особа не може придушувати енергії до ділання і відповідальности світської управи.

3) Тому що церковний Асистент є опікуном, сторожем і моральним дорадником світських апостолів, повинен кожен Асистент бути теж в більшому чи меншому ступні їх виховником, бути апостолом апостолів. Бо хоча парох підготував би і виховав би між парохіянами світських апостолів та й світський провід К. Акції, то Асистент, що ним є той сам парох чи інший священик, буде далше безпереривно виховуючи ділати на провід і інших світських апостолів, їх освячувати, вирабляти їх сумління по християнським засадам та скріпляти їх релігійно, морально і суспільно. Бо правдиво побожне християнське життя є передумовиною світського апостолування.

А вжеж справдішними виховниками повинні бути Асистенти стоваришень молоді. Молодь потребує виховання, ніжної опіки, доброго проводу і широкі любові. Тому діяльність Асистента молоді мусить бути глибшою, основнішою і як найревнішою. Св. Отець Пій XI. в промові до Асистентів молоді сказав так: „Післанництво Асистентів можна порівнати до Архангела Рафаїла, що його опіці передало небо молодого Товія. Як Архангел, піднімаються духовні Асистенти виховати і вести молодь; як він, слідять вони без перерви з любов'ю їхні кроки, готові боронити їх радою і прикладом з очима завжди зверненими до світла“.

Виховування молоді в стоваришеннях К. Акції це най-

головніше завдання Асистента молоді і його найбільша заслуга. Він має не тільки опікуватися і дораджувати але й виховувати формувати молоді душі, бути їх духовним вітцем. Він має оживляти, порушувати, піддержувати, підіймати, загрівати і стати душею стоваришення молоді.

Як Церква не знаходить готових священиків і членів Єрархії, але їх виховує з поміж молоді в духовних семінаріях. так теж і К. Акція мусить виховувати собі своїх світських провідників в апостолуванні теж з поміж молоді. Це може найкраще вчинити церковний Асистент стоваришення молоді, Винаходити правдиві покликання світського апостольства, їх утверджувати, плекати і виводити на провідників, це найкраща заслуга Асистента молоді.

Тому Св. Отець в промові до Асистентів молоді сказав, що „Католицька молодь буде тим, чим її зроблять Асистенти“ і додав що „це є слова, що можуть стати найбільшою похвалою і заслугою або найострішою доганою і відповідальністю“¹⁾

Але і Асистент молоді мусить тямити, що не повинен більше ділати понад це, що є потрібне і хосенне. Краще є спонукати других до ділання чим самому ділати, а якщо Асистент ділає, то хай невидимо ділає, як душа, що піддержує порушує і оживляє тіло а сама є невидимою, що хоча ділає але не усуває ні тіла ні його членів.

4) Це є приблизно спільні завдання всіх церковних Асистентів К. Акції. Деякі осібні завдання крім цих спільних мають Генеральні і Єпархіяльні Асистенти, що виходять із відношення до всіх інших Асистентів, про що тут ближе не згадуємо хочаби для браку місця.

За те треба тут ще згадати про Асистента парохіяльного стоваришення, що не є місцевим парохом. Правне відношення такого Асистента до місцевого пароха є тяжше означити. Він є співпрацівником Єпископа, але теж і безпосереднім представником пароха. Його діяльність не може нарушувати прав місцевого пароха, тому мусить зглядатися на пароха в справах, що торкаються загального зверхного ділання його стоваришення або життя парохіяльного. Хоча в теорії важко є означити границю, де кінчиться самостійність ділання Асистента стоваришення, а де зачинається правна область пароха, то в практиці не повинні заходити непорозуміння між паро-

¹⁾ Промова з 14. IX. 1925.

хом а Асистентом, бо діяльність Асистента буде відноситися до життя самого стоваришення як такого, а добре порозуміння і згода пароха і Асистента є передумовиною *sine qua* поп до доброго розвою стоваришення і добра цілої парохії. Подібне відношення є в нас між парохом а катехитом на території парохії, тільки один є канонічним парохом, але катехит в своїх межах ділає самостійно на основі осібної місії у вихованні молоді, що належить канонічно до пароха.

В разі потреби спір між Асистентом стоваришення а парохом поладить Епархіяльний Асистент або Єпископ.

III.

Прикмети Церковного Асистента.

Прикмети, що ними повинен визначатися Церковний Асистент можуть бути в него вродженими або набутими, а є вони умові і моральні. Природними і набутими прикметами і даруваннями Асистента, що ними повинен він відзначатися, є: погідне товариське успосіблення, лагідність, підприємчивість, ясна інтелігенція, розвага, статочна приязність і т. п. Асистент з успосібленням зимним, дуже повздержливим, строгим в словах і поглядах не зеднає собі членів, зате приязний, погідний, легко доступний, лагідний і ввічливий, що за св. Апостолом „тішитися з втішеними“ здобуде легко успіхи в К. Акції.

1) Із умових вимог потрібні є Асистентові: вистарчаюче богословське і апольоґетичне знання, в певнім ступні суспільне формування, знання головних засад організаційного життя, знання сути, ціли і організму К. Акції а також і педагогічне формування, а саме знання правил виховної штуки.

Тому що К. Акція стала одним з головних обовязків душпастиря і частиною священничого уряду, парохі і Асистенти є обовязані набути собі знання про К. Акцію. Вискавав це Св. Отець в промові до Асистентів словами: „З причини ріжнородних обовязків душпастирського уряду і нового уряду К. Акції не вистарчає вже давна пастирська богословія“¹⁾. А Кардинал Секретар Стану в листі до Генерального Асистента італійського Католицького жіночого Обєднання пише знова так: „Чим більше духовні Асистенти видосконалять

¹⁾ Промова з 19. VII. 1928 р.

своє знання правил і критерій К. Акції, що ними мають руководитися в знеслім післанництві помічі стоваришенням, тим безпечнішою буде їхня праця¹⁾.

Зі сказаного видко, що церковний Асистент є обов'язаний набути собі знання про К. Акцію і його поширювати.

2) Ще важнішими у Асистента є його моральні прикмети і обдаровання. А цими прикметами є чеснота апостольського духа, духа жертви і духа молитви.

а) Церковний Асистент повинен мати і витворювати в собі апостольського духа, це є повинен задля любови Бога, і ближнього мати таке душевне наставлення і таку чесноту ревности, що не бажає нічого як тільки Божої слави і спасення душ. Його клич це слова Господньої молитви: „Да прийде царствіє Твоє“.

В тому напрямі повинен він присвічувати всім добрим прикладом. Бо завдання Асистента є не тільки пасивно асистувати, наглядати та припиняти; це тільки негативна сторінка його ділання. Він має теж засаджувати, будувати і утверджувати. Найкраще насаджувати і будуватиме він своїм власним прикладом, своїм життям і апостольськими чеснотами. Тому Асистент повинен пам'ятати на слова св. Павла, що їх сказав до Тимотея: „Образъ бѣди кѣрнымъ словомъ, житіємъ, любовію, дѣломъ, кѣрою ѿ чистотою“.²⁾

До ревного і успішного апостолування потрібна є Асистентові чеснота любови. Надприродна любов Бога та любов ближніх добрих і злих має бути животворною підоймою Асистента в його діланні. Він любить завсіди, любить коли похвалює, любить коли заохочує, любить коли докоряє, любить коли чує докори. Цею любовю він перемагає всі труднощі свого завдання, цею любовю крушить тверді серця, цею любовю огріває студінь, бо нема нічого так важкого, щоб воно не сталося легким через любов.

б) Як всяке апостолування так і післанництво церковного Асистента вимагає духа жертви і умиртвлення, терпеливості і витревалості. Воно злучене з журбою задля ваги К. Акції, злучене з поборюванням і критикою своїх власних парохіян злучене з перепонами і колодами ворожих елементів. Мимо старань і ревности робота Асистента тільки незаметно посувається, а якщо посувається, то заслуга Асистента невидима, бо

¹⁾ Лист з 19. І. 1924 р. ²⁾ І. Тим. 4, 12.

його діло в більшій частині невидиме задля характеру уряду Асистента. „Имъ есть сѣмъ и имъ есть жмѣи“. Треба йому і благородного запертя.

в) Асистент ізза свого завдання мусить вміти добре і багато молитися, бо „всѣмъ даиѣмъ бѣго і всѣмъ дархъ совершѣнхъ скыше ёсть“¹⁾. Спасенний розвій і успіх К. Акції залежить від надприродної сили і помочі. Тому хай Асистент сам молиться і нехай навчить других добре молитися, нехай всі поручають всякі почини і працю К. Акції в молитвах приватних і прилюдних Господеві, бо „ни насаждаѣи ёсть что, ни наплаѣи, но козбраѣѣи Богъ“.²⁾

Це найголовніші прикмети, що їх повинен мати церковний Асистент К. Акції. — Деякі є вроджені, деякі можна набути власною працею над собою або випросити з неба. Тому кожний з Всч. Вітців може стати добрим Асистентом К. Акції, а кожному, що непочувався б покликаним до цього уряду, треба сказати: „Si non es vocatus, fac, ut voceris“.

Цей виклад нехай буде заохотою для Всч. Вітців до дальших старань роздобути собі добре знання про уряд Церковного Асистента та до дальшої внутрішньої праці над собою, щоби могли стати добрими, ревними, апостольськими Асистентами К. Акції.

* * *

Література:

Sac. prof. Luigi Civardi: „Manuale di Azione Cattolica“ I. e II. p. Pavia. IV. edizione.

„Bollettino per gli Assistenti Ecclesiastici“, 1930. Nr. 3. e Nr. 10.

Msgr. Pizzardo: „Action Catholique“.

X. Guerry: „Kodeks Akcji katolickiej“.

¹⁾ Як. 1, 17.

²⁾ I. Кор. 3, 7.

о. Др. ВАСИЛЬ ПИНИЛО
Крилошанин Катедр. Капітули
і Професор
Богосл. Наук. Заведення
в Перемишлі.

Католицька Акція а новітнє душпастирство.

Тема сего викладу є: „Католицька Акція а новітнє душпастирство“. Вичерпуючо подати цей предмет в одному викладі, се річ неможлива. Длятого належить його обмежити, а саме піднести тільки обовязок душпастиря, займатися Католицькою Акцією і коротко начеркнути головні моменти праці душпастиря, що підготовляє основу для Католицької Акції, а не узгляднювати його праці як церковного Асистента, бо на сю тему вже був особний виклад.

I.

Обовязок душпастиря зайнятися К. А.

Перш за все повинен душпастир знати, що є стисло обовязаний займатися Католицькою Акцією. Вже сама суть Христового священства накладає на него цей обовязок. Священик виступає не тільки як літург але також як апостол і виховник. Спаситель дав апостолам не тільки власть строїти св. Тайни і відправляти Службу Божу, але дав їм також учительську і пастирську власть. Дав їм заповідь: Ідіть і навчайте, післяв їх на весь світ та зділав їх „ловцями людей“.

В апостольстві лежить особливше знамя католицького священства. Перші священики називаються апостолами.

Св. Отець Папа Пії XI. у своїй першій Енцикліці „*Ubi arcano Dei*“ висказує сю гадку ось так: „Праця в Католицькій Акції належить без сумніву до особливших обовязків душпастирського уряду і християнського життя і є злучена з новою Христового Царства“.

В своїм листі до Кардинала Секретара Стану (24/2 1927) сказав Папа, що Католицька Акція „належить до головних обовязків душпастирського уряду і християнського життя“.

Обовязок Католицької Акції у душпастиря впливає не тільки з його уряду, але і зі сути самої Католицької Акції.

Католицька Акція се апостолування світських в цілі поширення Христового Царства, се участь світських в єрархічному апостольстві Церкви. Були часи, коли віра була основою цілого суспільного ладу. Невірство, релігійна рівнодушність були рідкими явищами. Пізніше під впливом схизми, протестантизму, всякого рода інших сект і лібералізму наступило зісвітчення т. зв. лаяцізм, що його практичним висновком був розділ Церкви від усіх проявів суспільного життя, а саме розділ Церкви від держави, розділ науки, літератури і штуки від віри, права від християнської моралі, загальне зісвітчення або відхристиянізування всіх політичних і суспільних уладжень, всіх прилюдних інституцій, всіх державних урядів.

Зісвітчено школи віддаючи їх під безпосередню владу держави, зісвітчено родину, впроваджуючи цивільні подружжя, зісвітчено військо, зісвітчено добродійність, виключаючи добродійні стоваришення з під впливу Церкви, зісвітчено всі об'яви християнського життя.

В цей спосіб відібрано Церкві її відвічні суспільні права і зіпхнено священиків до захристії, а навіть і там їх переслідувано.

У тім стані добрі католики не могли лишитися безчинними і почали організуватися, щоби стати при боці церковної Єрархії і співділати у відновленні християнського життя. А провід у цьому ділі завжди вели душпастирі. І тепер ще у більшій мірі повинен священик закріплювати і одушевляти своїх вірних до оборони прав св. Церкви, бо нині настали ще гірші часи, бо до старих долучилися ще й нові вороги.

Душпастир всіма силами повинен працювати в Католицькій Акції ізза її необхідної потреби, бо духовенство само не в силі відповісти нинішнім потребам обнови християнства. І замало є священиків і у великій мірі зменшилася їх повага у нинішніх часах.

Многі люди хибно вважають священичий стан, виключно як джерело матеріального удержання. Світські апостоли не знаходяться у тім невідгіднім положенні, не є вони оточені ситтю упереджень і підозрівань і тому скорше, як священики, будуть мати доступ до людських сердець. Але ще й тоді, коли булоб достаточне число священиків і всі малиб потрібну повагу, ще й тоді булаби потрібною Католицька Акція. Чому? Бо заходить конечна потреба все обнови у Христі: совість

поодиноких осіб, родину, суспільність, науку, літературу, штуку, школу, пресу, обичаї, прилюдні розривки, господарські справи. Цего всего духовенство само сповнити не може. Св. Отець Папа Пій XI. пише під тим оглядом до аргентинського Епископату (4/2 1931) ось що: „Діяльність парохів і інших священників, хочай усильна і повна запалу, не вистарчає в виду великих потреб апостольства у нинішніх часах. Тому годиться, щоби духовенство прибирало собі чільних людей, котрі в апостольській праці стоялиб при його боці. Такою поміччю можуть стати світські люди за посередництвом Католицької Акції“.

Католицька Акція має мати своїх світських апостолів у всіх ділянках суспільного життя: в родинях, школах, канцеляріях, по містах і селах, по урядах — і ті апостоли всюди повинні розсівати зерна євангельської правди. — Крім цього Католицька Акція є зложена з різних людей, що належать до всіх клас суспільности і тому ще більше може причинитись до обнови християнського духа: може у великих розмірах виконувати світське апостолування.

Католицька Акція є необхідною до обнови християнського духа в суспільности. — Священик, післанець Ісуса Христа, не може не належати до діла, що має на цілі привернути владу його Царя а се тим більше, що поміч духовенства є конечною і до існування і до успішности Католицької Акції. — І так поміч духовенства є необхідною до існування Католицької Акції п. е. її повстання.

Взагалі духовенство є пружиною і чинником, що оживляє кожду апостольську працю. Безчинність духовенства потягає за собою безчинність світських. Якщо вірні бачать, що священник занедбує такий важний душпастирський середник, як ним є Католицька Акція, мусять дійти до пересвідчення, що цей чинник непотрібний а може й шкідливий.

Ізза цього душпастир повинен вести перед в Католицькій Акції. Рідкі є случаї, що в них жовнірі пійшлиб до атаки, якщо бачилиб, що їх провідники спокійно стоять на боці.

Співпраця духовенства є необхідно потрібною до життєвості і успішности Католицької Акції.

О скільки священники ревно будуть працювати в Католицькій Акції, о стільки буде вона розвиватися. Священик є сіллю і світлом Католицької Акції. Є сіллю, бо хоронить її від зіпсуття і надає їй смак надприродности, є світлом, бо

священик роз'яснює життя смолоскипом євангельської правди і наукою Церкви.

Наглядно говорить під тим оглядом Св. Отець Папа Пій XI. до аргентинських Єпископів: „Духовенство мусить взяти участь у сему святому ділі (А. К.), що можна заключити з факту, що хочай Католицька Акція є світською діяльністю, однак без пильної і постійної співпраці священиків не буде могла ані повстати, ані розвиватися, ані приносити властивих овочів“.

Так проте Католицька Акція є частиною священичого уряду, є душпастирським і це головним обов'язком.

Щоби однак священик міг належито сповнити свою задачу супроти Католицької Акції, мусить в першій мірі сам знати, чим вона є і яка її ціль, зазнайомити з нею своїх парохіян і її спопуляризувати. Щойно тоді зацвите у Католицькій Акції життя, щойно тоді причиниться вона до розбудження релігійної обнови наших вірних, якщо і священик і вірні добре її пізнають і переведуть її засади в життя. У нас звичайно називають практикуючим католиком того, що кожної неділі і свята ходить до церкви, правильно приймає св. Тайни, а як вмирає, кличе священика, а нема мови про це, чи він старатися приєднувати других для Божого Царства. У наших світських, а навіть у деяких священиків, бракує святого бажання всіх приєднати для Христа.

Для перших христіян було це чимсь неприродним, самому мати щастя бути христіянином а не старатися, щоби і ближній мав те щастя, самому знайти світло, а другому дати сидіти в темноті гріха; знати, що Христос помер за всіх а самому думати собі: що мене обходить, що другий пропадає, коби тільки я спас свою душу! Люди, що для них христіянство стало правдивим спасенням, уважали це за гріх проти заповіді любови, не старатися про спасення ближніх.

Світські люди первісної Церкви не потребували візвання до співпраці в Христовому Царстві. Їх апостолування було впливом їх внутрішнього огню, було вибухом їх блаженного щастя.

І тим можна пояснити собі сильну активність світських у первісній Церкві. З послань св. Апост. Павла наглядно бачимо, що співпраця світських була послідовно переведеною частиною місійної праці Апостола.

Треба зважити, що приказ Христа: „Проповідайте еван-

гелію всему сотворінню“ у першій мірі сповняли світські люди, як це виказує св. Письмо у Діян. Ап. (8, 4; 11, 20; 11, 26).

Доки в серцях християн горів вогонь одушевлення, доти і були світські апостоли. Ще в 3-ім ст. пише Оріген, що був одним з найславніших і найученіших лаяків, ось що: „Християни жертвують все, що можуть, щоби поширити віру по всему світі. І тому деякі вважають собі за завдання свого життя іти не тільки від міста до міста, але і від місточка до місточка, від села до села, щоби зєднати Спасителеві нових вірних“. Отже ціллю Католицької Акції по гадці Орігена повинно бути: знову витворити таких християн, що уважалиби потребою свого серця все жертвувати, щоби поширити віру по всему світі. І жерело нинішнього світського апостолування мусить знаходитися у серці переповненім вірою і радістю з причини осягненого спасення. Тому першою і найважливішою задачею священика душпастиря у всіх питаннях творення успішного світського апостольства буде розбудити живого духа віри і жаркого інтересу для Божого Царства у своїх вірних. Але нині не мусить апостол іти аж до чужих країв, або навіть і до чужих сіл, щоби там сповнити своє завдання. Нехай сповнить свій обов'язок на своєму місці, у своєму малому крузі ділання, з внутрішнього пересвідчення, а будемо мати дуже активне християнство, будемо мати дуже блискучу Католицьку Акцію. — Хто відновив Церкву в XIII в. як не св. Францішок з Асизу, убогий монах лаяк, через світських людей III. Чина. І багато багато світських апостолів можна би навести, що у великій мірі причинилися до поширення Божого Царства. До них треба причислити і ті мільйони батьків і матерей, що з потреби свого серця, з почуття обов'язку насупроти душ своїх дітей свою хату зробили святим місцем, своє життя, свою працю і молитву зробили постійною проповіддю і апостольством приміру, без чого християнство ніколи так глибоко не було би вкоренилося, як це мало місце через багато століття. — І тепер могли би вернути ці благодатні часи, якщо світські зі всіх сил і цілим серцем співділяли б з церковною Єпархією у сповненні завдань, що їх ставлять Божему Царству новий час і нові вороги. На священикові тяжить проте обов'язок їх до сего притягнути.

II.

Як має душпастир розбуджувати духа К. А. у своїх вірних?

Вже від першого року шкільної науки повинен священник розпочинати виховання дітей до світського апостолування. Пояснюючи дітям слова „Да прийде царство твоє“, мусить їх навчити, що повинно принести людям це царство, та що вони можуть і повинні робити для него. „Да прийде царство твоє“ мусить стати для них кличем, щоби ставати під Христовий прапор. Священник має довести діти до цього, щоби при висказуванні цих слів було їм приємно на серці, як вандрівникові, що в чужині вимовляє слово „вітчина“. Наші діти мусять тішитися Божим Царством. Вони добре повинні знати, чого від них домагається те Царство; а за сими домаганнями треба завсігди ставити їм перед очі Божі кари, що їх стягають на себе ці, що занедбують Божі заповіді. Безнастанно повинні ми дітям пояснювати, які великі користи дає їм Боже Царство, як св. віра робить їх багатшими, мудрішими, сильнішими і веселішими. — Словом і піснею і на 1000 примірах повинні ми впоювати в дітей, що обовязки, що їх вкладає на нас св. віра, є чимсь незначним у порівнанні з величию, красою і чудовістю, що їх дає нам Боже Царство. Як дуже з приходом цього царства є звязаний і туземний добробут. Діти повинні знати, що нинішня тяжка скрута це наслідки поборювання Божого Царства зі сторони безбожників. Прохання „Да прийде царство твоє“ було для Спасителя найважливішим проханням, бо ціле Його життя, наука, чуда мали на цілі прихід Божого Царства. — Наше дотеперішнє виховання стреміло тільки до оборони. Але се неvistарчає. Хто хоче на стало боронити свого становища, мусить приступити до наступу, мусить поступати, мусить здобувати. Рівночасно памятаймо на це, що головною річчю при науці релігії є не обширні відомости, але любов до релігії, інтерес для неї, радість в релігійних річах.

Далеко красші успіхи досягнув катехит в науці релігії тоді, коли дитина опускаючи школу скаже: шкода, що вже тепер не буду міг, не буду могла ходити на релігію — чим тоді, коли вона вивчила б на память всі питання і відповіді катехизму.

Науку релігії мусимо так інтересно і приємно подавати,

щоби ані одної дитини не забракло на науці релігії і тоді, колиб науку релігії знесено по всіх школах та щоб діти тихцем ішли завтра до катехита, колиб днесь заказано її уділювання.

Не занедбуймо при сім вписувати шкільні діти до Товариства Апостольства Молитви або до Марійських Конгрегацій, бо ті найліпше можуть підготувати молодь до Католицької Акції. Якщо є нагода, дуже добре буде сейчас заправляти діти до апостолування прим. давати їм розносити Місіонара, Нашого Приятеля, і інші католицькі часописи та книжки згл. заохочувати їх, щоби сповняли і інші апостольські діла. Навчім діти, як мають робити щоденний іспит совісти, заохочуймо їх до щоденних відвідин Пресв. Евхаристії, кładім їм на серце, щоби щоденно, а колиб це з яких причин було неможливе, бодай що неділі і свята, побожно вислухували Служби Божої і часто а найліпше що дня принимали св. Причасте. Дуже доброю і похвальною річчю булоб уряджувати особні місії для дітей і вписувати їх до діточої круціяти, що то її вже і у нас вводять ОО. Василіяни.

Які гарні успіхи може те все принести для Христової справи, найліпше поінформує нас часопис видаваний для дітей у Відні під тит. „Das kleine Wiener Kirchenblatt“, що виходить як додаток до часопису для дорослих „Das grosse Wiener-Kirchenblatt“. Там також що місяця знайдемо взірці іспиту совісти для дітей і дорослих. Але і при найліпшій веденні молоді в школі ще не багато зробимо; треба ще дальше образувати релігійно всіх, а особливо світських апостолів.

Другим місцем, де душпастир може працювати для Католицької Акції, це проповідальниця. — Обовязком душпастиря є всіми способами стреміти до того, щоби не тільки діти, але і дорослі світські католики перенялися своїм завданням і других приводили до Бога; щоби зрозуміли, що цей обовязок наложив їм Г. Бог і сповняли його мудро і вірно, як сповняв Христос.

Склонности, силу і ласку до апостольської діяльности дає св. Дух, а усовершує їх і на найкращих апостолів внутрішньо перетворює Евхаристійний Ісус, що з Його Крови таїнственно пливе до душі воля і сила стати апостолом. Від Спасителя приходить перше і останнє післанництво. Від Евхаристійного Бога приймає світський апостол внутрішній

жар суспільного життя, спасаючої любови. Кожде св. Причастя це година апостольського уформування і післанництва.

І тим можна собі пояснити, чому від декретів Папи Пія Х. про часте і перше св. Причастя починається плянова праця Церкви, щоби розбудити старохристиянського духа світського апостолювання. Світський чоловік має від тої хвили сам означувати, як часто має приступати до св. Причастя, — хочайби це було і що дня, чого дуже бажав собі Папа Пій Х., — якщо тільки має освячуючу ласку й приступає до св. Причастя в доброму намірі. А священник не має права нікому відмовити св. Причастя, чи він сповідався, чи ні, хіба такому грішникові мігби відмовити, що прилюдно жие в тяжкому грісі.

Священник є обов'язаний у першій мірі у своїх проповідях звертати увагу на потребу як найчастіше приступати до св. Причастя, бо тільки часте і достойне св. Причастя може приспособити чоловіка на ревного апостола. (Пор. Will: Handbuch der K. A. ст. 87.)

Проповіди про апостольство світських можуть бути спеціальні, де говоримо тільки про апостольство світських, або можна поодинокі гадки про апостольство поміщувати в інших проповідях.

Теми до спеціальних проповідей можуть бути більше-менше ось такі: „Нинішня душевна скрута домагається спасення душі, подружжя, родини, мас, цілого суспільного життя“, „біблійно-догматичне обоснування світського апостольства“, „світського апостольства вимагає Боже Провидіння“, „світське апостольство по вказівкам св. Вітця“, „світське апостольство черпає свої сили з Пресвятої Евхаристії“ і т. д.

До цих тем треба долучити деякі засадничі заваги: а) Якщо хочемо розбудити апостольського духа у своїх вірних, то передусім самі мусимо добре відчувати матеріальну і моральну скруту нинішнього часу. Цілим серцем мусимо перенятися страшною долею душ, що стрімголов летять у вічну пропасть.

Проповідник докладно мусить студіювати духові напрями нинішнього часу, не тільки те, що в них деструктивне, грішне, але і те, що позитивне, правдиве. Треба ясно здавати собі справу з цего, в чім лежить суттєстивний вплив тих струй на маси. В тій цілі добре треба запізнатися з ідеями соціалізму, радикалізму, большевизму, фанатичного націоналізму. Треба

пізнати блуди і стремління нинішньої філософії, напрям нинішньої літератури, культури тіла, а також господарське і суспільне положення.

Описуючи нинішню душевну скруту не уживаймо картаючих проповідей, але поставмо справу в цей спосіб, щоби у душах віруючих повстала постанова: „Я не повинен лишати моїх братів на небезпечній дорозі гріха; мій обов'язок повернути їх до Бога“. Слухачі самі зрозуміють, що душпастирі не в силі самі запобігти всьому лихові, що і вони відповідають за душі своїх ближніх.

б) Такі проповіді про світське апостолування відносяться до всіх вірних. Вони підготовляють і творять у свідомості вірних психологічну основу, що мають святий обов'язок нести поміч душам своїх ближніх. Через те набирають у них життя слова Спасителя: „Милосерджуся над цим народом“ (Марк. 8, 2.), через це здійснюються в них слова св. Апостола Павла: „Любов Христова наглиє нас“ (II. Кор. 5, 14.).

Душі наших вірних стануть податливою рілею до прийняття Божих слів, що ними будемо узасаднювати світське апостольство. А це узасаднення найліпше брати з відвічної діяльності 3-ех Божих Осіб, з відвічного Їх життя. У Бозі безнастанно одна Божа Особа зауділюється другій. Бог Отець родить Бога Сина від віків, а св. Дух від віків походить від Отця і Сина. Сю активність уділила Пресв. Тройця Богочоловікові, так що Спаситель сам каже: „Отець мій досі ділає і я ділаю“ (Йоан 5, 17).

Таку саму активність, таке саме життя передає Пресв. Тройця і кожному чоловікові в освячуючій ласці. Як Богочоловік по своїм приході на цей світ безнастанно ділав і зауділював Своє Боже життя людям, таксамо і кождий чоловік життя Божої ласки, що його має, повинен зауділювати другим.

Як взнеслий це обов'язок світського апостола приводить других до Божого життя, до життя ласки! І тим можна собі пояснити, чому то перші християни так ревно апостолували, як це висше зазначено.

Виходячи з того самого становища треба виступити проти упереджень і оправдувань тих людей, що у своїй вигідності не хочуть зайнятися душевною долею своїх ближніх. Наглядно треба їм виказати, що не годиться тільки про себе дбати, але треба ратувати і других. Доперва тоді будемо

могли приступити до наступу і зі всею енергією, але при тім спокійно його переводити.

З історії Церкви вкажім вірним на ті великі рухи, що їх розбуджувало Боже Провидіння, коли треба було спасати людство від руїни. В первісній Церкві виступали великою масою мученики за Христа, в XIII в. змоглася любов до євангельської убогости, а це під впливом св. Францішка з Асизу, як це висше зазначено; в часі Собору Трид. подибуємо великі реформи духовенства і церковних інституцій.

Таксамо і нинішнє світське апостольство в рамках Католицької Акції має всі знамена Богом розбудженого руху. І чиж може католик ставити себе поза рамці сего руху? Таке питання ставить проповідник вірним у своїй проповіді про апостольський рух. Хто хоче бути живим членом містичного Тіла Христового, мусить брати участь у кожному вияві життя цілого організму.

Це булиби спеціальні проповіді, що в них беремо під розвагу тільки апостолування. Ці проповіді служать до того, щоби розбудити світських апостолів і виказати, що апостольство є чимсь дуже на часі і що сам Бог його від нас вимагає. — Але ми маємо ще щось більше осягнути. Маємо ввести наших парохіян що до цього в безнастанний рух. І тому всім проповідям належить надавати апостольську закраску, так як і Спаситель у всіх своїх проповідях домагається співділання у праці над спасенням людських душ.

Вкінці нагоду до розбудження апостольства у світських маємо у місіях (Лист Св. Отця до Генерала Редemptористів виданий з нагоди 200-літнього ювілею 18/10 1932); у брацтвах й товариствах релігійних, приватних розмовах з парохіянами, а також і при сповідях. Про ролю брацтв в Католицькій Акції буде осібний виклад. Тут належить тільки зазначити, що новий кодекс канонічного права в кан. 711. §. 2. виразно домагається, щоби у кожній парохії установлено брацтва Пресв. Евхаристії і Християнської Науки. І ті оба брацтва є найліпшим підготуванням до Католицької Акції. Без поширення особливого культу Пресв. Евхаристії і без належного знання релігійних правд, неможливе ніяке глибше релігійне життя в загалі, а не то світське апостолування. Звертаю увагу, що Апостольство молитви може заступити Брацтво Найсв. Тайн, бо і воно у ве-

ликій мірі пособлює почитанню Ісуса Христа утаєного у Пресв. Тайні Евхаристії.

І взагалі кожду нагоду повинен душпастир використати, щоби утвердити вірних в цім пересвідченні, що мають святий обов'язок помагати священикам у поширені Христового Царства. Як св. Іван Богослов кожного разу в часі своїх проповідей повторяв: „Діточки любіться“ так і ми днесь заєдно маємо повтаряти: „будьте апостолами“. — Форму треба змінити, щоби не нудити, але гадка мусить повертати та сама. Тільки через безнастанне повторення можна поконати старі фалшиві погляди на цю справу.

III.

Як має душпастир вибирати і підготовляти світських апостолів ?

1.) Хоч зі засади апостольський рух повинен обняти цілу парохію, мимо цього не кожного будемо могли ужити до світського апостолування. Дві головні прикмети повинен мати світський апостол: а це а) розумну релігійність і б) дар подавання другим релігійних правд.

а) Світський апостол має бути розумно релігійним. І це мають йому признавати люде доброї волі. І тільки така релігійність може з'єднати для него пошану многих.

б) Світський апостол мусить також мати дар і зручність до подавання релігійних правд, мусить мати талан релігійно впливати на других. Сама побожність не вистарчає.

Пароха річчю буде перейти в гадці членів своїх брацтв згл. товариств і взагалі усіх членів парохії, а може знайде відповідну силу між мущинами, або між жінками, або між молодю. Парох сам повинен покликувати, а не казати зголошуватись, бо деколи моглиб зголоситись невідповідні елементи, яким не ходить о Божу славу і спасення людських душ, але о власну славу.

Заки однак парох зачне шукати апостолів, хай урядить для парохіян реколекції, — о скільки це можливе, реколекції для поодиноких станів, — щоби підготовити ґрунт під вибір.

2.) Як що парох або другий священик приєднав 3-ох або 4-ох або бодай одного апостола, з'обов'яже їх згл. його, до дуже інтензивного релігійного життя.

Перша вимога: в неділі і свята вислухувати Службу Божу і причащатися.

Друга вимога: апостолювання. Перша його апостольська праця буде, як що з'єднає собі другого або 3-ого чи 4-ого світського апостола. — Може се потривати тижні, місяці, заки створиться маленький кружок. Але ніякий час не є за довгий, як що пізніше дійсно зробиться щось доброго.

Третя вимога: Апостол має бути взірцем для других т. з. не мати ніякої злої навички, яка відпихалаби других від него; не має мати ніякого тяжкого блуду у своїй вдачі, ніяких підозрілих зносин. Сі вимоги є необхідні, щоби хтось міг бути апостолом. В інтересі апостолів лежить не виступати з початку як організація, але як внутрішню звязану спільноту.

3.) Зі сею групою повинен парох почати працювати. Гурток цей повинен допомогти парохіві достойно урядити святочні богослуження, прибрати церкву, приєднувати для місії, якщо така уряджується в парохії, агітувати за доброю пресою, наклонювати до сповіди і св. Причастя хорих і здорових, відновити або заснувати якесь братство чи товариство релігійне. — Але не робити всего на раз, тільки по черзі. Всякий надмірний поспіх у такій праці тільки шкодить.

4.) Якщо гурток приблизиться до 10 або найбільше 20 членів, дістає провідника в змислі Католицької Акції. І той вже бере на себе відповідальність. — Священик може і повинен ставити такому гурткові вже дійсні завдання прим. сказати: небавом відбудеться у нас місія (реколекції). Подбайте, щоби всі люди на неї ходили і причиняться до її доброго успіху.

Таксамо моглиби світські апостоли зайнятися якимсь спосібним, чесним хлопцем в селі, чи місті, що зраджує покликання на священика. Они малиби знайти добродіїв для цього хлопця, що уможливилиб йому дійти до духовного стану.

І многі, многі справи є по парохіях, які можнаби було віддати світським апостолам, — от прим. заохота до спільної молитви по християнських родинях, заохота до слухання Служби Божої в неділі і свята, викорінення диких подруж, уздоровлення читальні, оснований захоронки для дітей, оснований католицької кооперативи, поширення добрих книжок, поширення в селі добрих звичаїв по родинях, поширення практик гігієнічного життя. Кожда хвиля, кожда нова обставина, приносить нову працю у парохії. А що священик

не мігби як слід всего сповнити, світські апостоли повинні його в цім виручити. Вони є неначе продовженою рукою душпастиря і туди сягають, куди рука душпастиря вже не може досягнути.

Нема такого лиха, що його не можнаб викоринити за Божою помічю і при ревній праці світських апостолів. Тому з відвагою треба братися і до найтяжших діл. Розуміється, що така праця вимагає великих жертв. Але жаден добрий священник і жаден ревний світський апостол не буде від них відтягатися. Великою є нині журба родичів, щоби виховати і виобразувати свої діти та щоб лишити їм який спадок. Ще більшою мусить бути журба священника і світських апостолів, щоб заховати вірних від вічного нещастя і запровадити їх до світла і Божого Царства, бо Христос вимагає, щоб любов Божа, любов духовна була вищою і сильнішою, як любов тілесна.

І в цьому напрямі треба і над собою працювати в розважаннях, іспитах совісти і в інших аскетичних вправах, і у світських апостолів треба витворювати потребу почуття святої солідарности і відповідальности за других.

До виобразування і освячення світських апостолів в Католицькій Акції дуже поручає Св. Отець Папа Пій XI. духовні вправи, кажучи: „В духовних вправах повинні вишколюватися різнородні гуртки Католицької Акції, що її не перестанемо всіми силами попірати і поручати“. (Енцикл. про духовні вправи з д. 20/12 1929). Такі духовні вправи є дуже важні, але треба, щоби вони були замкнені, належито відбуті і довше тревали.

При цього рода духовних вправах і в загалі при школенні світських апостолів найліпше буде піддавати їм під розвагу такі хвили з життя Божеств. Спасителя, що в них наглядно проявляється Його особливша мудрість у поступованні з людьми. Може чи не найбільше зворушливим у цьому згляді буде навернення Самарянки при керниці Якова (Іоа. 4, 4—42). — З цієї події кождий апостол, і духовний і світський, наглядно пізнає, яке має бути душевне розположення і практична метода поступовання апостола. Не від річи буде коротко звернути на неї увагу.

Ісус іде за Самарянкою, хоч, як каже св. Письмо, був змучений дорогою. Ревний апостол не зважає на ніякі труднощі, щоби тільки ратувати людські душі. — Ісус іде за

Самарянкою, хоч, по людськи кажучи, всі стратили надію на її навернення. Його хід до неї є невимушений, простий. Він вишукує її при праці. „Дай мені пити!“, каже до неї. В цих словах добавчуємо чудну простоту і психологічну ширість і глибину. Він хоче обдарити Самарянку і каже до тої, що від неї вже ніхто не приймає услуг: „Дай мені пити“. Яка покора! Не говорить до неї картаючої, покайної проповіді; не зражується, хоч вона різко Йому відповідає, „Як се Ти, Жидовин, просиш пити у мене, жінки, Самарянки?“, але просячи води у Самарянки порушує найніжнішу струну її серця. Звертається до її жертвуючої любови, що ще тліла надні її серця. Таксамо мусить поступати і апостол на своїй дорозі до блудячих і провинившихся людей. Завсігди мусить бути готовий ратувати людські душі, не подаватися перед ніякими труднощами, все терпіти. Належить у цих людей розбудити свідомість, що і вони мають щось доброго у своєму серці, треба розпалити у них цю іскорку любови, яка ще в них жевріє, щоби в цей спосіб Божа ласка знайшла в їх душах теплий куток. Одним словом завсігди мусить брати їх з цього боку, з якого є найлекше доступні.

Доперва відтак дає Спаситель шукаючій Бога Самарянці науку про глибокі тайнства, про воду, що буде в ній джерелом води, що тече у вічне життя, про почитання Господа Бога духом і правдою, звільняє її душу з вузькоглядного сектярства, а також вказує їй на вузькоглядність мешканців Єрусалима.

Коли жінка захоплена добротою Спасителя з горячим бажанням сказала до Него: „Знаю, що прийде Месія, що зветься Христос, коли отже Він прийде, звістить нам все“, тоді Спаситель дає їй, що має найціннішого і зраджує їй, що це Він: „Це я, що говорю з тобою“, а притім незаметно, в чотири очі, зраджує їй, що знає її вину. А коли Самарянка запитала Спасителя, де треба віддавати Богу поклін, дає їй пізнати, що знає і про її жаль та любов.

„І оставила жінка свій збан і пішла в місто і сказала людям: „Підіть і подивіться на чоловіка, котрий сказав мені все, що я зділала“. — Вона стоїть під вражінням добросердої всевідучости — і додає: „Чи це не Христос?“ Що сталося з жінки? Світський апостол. Спаситель розбудив у ній все, що активне, що цінне і підніс до надприродної вартости. „Прийшли многі Самаряни і просили Його, щоби у них ли-

шився; і перебував там два дні. І багато більше увірило задля Його слова, а жінці говорили: вже не ізза твого оповідання віримо, бо самі чули і знаємо, що це справді Спаситель світа". (Йоан. 4, 40—42). Так одна одинока жінка, світський апостол, по своїм наверненні приводить до Спасителя ціле місто.

А тепер погляньмо як використовує Спаситель цю науку зі Самарянкою для своїх апостолів. „Вони дивувалися, що Спаситель говорив з жінкою“, каже Євангелист (Йоан. 4, 27). Вони бачили тільки жінку, а не її душу, не бачили в ній сестри, що і для неї прийшов Спаситель, вони оставали в душевній вузькоглядности. Вони навіть не цікаві, про що Спаситель питає жінку, про що з нею говорить. Вони тільки просять Спасителя: „Учителю їдж“. Тоді Спаситель виринає їх душу з їх заскорузлости, кажучи: „Я маю їсти страву, котрої ви не знаєте“. Тепер вони раз на завсігди для цілої своєї апостольської діяльності пізнали, що для ратування людської душі треба забути на поживу, що шукати людські душі і їх спасати, це приказ і діло Цего, що посилає кожного чоловіка. „Моя страва є, щоби я творив волю Того, що мене післав і довершив Його діло“. — А відтак отвирає Спаситель душевні очі апостолів, вказує їм на ширину і велич цього діла і наповнює їх душу великою пошаною і одушевленням для свого покликання. „Піднесіть ваші очі і погляньте на ниви, що вже білі на жниво. А хто жне, приймає заплату, і збирає плід в життя вічне, щоби разом радувався і той, хто сіє і той, хто жне“. — „Я післав вас жати, коло чого ви не працювали; інші працювали, а ви увійшли в їх працю“.

Ось педагогія Божеств. Учителя, що формує апостолів. І ми мусимо в наших науках до світських апостолів навчити їх, оком віри глядіти на чоловіка, на його скруту, на рівень його розуміння, на його личні прикмети, на вартість його душі і вічність, на безконечно широкі Божі жнива і пірвати їх душі до безоглядної готовости на Боже діло.

Конечна це дальше річ пояснювати світським апостолам правди релігійні і моральні і порушувати теперішні актуальні питання.

5) Дуже порадною річчю буде пояснювати світським апостолам папські Енцикліки. — Особливо на часі є тепер Енцикліка Св. Отця: 1. Про виховання молоді, 2. Про подружжя, 3. Про обнову суспільного ладу. Великі услуги принесуть тут також послання Єпископів. — Областю, що на неї в особливий

спосіб належить звернути увагу, це харитативна область. В якій мірі мають світські апостоли ділати на цій області, залежить від обставин. Впрочім це буде також предметом особеного викладу.

Ось короткі вказівки для душпастиря, як має ставитися у своїй праці до Католицької Акції. Якщо він послухає голосу Св. Церкви і займється нею як зіницею свого ока, тоді у своїх ревних змаганнях не буде стояти одинцем, але буде мати за собою велике число добре вишколених світських апостолів.

Правда, що це нелегка річ вишукати і вишколити добрих апостолів, але за Божою ласкою і при щирій нашій любови для людських душ все зможемо, як зміг св. Апостол Павло, що каже: „Все можу в тім, що мене кріпить“. (Фил. 4, 13.)

Однак ніколи не забуваймо, що Свою ласку подає Спаситель тільки тим, що глибоко вірують і живуть життям Божої ласки. Тож докладаймо всіх зусиль, щоби і ми душпастирі самі набули правдивої святости і доводили до святости наших світських апостолів.

Нашим кличем хай буде: Все для Христа! Чим менше буде у нас світського духа, чим більше уподобимося нашому Первовзорові Ісусові Христові, тим ревнішою і успішнішою буде наша праця.

* * *

Жерела й література ужиті до цього викладу:

„Acta Apostolicae Sedis“ почавши від 1922 р.

Дотичні пастирські листи і зарядження наших Високопреосвященних Єпископів з останніх часів, чи оголошувані в Єпархіяльних Відомостях, чи окремими брошурами.

Ks. Stanisław Adamski: „Akcja katolicka a duchowieństwo“. Poznań 1929.

Algermisen, K: „Kirchenaustritte und „Seelsorge“ в Linzer Theolog. —prakt. Quartalschrift“ 86, 1933.

Ks. Ludwik Civiardi: „Podręcznik Akcji Katolickiej“. I Zasady. Poznań.

Faulhaber—Kardinal: „Rufende Stimmen in der Wüste der Gegenwart“, Freiburg im Br. 1931 — III Buch VI.

Fiedler, E. „Defensive oder Offensive? Eine Trilogie der Katholischen Aktion“, 3 Bde. Wiesbaden. 3 том.

(Діло це обережно ужи те дуже надається до відчитів згл. проповідей в цілі розбудження апостольського духа у серцях священиків і вірних).

Dr. Gatterer Michael S. I.: „Das Religionsbuch der Kirche“ (Catechismus Romanus) V, де поміщено „Exhortatio ad clerum“ Папи Пія X.

(Кожний священик повинен основно перестудіювати і на вколішках передумати сю коротку священичу аскетичу і в її душі уладити своє життя).

Msgr. Franz Gebl: „Der Pfarrer als Führer“ — реферат оголошений у звіті про III-ій душпастирський курс у Відні під наголовком „Die lebendige Pfarrgemeinde 1934.“

R. Haas: S. I.: „Der katholische Mann als Laienhelfer des Seelsorgers“, Freiburg im Br. 1934“.

Hartmann: „Psychologia arti pastorali applicata“. Ed. P. Dr. Adelhelmus, Oeniponte 1914.“

(Мала це обємом, але дуже цінна змістом пасторальна для кожного апостола).

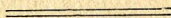
„Die Pfarrseelsorge im Schritt der Zeit“. Є це виклади на різні теми які дотичать Католицької Акції, видані через „Freie Vereinigung für Seelsorgehilfe“ 1933 Freiburg im Br.

„Heiliges Priestertum“, — (реферати II. Віденського душпастирського курсу, що відбувся в р. 1932) Wien 1933.

Dr. E. Schlund, a) „Die Katholische Aktion“ 1928 München;
b) „Die Katholische Aktion“: в „Linzer Theol.-prakt. Quartalschrift“ 83 (1930).

Schulte Chr.: „Wir Priester und die Katholische Aktion“: в кн. „Theologie und Glaube“ 21 (1929).

Will Josef S. I.: „Handbuch der Katholischen Aktion“. Freiburg im Br.

о. ОРСЬКИЙ ОНУФРІЙ

Професор
Богословського Наукового
Заведення в Перемишлі.

Католицька Акція і суспільно-харитативна акція.

ВСТУП.

Важність суспільного питання. До найважливіших та найбільше пекучих питань сьогоднішньої доби належить без сумніву т. зв. суспільне питання. У властивому їй вузшому значінню слова під суспільним питанням належить розуміти питання про суть й причини тих всіх невідрадних суспільних й економічних відносин, які особливо нині потрясають моральними й матеріяльними основами цілого людства. Розслідити природу й причини невиносимого сьогодні стану та подати середники до його уздоровлення, або говорячи іншими словами, розв'язати загадку моральної й матеріяльної людської нужди, се найважливіше завдання т. зв. суспільного питання. Без розв'язки сего питання не можлива й немислима розв'язка всіх інших питань, що доводять нинішнє людство до щораз більшого розстрою та розвалу. Без вмілої розв'язки сего питання мусить наступити неминучо у своїх наслідках необчислима катастрофа. „Бо якраз на тлі кожної іншої проблеми, чи то релігійної чи моральної, чи то народньої чи міжнародньої, чи то політичної чи культурної немов мара чигає суспільне питання. Даремна всяка боротьба з большевизмом, якщо не усунеться з широких мас суспільної нужди та не запровадиться здорових суспільних відносин. Суспільна нужда і кривда доведених вже до розпуки мас всегда сильніше промовлятиме за большевизмом, як всякі інші докази проти нього“. Так пише визначний суспільний теоретик й діяч, Епп. Кубіна у своїй невеликій обемом, але за то глибокій змістом книжочці¹⁾. Тому й не диво, що в найновіших часах чути грімкі голоси, між ними також найвисших церковних достойників, котрі немов старозавітні пророки взивають світ до опам'ятання та розв'язки сеї так дуже пекучої справи.

¹⁾ X. Biskup Kubina: „Akcja katolicka a Akcja społeczna“, Poznań 1930, ст. 4.

Сильним відгомонам у світі відбився голос австрійського Епископату, що у спільному пастирському листі з 1925 р. виступив з пересторогами й упізнаннями, пригадуючи світові католицьку суспільну науку в цілі обнови цілого людства в дусі Христової Науки.¹⁾ Велике вражіння, навіть у нехристиян викликали слова чеського князя церкви б. пражського Аеп-а Кордача. „Жиємо, кличе він, в добі історичного перевороту, який був хиба за вандрівки народів і котрий знищив зовсім грецько-римський світ. Тоді великанський пролив крові зродив християнство. Великі події повстають лиш з моря крові. Умовини до такого проливу крові вже є і тільки треба чекати, коли дійдуть до кульмінаційної точки. Се зрозуміли совіти і тому порушили всі пружини, щоби викликати ту катастрофу. Горе народам, горе державним мужам, котрі видять ту небезпеку, а не звертають на неї уваги. Доба доспіла до світової революції. І коли володарі і капіталісти не схочуть признати законів християнства, то цілий світ згорить в морі червоного огня.“²⁾

Вже тих кілька слів вказують вповні на превелику важність суспільного питання. Сего питання не може поминути також і К. А., яка не має іншої ціли, як по засадам Христової науки змінити в основах суспільний устрій з його теперішніми кривдами й несправедливостями. Бо тільки тоді настане у світі правдиве Христове Царство, якщо запанують також здорові суспільні й господарські відносини. Без суспільного апостолування не можна буде перевести в життя клича Пія X. і Пія XI.: „*Instaurare omnia in Christo*“. Без практичної розв'язки суспільного питання, не сповнить К. А. також і свого завдання.

В тім викладі представимо: I) причини, ізза котрих К. А. має обов'язок зайнятися суспільною й харитативною діяльністю, та висвітливо: II) відношення, що заходить між К. А. а суспільно — економічними й харитативними організаціями.

¹⁾ „*Katolicyzm, kapitalizm, socjalizm*“, Lublin 1928.

²⁾ Гл. „Добрий Пастир“ 1931. ч. 1. ст. 62.; Dr. Franz Sturm: „*Das Echo der sozialen Kundgebungen des Erzbischofs von Prag*“, в „*Schönere Zukunft*“ 1931. № 16.

I.

Причини, ізза котрих К. А. має обов'язок зайнятися суспільною й харитативною діяльністю.

Перед нами стоїть вельми важне й основне питання, чи К. А. може входити до ділянки суспільно — господарського життя, чи вона може впливати на суспільно-економічні відносини та взагалі причинятися до реформи чи навіть цілковитої перебудови нинішнього устрою.

К. А. є се співуділ світських католиків в ерархічнім апостолюванню Церкви. Для того К. А. може й повинна займатися суспільно-господарськими справами лишень о стільки, о скільки їх обіймає апостолювання самої Церкви взагалі.

З огляду на те належить найперше застановитися радше над тим, чи і о скільки Церква взагалі має післанництво в ділянці суспільно-економічного життя.

1) Вже тут належить завважати, що не всі соціологи під тим оглядом мають правдиві погляди. Одні з них післанництво Церкви в суспільно-господарській ділянці перецінюють, другі знова його не доцінюють а навіть сего апостолювання Церкві цілковито відмовляють.

Ті, що перецінюють суспільне апостолювання Церкви, твердять, начеби суспільно-економічні справи були самотніми або принайменше найвищими завданнями Церкви. Вони є того погляду, що Іс. Христос прийшов на сей світ в тій цілі, щоби розв'язати тільки суспільне питання, себто щоби усунути всі несправедливості та створити між людьми такі суспільні умовини, щоби всі люди могли щасливо на землі жити. Для того і Церква, по їх думці, не має іншого завдання, як тільки дальше продовжати цю суспільну місію Іс. Христа. І з початку, говорять вони, дійсно це післанництво сповняла. На доказ того наводять прихильники сего погляду опис життя перших християн, що його подає св. Лука в „Діяннях Апостолів“. Перші християни усунули приватну власність, всі разом творили одну громаду, в якій не було жадних клас і в той спосіб усунули вони всяку матеріальну біду. На жаль, кличуть вони дальше, Церква про ту свою місію пізніше забула, вона запродалася капіталістам і стала їх слугою. Для того Церква є ворогом працюючого люду й тому належить її поборювати.

Що сей погляд неслухний, се очевидна річ. Найвисшим завданням Іс. Христа, а після Його смерті також й Церкви, було й є у першій мірі вічне спасення людських душ. Доказом цієї правди є ціле життя й смерть Іс. Христа. Своїм життям й смертю дав Спаситель доказ правді, що для Нього справа безсмертних душ та їх спасення без порівняння висша і важніша, як суспільно-господарські справи. Таке саме посланництво має й Церква. Її найвисшим завданням не є розвязка суспільного питання. Для Церкви є добрим кождий суспільно-господарський устрій, як що він очевидно не противиться природним й Божим законам.

Рівнож неправдивим є погляд тих, котрі не доцінюють суспільно-господарської праці Церкви або її Церкві цілковито відмовляють. Приклонники сего погляду твердять, що суспільно-господарські справи мають чисто матеріальний, дочасний характер, що вони є „справою самого жолудка“, длятого й Церква не має права ними займатися.

Однак і сей погляд є цілковито блудний. Вправді головним, найвисшим завданням Церкви є вічне спасення людських душ, однак Церква мусить звертати свою і то особлившу увагу також на суспільно-господарські справи. На potwierдження сеї правди вистарчить навести тут, хочби дві причини:

а) На доказ того, що Церква має право і обовязок зайнятися суспільно-господарською ділянкою людського життя, наводить згаданий вже Епп. Кубіна таку загальну причину:

„Господарські і суспільні чинности, се не мертвий механізм, що підлягає чисто технічним законам. Се чинности живих людей, що мають безсмертну душу й вічну ціль. Тому і ті чинности є і мусять бути нерозривно звязані з їх душею, волею, дочасною й вічною ціллю, себто вони мусять опиратися на засадах етики, що якраз упорядковує чинности чоловіка у відношенню до його душі, Бога і других людей та до самих річей. Господарський і суспільний світ, то еще не цілий світ, то еще не світ існуючий сам для себе, що кермується тільки своїми власними законами. Це тільки частина світа, що має примінитися до його цілости. Суспільно-господарські справи мають служити і підпорядковуватися цілі всего світа та Божим правам, що управляють цілим світом й людством. Як що порушиться сей природний і логічний звязок або його цілковито розірветься, так тоді скорше чи пізніше мусить

наступити катастрофа, мусить повстати суспільний розстрій і нелад, який мусить діймаючо відбитися на самих людях і викликати те, що зовемо суспільним питанням. Нема проте й найменшого сумніву, що етика а послідовно й релігія, — бо не можна подумати етики без релігії, — відіграє і повинна відігравати рішачу ролю в господарськiм й суспільнiм життiу¹⁾

Одним словом, суспільно-господарське життя є витвором цілого чоловіка, а всі людські чини підлягають конечно моральним приписам. А що учителем й сторожем етики є Церква, з того випливає, що й Церква має велике й святе післанництво рівнож в суспільно-господарській ділянці людського життя. Се післанництво випливає послідовно з її найвисшого й головного завдання, що відноситься до душі й вічного життя, бож, як сказано, між душею чоловіка а його працею, між його вічним а дочасним життям існує нерозривний звязок.

б) Другою причиною, ізза якої Церква не може себе позбавити права й обовязку зайнятися суспільним питанням, є вже сам історичний досвід.

В історії людства новіших часів намагалися розв'язати суспільне питання головнo два напрямки: економічний лібералізм та соціалізм.

Економічний лібералізм, що підніс клич цілковитої свободи у всіх ділянках людського життя взагалі а з окрема в господарстві, взяв за основу своєї науки цілковите заперечення Божої влади та моральних законів в господарськiм життiу. Про се знехтування Божих й моральних законів каже сам св. Отець Пій XI. так : „Богато працедавців бачили в своїх робітниках тільки знаряддя праці, а не дбали про їх душі, не думали навіть про висші річі. Справді, серце здригається на думку про дуже великі небезпеки, які загрожують у новочасних фабриках моральности робітників (передовсім молодших) і скромности дівчат та жінок. Жах огортає, коли подумати, які утруднення приносить нинішній господарський устрій, головнo сумний мешканевий стан, — єдности й співжиттiу родини; жах огортає, коли пригадаємо собі великі й

¹⁾ Гл. Кс. Bisk. Kubina, l. с. ст. 30. Сю загальну причину подрібно розвиває о. проф. А. Шиманський у своїй книжочці п. н. „Akcja katolicka a działalność gospodarczo-społeczna“, Poznań 1930. В ній виказує, що технічна й суспільна сторона людського життя має великий вплив на саму мораль й релігію.

численні перепони в належному святкуванні свят, коли розважимо загальне ослаблення правдиво християнського духа, який колись навіть неосвіченим людям піддавав благородні думки, а який сьогодні уступив виключній й одинокій журбі про насущний хліб. Тим робом праця рук, яку Боже провидіння навіть після першого упадку установило для добра душі й тіла, стається знаряддям загального зіпсуття: „мертва матерія виходить з варстату ушляхотнена, а люди псуються там і нікчемніють“.¹⁾

Капіталісти, не зважаючи ні на Божі ні на людські закони, збільшали свої маєтки з новим визиском бідних верств. Використовуючи зріст населення, а тим самим сильний вплив робучих сил до фабрик, давали робітникам невистарчаючу на життя платню, число годин надмірно побільшали, до роботи запрягали дешевший елемент, жінки а навіть малолітні діти. Засада ніким й нічим неограниченої вільної конкуренції допровадила з часом до того, що багатства опинилися в руках немногих одиниць. Так суспільність поділилася на два нерівні стани: „Горстку пребогатих людей та непроглядну масу нуждарів“.²⁾

Економічний лібералізм створив капіталізм а він є якраз головним винуватком нинішнього суспільного питання.

Проти капіталістичного устрою наступила реакція і то у формі соціалізму. Щоби усунути нужду пролетаріату та визиск праці капіталом, висунув соціалізм свої домагання та начеркнув плян нового суспільного устрою. Він проголосив нові революційні і комуністичні засади також суперечні з природними й Божими законами. Не тільки бажав він збурити дотеперішню форму устрою, але намагався підважити самі основи суспільного ладу. Ще далі пішов скрайно лівий напрям соціалізму, комунізм-більшовизм, в якого очах „умірований соціалізм“ се зрада пролетаріату. Він вже явно проголосив всесвітню революцію та приготує цілковите збурення дотеперішнього ладу. Католицькі соціологи вразно звертають увагу на сю обставину, що соціалізм та комунізм се не лиш суспільно-господарський напрям. Соціалісти й комуністи говорять вправді про господарські справи, але ті

¹⁾ Енцикліка Пія XI: „Quadragesimo anno“ з дн. 15.V. 1931 р. про віднову суспільного ладу, в укр. перекладі, ст. 38.

²⁾ Енцикл. Q. а. стор. 18.

занимають у них тільки підрядне значіння. Економічні справи у них є тільки середником агітації, щоби побільшити невдоволення мас та розбурхати їх уяву змалюванням сего „раю“, який наступить після переведення в чин їхніх ідей. Поліпшення долі працюючого люду для них цілковито байдуже. Їх властиві наміри звернені в іншу сторону. Остаточна й найголовніша ціль соціалізму чи більшовизму се знищення релігії й віри, яка по їх думці є джерелом духової неволі і сильною перепоною визвольної боротьби пролетаріату.¹⁾

Тому якраз, що капіталізм і соціалізм з усіма його відтінками, знехтували всякі природні й Божі закони та намагалися розв'язати суспільне питання без Бога і Церкви, що більше, тому що вони вплив Церкви на суспільно-господарське життя намагалися цілковито усунути, Церква мусіла zareагувати та зайнятися суспільно-господарськими справами. До своєї апостольської діяльності втягнула Церква також і суспільну працю. Найвисшим обявом науки Церкви про суспільне питання є дві безсмертні Енцикліки: Льва XIII. „*Rerum novarum*“ і Пія XI. „*Quadragesimo anno*“. В них рішучо й найвиразніше підкреслюють ці два великі суспільні Намісники Христові сю правду, що без Церкви нілоли не розв'яжеться як слід суспільного питання. Бо тільки Церква розпоряджає невичерпаним джерелом природних й надприродних сил, при допомозі котрих тільки Церква може виробити серед людей суспільного духа чеснот справедливості й любови, без котрих неможливою є розв'язка суспільного питання та здорова реформа й перебудова суспільно-господарського устрою. Як конечну умовину до цілковитої поправи нинішніх невідрадних суспільних відносин вказують ці два Папи, успішне переведення в життя християнської віри й моралі. Нинішню суспільність з її катастрофи виратує тільки моральне відродження людства в душі Христа.

Вже з тих двох причин, себто, що суспільно-господарські справи стоять у тісному звязку з релігією та моралю і що суспільне питання намагалися розв'язати ворожі для Церкви напрямки з великою для неї шкодою, Церква має право і обов'язок зайнятися суспільно-господарськими справами.

Тому знова, що К. А. є помічницею Церкви в її загальній

¹⁾ Гл. Р. А. Weis: „Die Aufgabe des Klerus in sozial-politischer Hinsicht“ в період. Quartal-Schrift, Linz 1893. Н. II. ст. 265—272.

місії обнови цілого людства в дусі Христа, має і вона звернути свою особлившу увагу на розв'язку суспільного питання.

Бож дійсно характер К. А. є наскрізь суспільний. З премногих вже голосів Апостольської Столиці про цей суспільний характер К. А., вистарчить тут навести лиш деякі слова Христових Намісників. І так вже творець К. А. Св. Отець Пій Х. у своїй Енцикл. „*Il fermo proposito*“ з дн. 11. VI. 1905 р. розв'язку суспільного питання зове головним предметом К. А., кажучи: „Предметом, коло котрого має К. А. розвиватися, є розв'язка суспільного питання по християнським засадам“ Ту свою гадку еще раз в тій самій Енцикл. повторяє, пишучи: „Найважливішою частю К. А. є розв'язка суспільного питання, яке заслугує на те, щоби їй посвятити найбільше енергічну і витревалу діяльність всіх католич. сил“.

А теперішній Св. Отець Пій XI. в листі „*Quae nobis*“ з дн. 13. XI. 1928 р. до Кард. Бертрама про сей предмет так пише: „Та Акція, як і само її завдання, поручене Богом Церкві, таї її єрархічне апостолування, не є тільки зовнішня, матеріальна, але духовна; не є земська але надприродна; не політична але релігійна. Мимо сего з повною слухністю можна її назвати „суспільною“, бо вона має за завдання ширити Христове Царство. Журячися про се Царство, здобуває вона для суспільности зарівно найвище добро, як також і інші добра, котрі з нього випливають, як ті, що входять в обсяг державної організації суспільности, іменню не приватні добра, що належать до поодиноких людей, але спільні всім громадянам“.

Впрочім суспільний характер К. А. впливає вже з її дефініції, заподаної Пієм XI.: К. А. є це „співуділ світських людей в єрархічному апостолуванні Церкви для оборони релігійних і моральних засад, як також для розвитку здорової і пожиточної суспільної праці, в цілі обнови католицького життя в родині й суспільности“.¹⁾

2.) Як взагалі суспільна акція є предметом діяльности Церкви а з нею також і К. А., так з окрема харитативна акція є суттєво зв'язана з місією Церкви а тим самим і з К. А.

Церква і харитативна діяльність творять одну нерозривну цілість. Принципом, з якого повстала сама Церква та

¹⁾ Пій XI. до п. Sternbergh-Engeringh, предсідниці Міжнарод. Унії Католич. Жінок, з дн. 30. VII. 1928.

її харитативна діяльність, є сам Іс. Христос, який любов Вітця вилляв на цілий людський рід та припечатав її кровю свого серця.

Харитативна діяльність Церкви стоїть у пречудній гармонії з цілою християнською традицією. Доказом того є вже св. Письмо. Ісус Христос не вдоволявся самим голошенням Євангелія, але „перейшов ділаючи добро і уздоровляючи“. ¹⁾ Він висказує ще нині гомонючі слова: „Жаль мені людей, бо вже три дні перебувають зі мною і не мають що їсти“. ²⁾ Він в чудесний спосіб помножує хліби, щоби заспокоїти голод тисячних мас.

Христос поручив також апостолам не тільки навчати і хрестити, але приказав уздоровляти хорих, воскрешати умерших, очищати прокажених, виганяти злі духи, спомагати пригноблених і бідних. Поручив їм отже не тільки релігійне але і добродійне післанництво. ³⁾

Апостоли, сповняючи волю й поручення свого Учителя про добродійну любов ближнього, займалися матеріальними потребами першої християнської громади. Вони впровадили навіть чин діаконів, щоби мати поміч в харитативній діяльності і щоби виповнити обов'язок розподілу милостині. А св. Павло серед своєї апостольської праці збирає сам милостиню для Єрусалимської Церкви, що находилась тоді в матеріальній біді. ⁴⁾

Діяльну любов ближнього практикувала християнська Церква від найдавніших до нинішніх часів. А ся харитативна акція прибирала різні види відповідно до потреб часу й місця.

Та радше тут послухаймо слів великого „Папи робітників“ Льва XIII., що про харитативну діяльність Церкви у своїй робітничій Енцикліці так пише: „Церква є спільною матір'ю богатих і бідних. Вона ведена взнеслою любов'ю закладає релігійні товариства та пребогато інших хосенних установ, і нема жадного майже роду нужди, в якій би вона не приносила помочі й потіхи. В нинішніх часах знайшлися люди, що подібно як колись погани, дорікають Церкві навіть за її превелику любов і хочуть на її місце ввести систему оперту на

¹⁾ Діян. ап. 10. 38 ;

²⁾ Мат. 15. 32 ;

³⁾ Мат. 11; Лук. 11;

⁴⁾ Діян. ап. 11 ;

державних законах. Але не найдеш жадних людських способів, які заступилиби християнську любов, що ціла віддалася на услуги другим. Одна лише Церква має ту силу, бо може її мати лише сей, хто йде за Найсв. Серцем Ісуса Христа. А вжеж далеко той від Христа, хто відступив від Церкви".¹⁾

Свою робітничу Енцикліку кінчить Лев XIII. такими словами зверненими до всіх Єпископів: „Працуйте всяким можливим способом над спасенням народів, а передовсім бережіть любови, цариці всіх чеснот і самі старайтеся її розбудити у других, так найвисше як і найнизше поставлених. Бажаного спасення очекати треба у першій мірі від великої сили любови: Ми розуміємо ту християнську любов, що є —коротко—підставою цілої Церкви, що готова посвятитися в кожній хвилі за спасення інших, що є для чоловіка найлучшим ліком проти гордості сего світа та неуміркованого самолюбства".²⁾

Значіння харитативної акції Церкви підносить також і теперішній Св. Отець. В Енцикл. Q. а. поручає Пій XI. перепровадити реформу обнови христ. життя. Перше місце мають тут зайняти дві христ. чесноти, без котрих жадний устрій не може існувати: справедливість і любов. Одна і друга чеснота конечно потрібні. Їх треба разом получитьи. Устрою не можна оперти на самій справедливості. „Сама справедливість, навіть найдокладніше вимірена, може що правда усунути причини суспільної боротьби, та ніколи не зможе злучити сердець і умів".³⁾ Потрібна еще любов". Така наука Церкви про важність тих чеснот. Кожда з них окремо взята не спосібна до удержання ладу. Відношення сих чеснот представив влучно о. Півоварчик образowo так: В нинішнім устрою панує несправедливість. Люди стоять до себе на воєнній стопі клясової боротьби з п'ястуками піднесеними в гору. В устрою, опертій тільки на самій справедливості, клясові боротьби усталиби але затиснені п'ястуки впалиби в долину. А серед нормального устрою потрібно співпраці суспільних шарів населення, потрібно, щоби долоні людей піднеслися в гору і разом получилися. Сего зможе dokonати тільки любов.⁴⁾

¹⁾ Енцикл. Льва XIII. R. п. в укр. перекл. о. Левицького, Львів 1900 р., ст. 20—21;

²⁾ R. п. ст. 36—37;

³⁾ Q. а. ст. 40.

⁴⁾ Ks. J. Piwowarczyk: „Zadania wynikające z encykl. Q. а.", в кн. „Przewodnik społeczny" R. XIII. N. 5. ст. 163.

Церква без любови є мертвою, є немов звеняча мідь і брешучий кимвал. А любов без Церкви є деревом без коріння, землею без джерела. Всюди там, де Церква і добродійна любов стояли проти себе або хочби і побіч себе а не творили одної органічної цілості, там щось недомагало, там для обоїх грозила смерть.¹⁾

А се високе післанництво Церкви в харитативній ділянці є рівнож і суттєвою частию післанництва К. А. і то в такій мірі, що добродійна любов одержала почесну назву „ангела К. А.“.

II.

Відношення між К. А. а суспільно-економ. і харитативною діяльністю.

Представивши причини, ізза котрих Церква та її помічниця К. А. мають право й обовязок зайнятися суспільно-господарськими й харитативними справами, як своїми суттєвими завданнями, належить перейти до обговорення другого вельми важного питання про взаїмне відношення між суспільно-господарськими і харитативними організаціями і К. А.

Щоби можна було се відношення легше означити, належить найперше бодай загально начеркнути відношення суспільно-господарських і харитативних організацій до Церкви взагалі.

1.) Церква має тут на землі подвійне післанництво : одно зміряє впрост і безпосередно до вічного спасення, себто до надприродної цілі, друге полягає на творенню досконалої християнської культури, себто полягає на природній цілі.

Перше завдання Церкви, се спасення людей, що належить до властивої і безпосередної праці Церкви. Ся діяльність є чисто релігійна а підметом тої праці є духовенство, що його в тій ділянці ніхто не може заступити, бо ніхто поза ним не має священних уповажнень до справовання святого уряду. В тій справі спасення людей, як в чисто релігійній ділянці, влада Церкви є безпосередною. Але і в тій ділянці духовенство може а навіть повинно мати світських помічників, які залежно від него спомагалиби його, і то в більшій або меншій мірі залежно від зовнішніх обставин, як наприкл. брак

¹⁾ J. Nar : „Caritas, der Engel der K. A.“ Stuttgart 1934, ст. 19.

духовенства, надзвичайні грізні небезпеки для віри чи моралі. Організації і діла, котрі в тій чисто релігійній ділянці спомагають Церкву в її душпастирському урядові (і тим самим мають як безпосередню ціль надприродний порядок) є безпосередно залежні від Церкви.

Другим завданням Церкви є творення християнської культури, себто будовання таких умовин співжиття людей, які опиралибися на засадах христ. віри і моралі. Ся діяльність Церкви відноситься вправді безпосередно до природного порядку але посередно провадить і вона до надприродної ціли, себто до вічного спасення людей. Діяльність в чисто природних річах не належить безпосередно до Церкви але до світських осіб, бо над чисто природними річами, які не відносяться до надприродної ціли, Церква влади не має. Однак і ті справи по своїй суті природні належать до влади Церкви о стілько, о скілько і вони посередно провадять до висшої, надприродної ціли. До таких справ належать суспільно-економічні і харитативні діла. Їх оцінює Церква виключно з точки погляду християнської етики, уважаючи їх, як вже передше виказано, за плоди діяльності людської волі. Отже організації і діла, які мають безпосередно природну ціль, Церкві безпосередно не підлягають, але підлягають посередно владі Церкви, бо і вони конечно і нерозривно у своїх навіть чисто природних справах злучені з вірою і моральністю. Іншими словами, у справах чисто матеріяльних ті організації й діла є незалежні від Церкви, але і вони своїм ідеологічним напрямком, своєю релігійною і моральною програмою зависять від Церкви. Конкретно говорячи, Церква не затверджує статутів чи рішень тих організацій, не іменує їх наставників, не має нагляду над їх матеріяльною діяльністю, але має владу над їх релігійною і моральною програмою й діяльністю.

Маючи перед очима сю основну засаду про взаємне відношення суспільно-економічних й харитативних організацій до Церкви взагалі, вже легше буде означити їх відношення до К. А. зокрема.

2) Передше однак еще належить докладніше означити конкретно ріжниці, які заходять між тими організаціями а К. А.

Між суспільно-економічними й харитативними організаціями а К. А. заходять основні ріжниці що до їх ціли, предмету, підмету та форми організації.

Передовсім заходить велика ріжниця між ними що до

самої цілі. Властива їй безпосередня ціль К. А. є розширення Христового Царства на землі. Се ціль у своїй суті чисто релігійна. А властива їй безпосередня ціль суспільно-економічних й харитативних організацій є підпирати матеріальний добробут їх членів чи інших осіб. Се ціль у своїй природі матеріальна, дочасна, хоч і вона, як се вже нераз підчеркнено, є всегда підпорядкована висшим релігійним чи моральним цілям а тим самим також змагає до розширення Христового Царства. Однак та висша ціль, що в К. А. є безпосередною, тут є вона тільки посередною.

З ріжниць цілі впливає далше також ріжниця що до їх предмету. Предмет К. А. є загальний, всесторонній: „Відновити всьо в Христі“. К. А. стоїть при боці церковної Єрархії, щоби в кожній апостольській потребі її спомагати. Предмет суспільно-економічних й харитативних організацій є тільки частинний, подрібний. Їх предметом є матеріальний добробут чи то своїх членів чи других ближніх.

Ріжниця є також і в підметі. До К. А. є покликані всі вірні без ріжниць віку, пола й стану. До економічно-суспільних й харитативних організацій є покликані у першій мірі тільки ті, що їх з огляду на приналежність до даної верстви чи стану лучать спільні господарські справи чи інтереси.

Вкінці заходить велика ріжниця еше що до самої форми організації. К. А. має свою питому організацію, яка безпосередно зависить від Церковної Єрархії. Противно, суспільно-економічні й харитативні організації не залежать безпосередно від Церкви а у своїх чисто економічних, технічних і адміністративних справах ділають на свою власну відповідальність.

3) Після сих завваг можна вже приступити до означення взаїмного відношення між К. А. а суспільно-економічними й харитативними організаціями.

Та під тим оглядом належить повздержатися від висказування своїх власних поглядів а радше треба тут навести авторитативні голоси у сій скомплікованій справі. У справі означення відношення між К. А. а сего рода організаціями маємо вже кілька міродайних документів.

Наведемо тут у першій мірі слова теперішнього св. Вітця, Пія XI. В листі до Кард. Segur-и у Sanez, примаса Еспанії, з дн. 6. XI. 1929 р. він так пише: „Стоваришення, котрі опирають свою діяльність на релігійній, моральній програмі К. А., а рівночасно розвивають свою працю безпосередно на еконо-

мічним і професійним терені, остають незалежними в тих точках, які дотичать справ чисто економічних і є за всяку ініціативу й стан того рода самі відповідальні, а що дотичить релігійно-моральної сторони, залежать вони від К. А., який повинні служити як середник до християнського апостолування“.

„З того виходить зовсім ясно, що церковна влада не може оминати тих організацій, але повинна також серед них дати відчутти свій спасенний вплив і довести до того, щоби вони були проникнуті християнськими засадами і наукою Церкви. В той спосіб рівнож і К. А., користаючи з тих дібр, що їх релігійні й економічні стоваришення можуть собі здобути, буде їх піддержувати і справить, що не лиш між ними запанує згода й зичливість але обидва роди будуть зі собою взаємно співпрацювати для спільної користи Церкви і людської суспільности.“¹⁾

Знова в листі до Єпископату Аргентини з дн. 4. II. 1931 р. так висказується Пій XI. в тій самій справі:

„Всі ті організації, котрі примінюють свої статuti і ціли до засад віри й уставів К. А., змріючи до підпомоги своїх членів у господарських справах і до виконування поодиноких професій, в тім що входить до управнень К. А. мусять їй підпорядкуватися, співпрацюючи в християнським апостолуванню. Але в тім, що належить виключно до економічної ділянки, ті організації мають поступати по своїм методам, за котрі самі відповідають.“²⁾

Щоби в тім важнім питанню не було для нас найменшого сумніву, наведемо еще слова Генерального Асистента К. А. в Італії, Архиєп. Pizzardo, висказані до дієцез. Асистентів: „К. А. обіймає безпосередно ті всі форми економічно-суспільної діяльності, які входять в обсяг апостолування Церкви, а обіймає їх в той сам спосіб, в який вони до того апостолування входять: безпосередно й посередно. Для того що справедливість, любов й активне милосердя є самі предметом журби Церкви, всі їх діла і форми, передовсім любови і активного милосердя, входять до К. А. безпосередно, як також діла і форми, котрі самі собою мають боронити права і справедливости. Але ті останні, о скільки вони мають матеріальну ціль

¹⁾ Гл. Пер. Епарх. Відомости, Лютень 1930. Ч. II. ст. 35-36.

²⁾ Гл. Ks. L. Civardi: „Podręcznik A. K.“ I. Poznań 1933 р. стор. 263

і зв'язок з політикою і цивільним законодавством, належать тільки посередно до діяльності Церкви і К. А.¹⁾

З тих авторитативних слів можна випровадити такі конкретні висновки про відношення суспільно-господарських й харитативних організацій до К. А.:

Суспільно-економічні організації і діла, що мають за свою безпосередню ціль чисто матеріяльні справи, до урядової К. А. не належать.

Однак о скільки вони посередно змагають до релігійних і моральних цілей, себто християнського апостолування, можуть належати до К. А. безпосередно.

Тоді заховують вони свою внутрішню автономію по вимогам своїх статутів та у господарській, технічній і адміністраційній ділянці є самі за себе відповідальні. Однак вони мусять прийняти релігійну і моральну програму, намічену організацією К. А., щоби в той спосіб могли вони і на своєму терені виконувати апостолування та в той спосіб могли стати вже дійсними членами К. А.

Для кращого зрозуміння річи наведім який конкретний примір. Наші каси, кооперативи, молочарні, робітничі чи ремісничі товариства і т. п. в такому стані, в якому вони підсю пору знаходяться, не можуть ні посередно а тим більше безпосередно належати до К. А. Бо їх ціль і предмет діяльності обмежений нині виключно до чисто матеріяльних, природних справ. Якщоб вони в деяких випадках мали і апостольську ціль, прим. вироблення побожності, релігійної свідомости, спільна участь в Богослуженнях, приймання спільного св. Причастя і т. п., так тоді моглиби посередно до К. А. належати. Ті останні сталиби однак дійсними членами К. А. доперва тоді, коли вони малиби побіч своєї матеріяльної ціли релігійну і моральну програму але виразно означену організацією К. А. Свої статuti мусілиби вони змінити відповідно до вказівок заповіданих К. А., долучуючи до них релігійну й моральну програму нею означену. Як дійсні члени К. А. вони у справах чисто матеріяльних заховалиби свою автономію, але під оглядом релігійної і моральної програми діяльності залежалиби від К. А. зглядно від церковної Єпархії.

Чисто харитативні діла й організації, які зі своєї природи мають апостольський характер безпосередно сталиби членами

¹⁾ Гл. „Przewodnik społeczny“ 1931 стор. 2.

К. А. також тоді, колиби свої статuti примінили до вказівок К. А.

4) При кінці обговорення сего питання, належить додати ще кілька слів про взаїмну співпрацю і поміч, що їх по виразній волі Апостольської Столиці повинні собі давати К. А. та суспільно-економічні діла й організації.

Передовсім К. А. повинна поставити собі за своє перше й головне завдання ширити серед нашої суспільности католицькі суспільні засади в цілі уздоровлення новочасних невідрадних відносин по думці Христового Євангелія і науки Церкви. Ролю К. А. в тій ділянці описує Епп. Кубіна так: „К. А. має зорганізувати католицькі сили і спрямувати їх до найбільше суттєвих питань нинішніх часів, до тої справи, що для людської суспільности *unum necessarium*, до відбудови цілого суспільного життя у своїх основах, до упорядкування всіх людських відносин через поворот до чистих джерел Божого права і науки Христа. Тільки тою дорогою йдучи, можемо мати надію повздержання катастрофи, що загрожує цілому людству, опанування хаосу, що розширюється чимраз більше на всіх областях людського життя, та створення такого світа, який запевнивби людству такий матеріальний добробут, який тільки тут на землі можливий.¹⁾ „В ділянці суспільній належить перепровадити клич Пія Х.: *Omnia instaurare in Christo*, отже відновити суспільне життя в Христі і всіми силами змагати до переведення в життя ціли, що її вказує клич Пія ХІ.: „*Rex Christi in regno Christi*“, до створення суспільного Христового Царства. На дорозі до тої ціли велике завдання припадає К. А. Не оглядаючись ні на право ні на ліво, не улягаючи ні впливам капіталістичного ні соціалістичного духа, але вглублюючись в духа Божого права, св. Євангелія і найчистішої християнської традиції, повинна К. А. ясно означити засади, що на них по Божій волі повинен опиратися здоровий суспільний й господарський порядок“²⁾. „Маємо напружити всі сили, щоби реформи чи перебудови суспільного і господарського устрою dokonано в душі християнських засад справедливості і любови, що самотні зможуть запевнити суспільний мир і загальне суспільне добро. Се одно з найважливіших завдань К. А. і цілої католицької суспільности“³⁾

¹⁾ X. Bisk. Kubina, l. c. стор. 3.

²⁾ Тамже, стор. 5. ³⁾ Тамже, стор. 23.

Побіч ширення католицьких суспільних засад, виложених у двох суспільних Енцикліках R. n. і Q. а., повинна К. А. дати дальше почин до створення суспільно-економічних організацій з релігійною і моральною програмою, а в першій мірі дати почин до створення укр.-католического робітничого руху. Тут лежить для К. А. дійсно Боже й велике поле діяльності, бо якраз ся ділянка, хоч як вона важна, лежить у нас цілковито облогодом. В інших краях, як в Італії, Франції, Німеччині а навіть у Польщі, вже сильно розвинувся католический робітничий ремісничий рух. У нас всі робітники й ремісники належать до ворожих для нашої нації й Церкви організацій. Ся справа ніколи не була так пекучою, як власне сьогодні, коли то чимраз більше селян ізза катастрофи стає пролетарями.

Зорганізування наших служниць по містах, де немилосердно використовують їх наші вороги під релігійним, моральним, матеріальним і національним оглядом, повинно рівнож стати одним з найблизших завдань К. А.

Беручи слово „суспільний“ в ширшій значінню, видимо також дуже важне і вдячне завдання К. А. в належитім зорганізованню у нас харитативної акції. Вправді і в нас від часу до часу чути про якісь більші, загальні підмоги й милостині, але і се поле стоїть у нас рівнож цілковито облогодом, як що ходить про систематичну, скоординовану і раціональну працю. Сему бракує бажає зарадити Генеральний Інститут К. А., бо у своїй програмі праці на 1934 р. поставив собі взнесле завдання, подбати про створення харитативного Товариства під назвою: Союз Милосердя.

Нема сумніву, що створені католицькі суспільно-економічні й харитативні організації принеслиб опісля й велику користь та подалиб свою взаїмну поміч також й організації К. А. та бралиб уділ в її апостольськім післанництві.

Закінчення. Роля Духовенства у суспільній праці. В обнові цілого людства, що до неї має по бажанню Намісників Христа зміряти К. А. усіма добрими й можливими середниками, серед яких може найважливіше місце займають суспільні справи, велика роля припадає на Духовенство.

На усунення кривд й несправедливостей нинішнього суспільного устрою а в першій мірі на велику моральну й матеріальну нужду нашого народу не може душпастир глядіти обоятно. Через своє негативне поступовання нанісби душ-

пастир велику шкоду не тільки для себе, своїй опіці повірених душ але також і для самої Церкви.

Але у суспільній праці не мають душпастирі чекати якихсь конкретних вказівок від наших Церковних Наставників. Бо не є завданням Церкви ні її Наставників, подавати програму суспільно-економічної праці. В тій ділянці Церква кидає тільки світло, що ним бажає розігріти духа дочасних організацій. Всі загадки суспільної економії доторкають Церкву лишень о стільки, о скільки вони витворюють моральне зло або добро.

Що більше Церква навіть остерігає духовенство, щоби в таких скомплікованих справах як суспільно-економічні, поступало воно второпно й осторожно. Апостольська Столиця видала навіть декрет¹⁾, яким подає священикам у тих справах острі перестороги. Вправді сей декрет заохочує світських священиків й монахів до підпирання суспільно-економічних діл але по думці в нім уміщених вказівок, не вільно без особливого позволення Апостольської Столиці або Ординарія жадному священикові справувати чинностей получених з матеріальною і фінансовою відповідальністю. Мотивом видання такої перестороги є захорона самого духовенства а послідовно і поваги цілої Церкви перед поповненням блудних а то й шкідливих кроків. В суспільно-економічній праці потрібно душпастиреві найбільше второпности.

Але та второпність нехай не буде причиною, як то часто діється, цілковитого „умивання рук“ в суспільній праці. Якби душпастир цілковито відтягнувся від суспільно-економічної праці, він ділавби проти виразних поручень Апостольської Столиці, яка виразно вкладає суспільно-економічну працю як обовязок душпастирської праці. Поминувши поручення, що їх в тій справі видали такі Папи, як Лев XIII. і Пій X., згадаймо тільки слова Венедикта XV., котрий в листі до Єпископа з Берґаму з д. 11. III. 1920 р. так пише: „Нехай ні один священик не вмовляє в себе, що суспільна діяльність чужа священичому урядови. Хочемо, щоби священики уважали за свій обовязок, посвятитися науці й суспільному рухови через студії або чинну участь та співпрацювали у всякий можливий

¹⁾ Декрет Консисторіяльної Оффіції „Docente Apostolo“ з дн. 18. XI. 1910 р., що його в 1911 р. розширено і на нас.

спосіб з тими, котрі в сій ділянці викликають спасенний вплив на загальне добро“.

А й теперішній Св. Отець Пій XI. звертається в своїй суспільній Енцикліці Q. а. з особним горячим кличем до Епископату та цілого духовенства, посвятитися суспільній праці.

Вже ся виразна воля Христових Намісників повинна бути вистарчаючою понукою до суспільної праці.

Душпастирі мають передовсім обовязок, зазнайомитися з головними засадами катол. соціології, виложеної в двох найважливіших суспільних Енцикліках R. п. і Q. а. Сі дві Енцикліки, вже видані в українському перекладі повинні знайти в бібліотеці кожного душпастира. Ідеї в них заподані можуть послужити як обильний матеріал не тільки для власних студій, але й опісля для розширювання сих ідей серед своїх вірних чи то в проповідях, чи рефератах.

Дальшим великим обовязком душпастиря буде освідомлювати маси під суспільним оглядом. Важкий се обовязок душпастира відпирати злобний і неслухний закид, начеби кат. Церква про маси працюючого люду не тільки не дбала, але начеби вона ставала еще в обороні ріжних страшних злочинів несправедливого капіталізму. Після появи Енциклік R. п. і Q. а. навіть найбільше злобний чоловік не може більше говорити, що Церква піддержує буржуїв а не стоїть там, де Христос стояв, себто при бідних і терплячих.

Обовязком душпастира буде вкінці позитивно проявляти суспільну діяльність в самій церкві через св. Сповідь, суспільні проповіді в злуці з даним й відповідним предметом катихитичних проповідей і через св. Евхаристію.

Поза церквою повинен душпастир почати суспільну працю від себе самого, від свого прикладного життя. „Сьогодні, коли розходить ся про те, щоби приложити сокиру до самого коріня зла: самолюбства, головної причини хаосу й замішання, потрібно передовсім святих душпастирів, котрі поборювали би матеріялізм і почитання золотого тельця безінтересовністю і вчинками милосердя та були живим взором Учителя, що перейшов через життя не тільки проповідуючи але ділаючи добре... В противному разі порівнає нас світ до тих придорожних стовпів, котрі іншим вказують дорогу, а самі стоять на місці“.¹⁾ Тоді з певністю відвернуться від нас наші

¹⁾ Bilczewski: „Listy pasterskie“, 13.

вірні а нас самих немов бичем ударить прокляття Іс. Хр.: „Горе вам, облудні фарисеї“.

Велике поле діяльності в суспільно-економічній та харитативній діяльності отвирастається перед душпастирем і поза „мурами захристії“, де треба великої Божої ласки і душпастирської второпности. Тут найбільше стрічатиме душпастир трудностей й перепон. Але всі труднощі й перепони повинна поконати взнесла ідея, що всегда нам—душпастирам має про-свічувати: „З оживленням суспільного життя серед нашого народу, мусить вийти його повне відродження в Христі“.

Заохотою для душпастирів в тяжкій суспільній праці нехай послужать слова Пія XI, який при кінці своєї Енцикл. Q. а. так відзивається: „Прийміть заслужену похвалу таксамо всі, священники й міряни, яких бачимо як щоденних співробітників і мужних помічників в тій великій справі, дорогих Наших Синів з К. А., що з особливим запалом посвячуються разом з нами розв'язці суспільного питання... Тих усіх не-струджено напоминаємо в Господі, щоби не жалували трудів, не лякалися перешкод, але з дня на день росли у відвагу і нові сили. (Девт. 30. 7.) Взиваємо їх до діла справді трудно-го, свідомі того, скільки перепон і труднощів, які слід поборо-ти, повстає з одного і другого боку, з боку висших і низ-ших суспільних верств. Та нехай не зражуються; це знамя християн, наражатися на завзяті боротьби, а немалі труди є участю тих, що як добрі воїни Христові (II. Тим. 2. 3) близько за Ним поступають“. ¹⁾

* * *

Найважливіша література:

1) Ks. L. Civardi: „Podręcznik K. A.“ I. Poznań 1933; 2) Ks. Biskup Kubina: „A. K. a akcja społeczna“, Poznań, 1930; Ks. Dr. F. Machay: „Rozwiązanie sprawy społecznej w ramach A. K.“ Poznań 1931; J. Nar.: „Caritas der Engel der A. K.“, Stuttgart 1934.

¹⁾ Q. а. стор. 40.

о. РІПЕЦЬКИЙ МИРОСЛАВ
парох в Лісах.

Католицька Акція в обличчі труднощів і перепон у душпастирській праці у нас.

ВСТУП.

Незавидне є положення нашого народу в Галичині під релігійно-моральним оглядом. Пропаганда всеруйнуючого большевизму і большевицького безбожництва, використовуючи матеріальну нужду наших народніх мас, ширить у нас духову руїну. Ліва преса, пропагуванням вільнодумних засад, обдирає душу простолюддя з релігії та вносить в наші парохії деморалізацію. Погубні кличі скрайнього, фальшивого націоналізму затроюють молоді душі та підривають всяку мораль. В наші села і міста вкрадається зараза сектанства і православля та намагається розбити церковну єдність нашого народу. Деструктивна робота лівих партій і ріжних сектантів та брак релігійного, католицького освідомлення серед широких кругів нашого народу спричинюють у нас великий занепад релігійности, моральности і родинного життя.

Нині в часах тяжкої й складної душпастирської праці. Христовий Намісник, Папа Пій XI. подає нам душпастирям „Католицьку Акцію“, як одинокє, успішне лікарство для нашого нещасного народу, що котиться в пропасть невірства і моральної руїни. Святіший Отець кидає клич: „Обновити життя народу від самих основ через поворот до цілющого жерела Христової науки“. Наш нарід потребує конечно духової обнови. Католицька Акція має скріпити й поглибити релігійне життя нашого народу та має виціпити католицькі засади в серця вірних.

„Всі вірні є покликані до активної співпраці в Католицькій Акції, до поширення і закріплення Христового Царства в одиницях, родинах і громаді“—каже Папа Пій XI. Без тісної співпраці духовенства і вірних не прийде до християнського відродження. Без помочі світських апостолів годі в нинішніх часах здобути людей назад для Христа. Священики навчають в церкві, а на вулицях, по домах і товариствах,

вороги Христа і Його Церкви ведуть свою погубну роботу. На поміч духовенству мусить прийти світський апостол, який своєю ревною працею може причинитися до поширення Христових засад в публичному й приватному житті. Завдяки невпинній праці світських апостолів св. Євангелія стане провідником людських душ та підставою культури й освіти.

Наш нарід у великій потребі. Він потребує світських апостолів Христових борців, що йому сповитому мрякою сумнівів, змороженому холодом невірства, виснаженому життєвою боротьбою подалиби слово правди, надії і потіхи, що зрозумілиби його болі та вмілиби співтерпіти з його горем, що лічилиби його душевні рани. Таких жертвенних апостолів — найближчих співробітників душпастиря дасть нашому народові Католицька Акція. Вони при кожній нагоді та в кожній небезпеці стануть в обороні Христових ідеалів.

В тому рефераті буде бесіда про негативні сторони релігійно-морального життя нашого народу та про ті труднощі, що їх наше духовенство стрічає в своїй душпастирській праці.

I.

Економічна криза і большевицька пропаганда.

1) Нечувана господарська криза, що заєдно зростає та матеріальна нужда, що охопила всі верстви нашого народу, є великою перепоною у душпастирській праці.

Суспільна нужда стає страшним ворогом Христової Церкви, бо зі зростом матеріальної скрути поглиблюється духовна криза, зростає упадок релігійности та моралі. Незавидне матеріальне положення та брак життєвої радості не сприяють розцвітові релігійности. Постійне марево нужди нищить всякі ідейні пориви в душі спролетаризованого громадянина та родить в нім зневіру, огірчення і ненависть, що стає великою небезпекою для його віри та моралі. Всякі сумніви намагаються відірвати його душу від Бога й Церкви. Тяжко збудити в душі зневіреної людини чесноти віри, надії і любови Бога, що є основами морального життя. Незвичайно тяжким стає старання душпастиря, щоби впоїти релігійне почуття в таку байдужу або ворожо до Церкви настроєну душу.

Визначний угорський церковний діяч, о. Елемер Чавосси каже, що „матеріальна скрута нині така грізна і загальна, нужда така невиносима, що релігійні почування перестали

ділати. Кому боротьба за щоденне удержання виповняє кожну хвилю життя, той не може мати часу ходити до церкви. Чий жолудок мучить голод, той не отворить уст до молитви. Коли чоловік немає нічого до страчання, тоді його гадка сама від себе шукає способу знищення людського й Божого порядку. Чие тіло покрите брудом, у того також душа не в силі задержати чистоту...”

Важким тягарем впала господарська криза на плечі нашого народу, який складається в більшості з малоземельних селян, халупників і безземельних пролетарів, що денним зарібком мусять удержувати себе і свою рідню. Більшість деканатів нашої Епархії положена в убогих гірських, підгірських і неврожайних околицях.

Загал селянства попав в довги. Повне обезцінення сільсько-господарських продуктів грозить руїною селянському станові. Нема ніяких зарібків. Наше сільське населення не має виглядів на поправу своєї незавидної долі при допомозі зарібкової й поселенчої еміграції. З кожним днем росте численність сільського пролетаріату. Це явище страшне й грізне для нашої Церкви і нашої нації.

2.) Економічна криза та матеріальна нужда простолюддя—це знаменитий засіб агітації, що його большевики-комуністи вихіснують з диявольською хитрістю. Вони переконують народні маси, що комуністичні суспільні засади принесуть на праву й рівновагу господарських умовин. Використовуючи незавидне положення нашого народу, большевицькі агітатори почали ширити між нашим народом комуністичні, большевицькі кличі та почали масово розкидати свої летючки і розсилати даром свої часописи. Дух большевизму втискається в наші села та підриває всі святощі. Багато наших людей дало збаламутитися большевицьким кличам. Большевицько-сельробівська пропаганда спричинила між нашими вірними в деяких місцевостях велике духове спустошення: упадок релігійности й моральности.

Наші душпастирі мусять невпинно параліжувати злочинну, розкладову большевицьку агітацію, що жене на рід в пропасть моральної загибелі. Большевизм має велику пориваючу силу, бо він виступає як світогляд покривджених народніх мас та обіцяє, що створить новий, для всіх справедливий лад. В боротьбі з большевицькою пропагандою треба заєдно підчеркати, що теперішній економічний лад, витворений

ліберальним капіталізмом, є несправедливий й невиносимий та противиться католицьким суспільним поглядам, на що виразно вказують Енцикліки Папів, Льва XIII. і Пія XI. Людям збаламученим і перенятим большевицькою утопією треба вказати всі невдачі большевицької системи і неможливість її виконання.

3). Ширення безбожництва—це одна з програмових цілей большевизму. Большевики вважають за найбільшу небезпеку для себе релігію взагалі, а передовсім католицьку релігію і католицьку Церкву. Богохульний висказ Маркса: „Релігія це опіум (трутина) для народу“ вказує на відношення соціалізму-большевизму до релігії. Релігія і соціалістичний суспільний лад в марксівському розумінні виключають себе взаємно. Большевики обняли протекторат над всесвітнім безбожницьким рухом. Вони зорганізували в Радянському Союзі могутній центр безбожницької акції „Союз безбожників“ та засновують у всіх краях цілого світу безбожницькі організації, які ведуть систематично, живим й писаним словом руйнівницьку роботу, пропагуванням вільнодумних засад. Безбожницькі агітатори втягають в круг своїх прихильників простолюття та обдирають його душу з релігійности, що є одинокою опорою для людини серед тяжких життєвих умовин. Большевицька пропаганда безбожництва несе нашому народові моральну загибель. Безбожницькі часописи виступають проти католицької Церкви, висмівають розпорядки Апостольської Столиці і Єпископату та очернюють духовенство, а в етичний ділянці пропагують незалежну мораль.

Сельробівсько-большевицька, радикальна і ліберальна преса наробила в наших селах під релігійно-моральним оглядом більше спустошення, чим воєнні події. Наше духовенство від ряду літ веде успішно важку боротьбу з безбожницькою пресою отруєю та протиділяє деструктивній роботі і деморалізації, що її вносять в наші села ліві партії і протирелігійні часописи, брошури й книжки.

II.

Скrajний націоналізм.

1) Другою погубною струєю, що підкопує віру і мораль та утруднює душпастирську працю нашого духовенства, є скrajний, фальшивий націоналізм, що ним за-

троєна значна частина нашої молоді. Демагогічний націоналізм запустив бакцилі гниття в наш народний організм та доводить його до розкладу. Націоналістична молодь негує всяку позитивну, органічну працю та своїми шкідливими, руйнівними, терористичними вчинками виставляє на загладу наш національний дорібок, здобутий десятками літ муравлиної праці й невпинної боротьби. Скрайна націоналістична преса підриває сильно католицький світогляд, оплюгавлює, а навіть тероризує заслужених діячів та намагається внеможливити нормальне церковно-народне життя.

Батько українського крайного націоналізму, Донцов більше як десять літ впливав в мозок і серце нашої молоді моральну отрую при допомозі літературно-наукового місячника, що його утримувала вся наша суспільність. В цім органі і в окремих виданнях (в книжці „Націоналізм“) вчив Донцов нашу молодь „тужити за щастям ножа й крови“ та писав, що Ісус Христос голосив такі кличі, „які для суспільности мусіли принести кров й руїну“. Ця безбожна націоналістична пропаганда, що вказує молоді злочин проливання крови як ідеал, затроювала та деправувала молоді душі, підриваючи всяку мораль. Скрайний націоналізм здібний супроти Церкви до таких злочинних вчинків, яких допускається большевизм. Націоналістичний клич „Україна понад усе“ виносить націю та її інтереси понад Церкву, понад Божий закон і християнську етику та понад самого Бога. Націоналісти думають, що вони борються за силу нації, а в дійсности вони ослаблюють її та підкопують самі основи сили нації. Націоналістичні організації знищили вже тисячі молодих інтелігентних людей, які попадають на довгі роки до тюрми та марнуються без найменшої користі для української справи, для нашого обездоленого народу, що так дуже потребує молодих сил до творчої, органічної праці над культурно-освітнім та економічним піднесенням наших несвідомих народніх мас.

2.) Нездоровий, крайний націоналізм, це осуджена католицькою Церквою ересь, дуже шкідлива для кожної нації, що переймається його фальшивими, безбожними кличами. Св. Отець, Папа Пій XI. в Енцикліці „*Caritate Christi*“ представляє погубні наслідки крайнього націоналізму, що веде до повної анархії і руїни. „Пересадна любов своїх і свого вдерлася у взаємини між народами“, — читаємо в Енцикліці, — „та вже нема такої провини, що не знайшлаби оправдання. Вже дійшло

так далеко, що злочин, що його всі однодушно осуджують, сповнений з любови до батьківщини, стається чесний й похвальний. Наслідком того на місце Божого закону про братню любов входить погубна ненависть... Поповнюється всякі політичні вбивства, атентати, саботажі, вбивається або загрожується життю визначних людей свого власного народу лише тому, що вони шукають розумної дороги, щоби ратувати нарід перед остаточною руїною..." Католицька Церква вчить, що патріотизм і національна ідея, це благородна і гарна ідея. Але як кожда чеснота має свої границі, поза якими перестає бути чеснотою, так й чеснота любови свого народу. Любов рідного народу і жертвенна праця для нього не сміє протиставитися Божим правам та Христовій науці. Всякий вчинок, хочби сповнений з горячого патріотизму, якщо він є протиний Божому законові, є завсігди злочином та не принесе народові добра.

Блудна наука скрайнього націоналізму впливає з атеїзму. Скайний націоналізм вивертає цілий природний і надприродний, Богом установлений порядок, бо ставить нарід як найвисшу владу, як божище. „Коли поставиться таку засаду“, — каже Преосвящ. Епископ Григорій Хомишин в своєму пастирському листі: „Про грозу духової руїни“, — тоді тратять значіння правди віри й моралі, що впливають з найвисшого авторитету і влади Господа Бога. Тоді дозволена ненависть ближніх, дозволені саботажі, вбивства і інші злочини, якщо вони сповняються для нації, тоді затратиться в народі розуміння й почуття правдивої чесноти і моралі та наступає розклад нації, бо всякі погубні кличі і фальшиві засади мають до неї доступ; тоді будуть сповнитися злочини і проти своїх, бо кождий буде уважати за добро народу те, що є добре після його власного розумовання і вподоби..“

Розуміючи грозу духової і матеріяльної руїни, що її спричиняє скрайний, безбожний націоналізм, наше духовенство мусить рішучо поборювати пропаганду націоналістичних кличів та всяку анархію, що вдирається в наше церковно-народне життя. Треба неустанно звертати вірним увагу на те, що скрайні націоналісти своїми терористичними і анархічними вчинками не збудують нам держави та не створять лекших умовин життя, а протинно вони тільки знесилюють нашу націю морально, культурно й економічно.

III.

Сектанство і православє.

1.) Після війни вкрадається в наші села і міста погубна зараза сектанства, що затроє людські душі фалшивою наукою. Появляються між нашим народом сектантські агітатори, які стараються видерти з душ наших парохіян католицьку віру і мораль, цей найбільший скарб та основу життя людини. Сектантські проповідники намагаються розбити церковну єдність нашого народу в Галичині та вносять деморалізацію і роздор в церковно-народне життя.

Сектантська зараза зайшла до нашого краю з Волині, де між православним населенням дуже поширилися різні секти ще в передвоєнних часах. Також платні висланики протестантів привезли до нас з Америки цю сектантську отрую. Ворожі протикатолицькі організації спомагають грішми сектантську пропаганду. Союз протестантських організацій проектує оснувати централю протестантизму на терені Східної Галичини. Сектантські провідники, переважно упавші і звихнені люде, представляють себе за великих патріотів, щоби тим легше баламутити наш нарід.

Ріжні сектанти, євангелики, штундисти, дослідники св. письма, суботники і інші, бушують по нашому краю та своєю фалшивою наукою зводять незрячих людей. До сектантів пристають ті люде, що не знають основних правд католицької віри та приймають за правду все, що голосять їм різні агітатори. Сектантською наукою переймаються також упавші люде, які не хочуть навернутися та шукають такої віри, що не викидалаби їм блудне життя. Неодні за марний гріш продають сектантам свою душу. А бувають й такі люде, що в своїй гордості і зарозумілості пристають до сектантів, бо погнівались зі своїм священником. Брак релігійного освідомлення народніх мас, грошеві запомоги для навернених та лихі відносини між вірними і душпастирем, це головні причини, що сприяють поширенню сект серед нашого простолюддя.

Сектанська кирина починається у нас звичайно від того, що платні агітатори починають присилати даром сектантські летючки, брошури, часописи і інші видання. В своїх виданнях сектанти воюють брехнею, напастю і очерненням проти католицької Церкви і віри, проти Церковної Єрархії і духовенства. Вони не узнають майже всіх св. Тайн, ні Служби Божої, ні

церковних освячень, відкидають почитання Святих та понижають достоїнство Матері Божої. Сектантська отруєна всякає в душі парохіян, що починають на свій лад роз'яснювати прочитані сектантські письма. Якщо ґрунт в селі для сектанства трохи підготовлений, приїздить проповідник секти та пояснює людям свою фальшиву віру.

Язва сектанства не страшна для нашої Церкви в тих парохіях, де душпастир ревною працею, батьківським серцем й примірним життям прив'язав парохіян до себе і до Церкви. Противно душпастир своїм нетактовним поступованням, своїм матеріалізмом, та злим прикладом свого життя підготовляє пригожий ґрунт для всяких сектантів і еретиків та спричинює собі великі труднощі у душпастирській праці.

Коли в парохії шириться сектантська пошесть, жде душпастиря важка праця, щоби вірних захоронити перед сектантською отруєю та збаламучених повернути на праведну дорогу. Зі сектанством мусить душпастир боротися з холодною розвагою, з великою терпеливістю і основним научним підготовленням: пізнанням сектантської науки та причин поширення секти.

2) Великі труднощі стрічає наше духовенство у душпастирській праці внаслідок пропаганди православ'я. Православ'я ширено брехнею, терором і погрозами. Публічно кидано найгірші очернення на Св. Вітця, на наших Єпископів і духовенство.

Не зважаючи на ніякі труднощі, наші священики повинні неупинно працювати над наверненням збаламучених до церковної єдності релігійним освідомлюванням у католицькому дусі та організацією і веденням кооперативної й культурно-освітньої праці серед занедбаного простолюття.

IV.

Інші труднощі.

1) Деструктивна пропаганда лівих партій і різних сектантів, спричинила у нас великий упадок релігійності і моральності. Значна частина простолюття захиталась у вірі та попала в сумніви про правдивість католицької Церкви, про існування Бога, про безсмертність душі та інші основні правди віри.

У воєнних й повоєнних роках дуже поширився світогляд наших парохіян. Вони цікавляться всякими релігійними й суспільними справами. Тому душпастир мусить невинно працювати над доповненням свого знання, щоби мати змогу дати парохіянам в кожній хвилі певну, ясну відповідь на всякі актуальні релігійні й суспільні питання та усунути їхні сумніви. Велику прислугу віддалоби нашим душпастирям видання „Душпастирського поради́ника“, де булиб популярно та основно оброблені всі важні, злободневні, актуальні питання з ділянки релігійно-морального й суспільного життя.

Нинішня молодь виростала серед воєнної хуртовини, коли не було кому навчити її основних правд віри. В серця молоді ніхто не вложив сильних підвалин віри й моралі, тому вона не має сили опертись лихим впливам та є податлива на безбожні кличі скрайніх партій. Найбільше інтелігентна частина нашої сільської і міської молоді переймається фальшивою націоналістичною ідеологією, що противиться відвічним Божим законам. Між молоддю щораз більше паде релігійність та постійно збільшується деморалізація.

З упадком релігійности зростає у нас злочинність, бо не стало сили, що спинювала людей від всяких злочинних вчинків. Нині крадежі і рабунки трапляються по наших парохіях щораз частіше. Родинні і сусідські спори та особисті порахунки між парубками кінчаються звичайно каліцтвом або вбійством.

В застрашаючий спосіб збільшується по наших селах й містах занепад моралі і родинного життя. Нині щораз менше подружжя вірности. Подруги уникають каригідно потомства; поширюється щораз більше уживання середників, що запобігають заплідненню. З кожним роком спадає скількість народин. Зігнання плоду та вбивство дитини по уродженні належать нині до щоденних явищ. Занепад моралі сильно загрожує майбутності нашого народу.

Діти від ранніх літ переймаються злим прикладом, який затроює їхні невинні душі. В хаті насущним хлібом дітвори є проклони, плюгаві бесіди й бійка. Сільські діти перебувають переважно на вулиці і пасовиску, де мають тисячні нагоди до зіпсуття. Короткий вплив школи не може виполоти того буряну зіпсуття, що глибоко закорінився.

Найважливішою причиною занепаду релігійности й моральности у нас є недостача релігійного освідомлення і католиць-

кого світогляду серед широких кругів нашого народу та вмілого релігійно-морального виховання дітей і молоді. Наше духовенство у своїй душпастирській праці звертає звичайно головну увагу на зверхні прояви релігійного життя, а не на зміст, на релігійне виховання широких народніх мас та на формування і уґрунтування в їхніх серцях католицького світогляду.

Дуже тяжка є душпастирська праця в тій парохії, де люде не знають основних правд віри та не мають релігійної свідомости. В такій парохії тяжко завести побожність і моральність та легко в ній приймається безбожництво, сектанство і деморалізація. Нелегка праця жде тут душпастиря, щоби ввести в життя парохіяльну Католицьку Акцію.

2) Великі труднощі стрічає душпастир в праці над релігійно-моральним вихованням дітей і молоді. Щоби забезпечити дітвору перед деморалізуючим впливом вулиці і пасовиска, душпастир мусить доложити усильних старань коло засновання в парохії сезонних діточих садків, або захоронки під опікою і покровом Церкви і парохіяльної Католицької Акції.

Праця навчання релігії в школі є трудна, тому що душпастир має до діла з нерозвиненими дітьми, яким мусить подати перші абстрактні поняття про безконечного Бога та вщипити в їхні серця найвищі чесноти. Це одна з найбільших труднощів душпастирської праці. Неодина викладає правди віри сухо і розумово, забуваючи, що має перед собою школярів з діточим способом думання і розуміння. Замало є навчити дітей правд віри і заповідей, треба їхню душу і серце так успособити, щоби вони в житті виповняли Божий закон. Католицьке духовенство західної Європи давно вже зрозуміло труднощі тої ділянки душпастирської праці та подбало про відповідну літературу для виховання дітей і навчання їх релігії. У нас нема майже ніяких методичних і педагогічних підручників, з яких душпастир мігби користати при наупі релігії, брак у нас образів і інших поглядових середників для навчання релігії.

Важка праця душпастиря в такій школі, де кількадесят дітей з ріжних літ науки є зібраних на науку релігії в одній кімнаті, де школярі навіть на найвисших степенях не вміють добре читати та не мають своїх катехізмів. Скільки зусиль мусить душпастир зужити, щоби удержати в клясі спокій

і карність. Неодин душпастир, який має велику працю у великій парохії, що складається з кількох, далеко віддалених сіл, не є в змозі сповнити як слід обов'язок навчання релігії в численних школах і церквах. Занедбання науки релігії чинить велику шкоду церковній справі.

В тих селах, в яких нема школи, дитвора виростає в темряві та немає майже ніякого знання основних правд віри. Неписьменність—це страшне лихо, що дуже спиняє душпастирську працю та влекшує всякі руїнницькі впливи. А треба пам'ятати, що половина парохій нашої Епархії положена в гірських околицях, де в многих селах нема шкіл, як виказує Шематизм з 1928 р. В таких місцевостях повинен душпастир в особливіший спосіб зацікавитись дитворою та доростаючою молоддю і можливо найкрасше поставити справу катихизації.

Навчання катехізму в церкві не приносить бажаних успіхів, якщо душпастир немає терпеливості до навчання, не приготується до катехизації та вчить незрозуміло для простолюття.

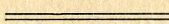
В душпастирській праці над релігійно-моральним вихованням молоді дається в наших парохіях діймаюче відчувати брак власних церковних чи братських домів, де зосереджувалосьби все релігійне життя парохіян, де члени Апостольства молитви, Брацтв, католицьких товариств і Парохіяльної Католицької Акції моглиби свobodно сходитися на часті сходи для читання католицької преси, на виклади і конференції та на збори католицьких організацій, де молодь малаби змогу викувати собі сильний, сталий характер та виробити католицький світогляд, де молодь навчиласьби вірності, послуху й дисципліни.

Закінчення.

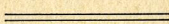
Для Католицької Акції отвирається у нас широке поле праці. Католицька Акція має звернути головну увагу на життя християнських родин, має віддаювати від них всякі небезпеки та облекшувати їм виховання дітей творенням діточих садків, захоронок, бурс та інших виховних заведень. Обов'язком Католицької Акції є подбати про релігійно-моральне виховання дітей й молоді та доложити старань, щоби молодь після укінчення школи оставала під благодатним впливом католицьких виховних установ.

Католицька Акція має вишколювати світських апостолів — Христових лицарів, які понесуть у найдальші закутки нашої країни світло релігійно-моральної обнови. Це величне завдання створення нової католицької організації вимагатиме від нас, як будучих асистентів парохіяльної Католицької Акції, важких зусиль і жертвенного труду. Щойно як виховуємо з молоді ревних світських апостолів, зможе у нас розвинутися успішно Католицька Акція.

В нинішніх часах дуже трудна є у нас душпастирська праця. Вона журбою та тривогою наповняє серця наших душпастирів, чи вірні повірені їхній опіці витримують покуси та чи здержаться від зла. Нині католицький душпастир нашого народу мусить поборювати всякі труднощі й перепони та відбувати тернисту дорогу життя. Апостол св. Павло в I. листі до Коринтян пише: „У всім пригнетені, та не доведені до крайности, в клопотах, та не тратимо надії, переслідунані“. Та нам не вільно падати духом. Навпаки мусимо двигнути до гори тих, що серед труднощів попали в зневіру, працею і посвятою мусимо дати добрий приклад нашим вірним, а словом розбудити в них апостольський запал до служби для Христа.

„Памятаючи на християнську любов, яка пристойть Христовим служителям, зрівноважимо несправедливість — чемністю, впертість — лагідністю, злі вчинки — добрими“. (Пій X. Енцикл. „Vehementer“ до духовенства і народу Франції з дня 11. лютого 1906).

О. ГОЛИНСЬКИЙ ПЕТРО,
католицької гімназії в Перемишлі.

Кат. Акція і церковні товариства.

Церковні товариства не входять у склад
К. Акції.

Католицьку Акцію означуємо коротко як організовану участь світських людей в єрархічному апостольстві Церкви. К. Акція вимагає існування об'єднаних католицьких організацій, а ті знова в свою чергу свідомих і рухливих католицьких одиниць. Де такі світські католицькі організації є, там не тяжко творити правильну К. Акцію, зате трудніше стоїть справа в тих краях і серед тих народів, де таких організацій обмаль або де їх зовсім немає. А до таких можемо сміло і без ображення почуття скромності зачислити нашу церковну провінцію. Але і там, де віддавна католицькі організації з успіхом працюють, не легко підтягнути їх під спільний знаменник К. Акції. Тут бувають різні труднощі до побороення — відмінні статuti, цілі, традиції і т. п. Тому то вже зпочатку, як тільки Св. Отець Пій XI. візав усіх вірних до праці в К. Акції, многим насувалося питання: чи не можнаби до К. Акції притягнути церковні брацтва? Сеж прецінь також організації світських людей, які апостолують ділом, словом і приміром. На них можнаби найлекше збудувати діло організованого апостольства світських.

Справу цю вирішила авторитативно сама Апост. Столиця заявляючи, що церковні товариства в усіх своїх канонічних видах (брацтва, Ап. Молитви, треті Чини, Марійські Дружини) до К. А. належати ані її творити не можуть. Отже справа пересуджена. Нам лишається хіба пізнати ближше рації такого становиска Ап. Столиці, се є розглянути характер церковних брацтв і їх відношення до К. Акції та подати способи, як серед наших обставин можуть церковні брацтва помагати К. Акції і співпрацювати з нею.

I.

Відношення церк. товариств до К. Акції.

1. Поділ церковних товариств, їх характер і ціль.

Те, що ми загально означуємо назвою церковних брацтв, новий кодекс канонічного права ділить на три роди: 1) Треті

Чини (*tertii Ordines saeculares*), 2) брацтва (*confraternitates*) і 3) побожні стоваришення (*piae uniones*). Вірні згуртовані в третім Чині стремлять під проводом даного монашого Чина, однак на світі поза монастирем, до христ. досконалости. Правила для третих Чинів є примінені до життя в світі і відповідають духови правил даного монашого Чина. Ці правила затверджує Апост. Столиця.

Брацтвами називає церковне право стоваришення вірних формально ериговані Ординарієм, які творять органічне тіло (*sodalitia*), а які поза окремими ділами побожності чи христ. любови мають на цілі помноження прилюдного богочитання. Зноваж побожні стоваришення мають на цілі тільки вправу в певних ділах побожності чи христ. любови і не творять такої суцільної організації як брацтва. Для них непотрібний формальний ерекційний декрет тільки потвердження Ординарія і вони не посідають правно-церковної особовости. До оснований третих Чинів є конечно потрібний виразний привілей Апост. Столиці. Колиж який монаший Чин, що вже посідає сей привілей, хоче в себе створити содаліцію або брацтво світських третього Чина, мусить надто мати писемну згоду Ординарія. Брацтва і побожні стоваришення можна основувати тільки при церквах і вони повинні носити титул якогось Таїнства Божого, Празника або Святого. Брацтва, які мають право агрегувати другі того самого роду, називаються архибрацтвами (*archiconfraternitates*, *archisodalitiae*). Одначе ті архибрацтва матерні не посідають ніякої влади над злученими зі собою.

Церковні брацтва усіх видів підлягають юрисдикції Ординарія, який має право і обовязок їх канонічно візитувати. Майно релігійних товариств (брацтв) підлягає рівнож наглядові Ординарія. Брацтва мусять мати власні статuti затверджені Апост. Столицею або Ординарієм. Ординарій затверджує рішення зборів брацтва, іменує згл. відкликує настоятеля і капеляна, припинює діяльність брацтв і їх розв'язує, якщо це не є статутowo застережене Апост. Столиці.

Зі сказаного бачимо, що церковні брацтва усіх видів є чимсь органічно зв'язаним зі самою Церквою. Церква їх основує, в них порядкує і їх розв'язує. Ціль церковних брацтв є внутрішнє досконалення членів, помноження прилюдного богочитання і діла христ. любови. Декотрі брацтва узгляднюють у своїх статутах виразно апостольство, як напр. Марійські

Дружини (конгрегації), а кожде майже без виїмку апостолує бодай добрим приміром.

2. Ріжниця межі церк. брацтвами і організаціями К. Акції.

Велика є ріжниця межі брацтвами і організаціями К. Акції так що до ціли, як що до устрою і середників праці. Підчас коли брацтва працюють над внутрішнім досконаленням членів, то К. Акція виходить на вні, на вулицю, у вир життя, щоби працювати над пронизанням світа, родини, школи, суспільности католицькими засадами. Брацтва, якщо взагалі апостолують, то їхнє апостолування має індивідуальний характер: одиниці, члени брацтва апостолують, наворачтають грішників і т. п. К. Акція веде збірне до того організоване апостольство. Вона скликає віча і конгреси, шле петиції до правительства, дає почин до творення католич. організацій, там де їх нема, а де вони є, там лучить їх разом. Словом К. Акція хоче надати цілій суспільности католицьке обличча, підчас коли брацтва тільки над собою працюють.

Рівнож відмінною є форма організаційна К. Акції від такоїж форми церковних брацтв. В К. Акції світські самі правлять собою, а священник є тільки дорадником — підчас коли в церк. брацтві священник є усім і без нього церковне брацтво не існує. Організації К. Акції мають свої найнижші будови і висші обєднуючі центри: деканальні, єпархіяльні і краєві. Натомість кожде церковне брацтво з окрема творить самостійну одиницю, яка є привязана до даної церкви, а якщо має над собою висшу власть, то нею є церковна влада: парох, Єпископ, Апост. Столиця. Таксамо в середниках виказує К. Акція великі ріжниці в порівнанні з церковними брацтвами. У брацтвах звичайними середниками праці є: молитви, набоженства, св. Тайни, а К. Акція поза тими середниками уживає преси, театру, зборів, рефератів, маніфестацій і т. і.

Ще найбільше схожости з К. Акцією мають Марійські Дружини (содаліції, конгрегації). Їх історія починається від 16-ого віку, коли то Папа Григорій XIII оснував буллею „*Omnipotentis Dei*“ першу римську дружину „*Prima primaria*“, яка стає матірною дружиною. Ціль Мар. Дружини є: 1) духове вироблення членів 2) глибока почесть для Матери Божої і 3) апостольство. М. Дружина мусить бути канонічно еригована і агрегована до *Prima - primaria* в Римі, щоби могла брати

участь у ласках. Основується Дружини по суспільним угрупованням: окремо для молоді мужеської, окремо для жіночої, окремо для ремісників, для пань, інтелігенції мужеської і т. д. Управа М. Дружин є двоєчка: модератор, се є священик і консульта, се є виділ, який однак перед загальними зборами не є відповідальний. В Мар. Дружині грає визначну роль світський чинник, однак священик і тут є всім так як у кожному церковному товаристві. Тільки що в М. Дружині священик стоїть у тіні і своєї влади не дає відчувати так як у кождім іншій брацтві. В К. Акції світські самі собою порядкують, тут виділ є всім, а священик тільки дорадником, який на ділі до складу виділу не належить, може на засідання його прийти але може і не прийти. Є в програмі Мар. Дружин апостольство, щось як у К. Акції. Але і тут є ріжниця: апостольство Мар. Дружин є індивідуальне, а апостольство К. Акції збірне.

3. Церковні брацтва це помічні діла К. Акції.

Ані церковні брацтва ані Мар. Дружини не можуть входити в склад урядової К. Акції. Се слідує уже зі самої структури і призначення усіх релігійних товариств. Впрочім у цій справі маємо авторитативні і ясні вискази Апост. Столиці, яка стоїть на становиску, що брацтва і дружини мають далі полишитися собою і продовжати свою працю, однак самої К. Акції творити не можуть. Зате вони мають спомагати К. Акцію в її головних починах. Св. Отець Пій XI. у промові до відпоручників Марійських Дружин в дні 30. березня 1930 р. каже, що „в особливий спосіб думав про них (себто про М. Дружини), коли своїм зором огортав і своїм серцем обіймав ті всі великі можливості і коли підніс свій голос, взиваючи по батьківськи до взаємної помочі і співпраці, називаючи ті всі діла помічниками К. Акції“. Архієпископ Пізардо, Генер. Асистент К. Акції в Італії, отже авторитетна особа, висказався на тему відношення між церковними брацтвами і К. Акцією такими словами: „В К. Акції не розходиться безпосередно про діяльність, яка має як головну й одну ціль духове вироблення одиниць, як напр. брацтва, Мар. Дружини та другі їм подібні, котрі є дуже пожиточні для душ, а тимсамим і для К. Акції. В самій річі К. Акція вже приймає істновання сего внутрішнього вироблення, бо воно є і позістане основою кожної зовнішньої діяльності. З огляду на те їх значіння, Св. Отець підніс побожні товариства до гідности

помічників К. Акції." Неменше авторитетний висказ у цій справі походить від Кардинала Секретара Стану Пачелього з 1930 р. Він каже, що брацтв не можна назвати К. Акцією тільки її помічними ділами. Межи ними і К. Акцією має бути взаїмна співпраця, зичливість і згода.

4. Церк. брацтва є підготовчою школою для світських апостолів.

З висказів Апост. Столиці як і зі самої структури церковних брацтв виходить ясно їхня роля у відношенні до К. Акції. Брацтва мають бути для К. Акції першою школою, яка підготовляє світських апостолів під аскетично-релігійним оглядом. Найліпшими робітниками в організаціях К. Акції будуть без сумніву діяльніші одиниці з церковного брацтва згл. з Мар. Дружини. А вже початкова підготовча праця без помічі брацтв просто не обійдеться. Робітники К. Акції, світські апостоли, мусять бути оживлені релігійним духом і визначатися високою католицькою свідомістю та взнеслим апостольським запалом, а такі люди тільки виїмково можуть жити поза брацтвом, хиба там, де такого брацтва немає. І не лиш у початковій стадії розвою К. Акції відіграватимуть церковні брацтва першорядну ролю але також пізніше, коли вона буде вквнні зорганізована і коли буде всесторонно з цілим розмахом розвивати свою діяльність. Вони дадуть К. Акції передовсім молитовну допомогу. Маючи на увазі своє високе призначення і поклик Голови Церкви будуть з тим більшою ревністю виховувати в дусі правдивої побожності і посвяти своїх членів та заохочувати їх, щоби вступали до організацій К. Акції і там працювали згідно з вимогами статутів тих організацій поза церквою над обороною і ширенням Христових засад, не зриваючи однак лучности з брацтвом.

В церковних брацтвах гуртується без сумніву найліпший елемент парохії. Се ті одиниці, які хочуть дати для Бога і для Церкви більше понад те, до чого вони обовязані. Частійше приступають до св. Тайн, пильно учащують на всякі богослуження, жертвують радо молитву, труд і гріш на всякі потреби. Завданням брацтва є згуртувати ці Богом вибрані душі, дати їм доволі надприродного корму і нагоду до того, щоби могли прислужитися Церкві. Добрий провід брацтва все те розуміє і робить усе можливе в тім напрямі. Побіч пле-

кання надприродного життя, провід брацтва, себто священик, мусить подумати про католицьку свідомість братчиків. В тій цілі голосить для них окремі братські науки, уладжує сходи, дає в руки побожну лектуру, часом дає окремі реферати, щоби братчиків і сестриці усвідомити в потребах хвилі. Таке діється всюди там, де брацтво церковне живе і працює. Обучування братчиків в науці Церкви і в різних актуальних питаннях католицького життя мусить іти в парі зі зростом надприродного життя, бо одно потребує другого. Якщо хтось у парохії визнається в догмах катол. Церкви, інтересується католицьким життям у світі, з Церквою разом терпить її терпінням і радіє її радощами — про такого можемо напевно сказати, що він належить до брацтва. Коротко кажучи, члени церковних брацтв це найкрасші парохіяни. Тому самозрозуміла річ, що вони будуть перші і найліпші робітники в організаціях К. Акції, а в кожному разі найпевніші, які ніколи не відмовлять своєї помочі і не заведуть надії.

Зі сказано бачимо, як чудово гармонізує роля церковних брацтв у К. Акції визначена їм Апост. Столицею зі самою їх природою. Церковні брацтва це найкрасші помічні діла К. Акції.

5. Члени брацтв в організаціях К. Акції.

Чи всі члени церковних брацтв мають належати до організацій К. Акції? Повинніб належати всі до одного. Бажанням Св. Отця є, щоби всі католики були зорганізовані і К. А. стремить до того, щоби всіх згуртувати під своїм прапором. Виходить ясно, що члени брацтв як вибранці повинні перші вступати до катол. організацій і своїм приміром других парохіян потягнути за собою. В самій організації повинні братчики і сестриці передувати слухняністю, посвятою та зразковим виконанням принятих на себе обов'язків. Зasadничо вимагається, щоби кождий був зразковим рядовим членом даної організації, не конечно передовим в якихсь спеціальних працях чи в проводі. Туди треба вибирати людей рухливих, які вдачею, талантом та уподобанням до суспільної діяльності найбільше надаються. Найкрасший член брацтва не мусить бути рівночасно найкрасшим передовим робітником у світській організації, бо тут і там є інші вимоги та інші методи праці. Хто веде побожне аскетичне життя, приступає кожного дня до св. Причастя, творить діла милосердя, вправляється в чес-

нотах і, наскільки може, тікає від грішного світа на самоту — той може бути вимріяним членом якогось третього Чина або строгого церковного брацтва, але не конче буде ідеальним робітником К. Акції, бо вона потребує людей життєвих, самопевних у виступі, які зайшлиб всюди, які вмілиби і хотілиби повести боротьбу за Христа на ворожому терені, публично, не чекаючи аж той ворог підійде під закрестію і почне її здобувати. Брацтва обмежуються до церкви і закрестії і тих стійок мають боронити, а К. Акція творить пробоеву армію, яка має здобувати ворожі позиції. До виділу світської організації К. А. та до якихсь спеціальних праць у ній можна запрягати тільки тих членів брацтва, котрі самі добровільно на те згодяться, а вдачею і талантом до тієї ролі справді підходять. Рівнож не буде порадно ангажувати тих самих людей до кількох виділів рівночасно і вкладати на них за багато праць — як це часто буває в звичаю в наших установах. Якщо хтось працює з успіхом у виділі брацтва, то такого треба там полишити і не перетяжувати його ще працею у виділі організації, бо тоді він нігде не виконає свого обов'язку як слід. А ті побожні але скромні і тихі душі з брацтва нехай працюють у К. Акції як найменші рядовики молитвою і добрим прикладом, нехай дадуть працю і гріш у потребі — а вже багато зробили.

В нормальних умовах будуть у парохії опріч церковного брацтва якісь організації К. Акції. Члени брацтва будуть належати до одної з тих організацій. Брацтво повинно до кожної організації висилати членів і з кожною з них стояти в контакті. Управа організації повинна порозуміватися з управою брацтва та з нею узгоджувати час сходин, щоби собі взаємно не перешкаджати і щоби дати можливість членам брати участь в одних і других. Нераз прийдеться улажувати спільні виступи і повести спільну акцію. В таких случаях церковне брацтво і організації К. Акції повинні себе взаємно доповнювати в праці і одні другим радо помагати.

6. Підхожа анальоґія.

Для можливо ясного зображення ролі церковних брацтв і їх відношення до К. Акції хочу послужитися таким порівнянням: Большевицька армія має згрубша таку саму організацію як армія кожної іншої держави. Є в ній низші боеві одиниці, як сотня, курінь (баталіон), є й висші, як полк, бригада,

дивізія і т. д. Кожда з тих одиниць має своїх власних командантів, своїх старшин і свої штаби, яких ділом є стратегія, технічний вишкіл вояків, їх озброєння, прокормлення, розміщення і т. п. як у кожній армії. Однак комуністи не вдовольнилися тією організацією своєї армії, в якій служить подавляюча більшість некомуністів. В ту армію хочуть вони впоїти свою власну комуністичну ідеологію, підчинити її собі не тільки на зверх але звязати духово зі своєю партією. В тій цілі кожний штаб від найнижшого до найвисшого має приділеного комуністичною партією окремого відпоручника, мужа довіря партії, т. зв. воєнного комісара (в скороченні: воєнкома), який не мішається до стратегії ані до інших чисто військових діл, бо на них може і не визнається. Зате він пильнує, щоби в тім штабі та відділі не діялося щось таке, що йшлоби в розріз з інтересами партії або їй виходило на шкоду. Той воєнком уважає пильно на те, що діється в штабі, який дух панує серед війська та держить на оці кожного старшину і простого вояка. Воєнкома всі бояться, бо він має фактично найбільшу владу над усіми. Кожний приказ і кожне письмо, яке виходить зі штабу, мусить мати підпис воєнкома і без нього воно немає значіння, хочби там були підписи всіх найвисших старшин і генералів.

Комуністичний воєнком нагадує нам у багатьох Церковного Асистента і його роль в організаціях К. Акції.

Надто в кожній сотні і взагалі в кожній іншій військовій одиниці найнижшого ряду є зорганізована комуністична ячейка. Є це гурток вояків, які під проводом своєрідного комуністичного педагога, званого політруком (політичний керівник) через виклади, реферати, літературу, часописи і кіна утверджують в собі комуністичний світогляд та вправляються в штуці ловлення других для комуністичної ідеї. Часа така ячейка охоплює своїми впливами цілу сотню, так що всі вояки є її членами, себто комуністами або прихильниками комунізму. Чи тоді ячейка перестає існувати? Ні! Вона далі працює. Чи ячейка може заступити сотню? Також ні, бо інша є ціль ячейки, а інша сотні; ячейка плекає комуністичного духа і більш нічого, а сотня має свої окремі чисто військові завдання.

Чи ком. ячейка в большевицькій армії не пригадує нам ролі церковного брацтва в К. Акції?

Мені особисто цей приклад багато влекшив зрозуміння

цілої організації К. Акції, завдань Асистента та ролі церковних братств. Можливо тому, що я мав нагоду бачити ближше, як працюють большевики. Думаю однак, що й ті Всеч. Отці, які перший раз чують про большевицькі способи організаційної праці, з цього прикладу лекше зрозуміють причини, задля котрих церковні братства не можуть входити в склад урядової К. Акції.

II.

Церковні братства в обличчю нових завдань.

1. Які вимоги ставить К. А. до церк. братств.

Св. Отець називає братства помічними ділами К. Акції і взиває їх до взаємної помочі і співпраці. Щоби однак церковне братство сповнило гідно своє завдання, щоби могло виховувати ідейних і повних святого запалу світських апостолів для католицьких організацій, мусить те братство само стояти на належній висоті. *Nemo dat, quod non habet* — каже давна схолястична сентенція. Як провід братства, себто священик, не подбає про частіші братські сходини, спільні св. Тайни, братські богослуження, реферати і т. п., члени братства як апостоли не будуть мати того, чого їм найбільше потреба — апостольського духа. Коротко кажучи, братство мусить бути живе і діяльне, якщо має бути школою для К. Акції.

З огляду на цю незвичайно важну і відповідальну роль церковних братств і релігійних товариств взагалі відносно К. Акції, ідуть намагання з боку Духовної Влади, щоби працю братств зробити якнайбільше видатною. Дostroюється статут до нових вимог, обмірковується способи оживлення праці, пишеться на ці теми багато. Декуди священики самі беруться на власну руку до праці. В останніх часах дається всюди завважити оживлення в братствах а також у нас. Священики самі чують, що церковні братства мусять забратися більше до праці і більше дати зі себе, як се дотепер робили.

2. Діяльність церк. братств у чужих.

Уважаю за вказане зареєструвати одну оригінальну і дуже влучну спробу направити братства на нову дорогу чину. Цей спроби піднявся в Польщі катовицький Єпископ Преосв. Адамські, один із найбільших теоретиків К. Акції у Польщі, великий організатор на познанському ґрунті, славний

кооператор та економіст. У своїй дієцезії має він чимало брацтв, третих Чинів, Марійських Дружин та других реліг. товариств і всі вони здавна розривають успішну працю в парохіях. Та сього за мало було для цього чоловіка чину і практичного економіста. Навіть працю релігійних товариств почав він трактувати економічними мірилами. На думку Преосв. Адамського осяги праці брацтв є за малі супроти вимогів хвилі. Вони можуть здобути далеко більше, якщо одержать один провід, який буде наглядати діяльність усіх брацтв. Єпископ Адамські scentралізував свої брацтва і стягнув їх в одно об'єднання, яке назвав, „Misja wewnętrzna“. Дотепер брацтва працювали кожде окремо під проводом свого душпастира. Найвисшим зверхником брацтв у дієцезії був і є Єпископ, однак його власть дотепер обмежувалася до того, що він з початку еригував брацтво, а відтак часом візитував з нагоди візитації парохії. Поза тим брацтва жили собі своїм життям. „Місія внутрішня“ впроваджує тут щось нове. Єпископ через відповідні органи постійно наглядає діяльність брацтв і координує їхню працю на терені цілої дієцезії. Брацтва творять у Катовицях одну цілість, мають одну спільну управу і працюють кожде на основі програми затвердженої Єпископом, яка узглядає потреби цілої дієцезії. Сего року є така програма праці спільна всім брацтвам, на другий рік прийде інша відповідно до потреби часу і обставин. Отже церковні брацтва в катовицькій дієцезії є зорганізовані на зразок К. Акції. Очевидно побіч брацтв є там також К. А. Ціллю сего є, щоби праця всіх брацтв була одноціла і програмова, добре підготована і належно підпомагана. Священик коли бачить, що Єпископ наглядає, тоді сам більше працює над брацтвом. Як найблизшу точку програми для „Внутрішньої Місії“ назначив Єпископ Адамські духове перешколення членів усіх брацтв через замкнені реколекції. В кількох роках усі члени брацтв будуть мусіли взяти участь у замкнених реколекціях. Далі звертає Еп. Адамські велику вагу на формування братчиків. В тій цілі управа „Внутрішньої Місії“ буде улаштовувати відповідні курси і виклади, випускати повчаючі книжки та часописи для поглиблення католицького світогляду і взагалі зробить усе можливе, щоби охочі мали змогу дорогою самообразовання здобути для себе якнайбільші відомости. Заповідає Отець Єпископ Адамські, що створить в дієцезії постійну апостольську школу, в котрій ревніші члени

брацтв, конгрегацій і других товариств „Внутрішньої Місії“, усякого стану і звання, будуть могли на протязі кількох тижнів вчитися і приготуватися до великого діла. Для „Внутр. Місії“, се є для згуртованих у той спосіб брацтв буде видаваний окремий часопис і летючки.

В той спосіб хоче Єпископ Адамський затіснити звязок найлучших одиниць зпоміж вірних зі собою для добра Церкви. Назвав він це „Внутр. Місією“, бо брацтва далі працюють над своїми членами, а всі разом злучені над власним виробленням і для внутрішнього добра цілої Єпархії. Як К. Акція виходить ген поза церкву, так праця брацтв остає при церкві, а в наслідок „Внутр. Місії“ тільки скріплюється. От і все.

Згадав я про цю „Внутр. Місію“ нарочно обширніше, щоби вказати, як багато надій прив'язується до церковних брацтв і які великі вимоги до них ставиться.

3. Церковні брацтва у нас.

Перейдім тепер до наших церковних брацтв. Вони теж будуть мусіли з початку нести на собі весь тягар підготовчих праць К. Акції, а пізніше — так як всюди — будуть сповняти роль школи для світських апостолів.

Є в нас мало що не при кожній церкві якесь брацтво, а при декотрих церквах стрічаємо їх більше. Називаються найчастіше іменем храмового Святого чи Празника, поза тим носять часто імя св. О. Николая або Пресв. Богородиці. В новіших часах повстали і працюють у нас: Апостольство Молитви, Брацтва Найсв. Тайн, Брацтва Найсв. Серця Христового, Марійські Дружини і Треті Чини. Колиб наші брацтва поділити на активні (живі) і сплячі, то до перших можна зачислити ті новіші брацтва, а до сплячих усі старі. Для К. Акції можуть бути пригожі в першу чергу активні новітні церковні товариства, як Апостольство Молитви, Брацтва Найсв. Тайн, Найсв. Серця Христового, Треті Чини і Марійські Дружини. З них найбільше услуг можуть віддати К. Акції належно поставлені Марійські Дружини, бо вони — як сказано — узгляднюють у своїй програмі апостольство. З праці тих новіших брацтв (називаю їх усі брацтвами по нашому звичаю) буде користати наша К. Акція передовсім у початках. Де вони добре поставлені, там і К. Акція буде лучше просперувати.

А щож робити з т. зв. свічковими брацтвами? Чи вони

взагалі не можуть пригодитися? Свічкові нехай собі дали існують. Шкода їх зовсім кидати, бо в них все таки гуртується елемент ліпший ніж ті парохіяни, які нікуди не належать. До часу, поки Духовна Влада дасть авторитативні вказівки, як тут поступити, поки приступить до централізації брацької праці та ев. дасть загальний статут, до того часу душпастир сам повинен звернути увагу на ті брацтва, заохотити їх до місячних сповідей, час до часу відбувати з ними сходи, давати лектуру, прочитувати відповідні реферати, переводити гутірку і взагалі освідомлювати їх у потребах нинішньої хвилі. Згодом і ті свічкові братчики самі відчують потребу не лиш у свято виступати для паради, але і поза тим щось робити для власного усовершення і для Церкви. Помалу ці брацтва будуть підготовлені до того, щоб перейти у висшу стадію; охочі члени остануть, а непокликані як зайвий балаяст відпадуть.

Остають ще найстарші в нас т. зв. статутіві напів світські брацтва, переважно по містах, які живуть давними традиціями і звичайно посідають на основі давних записів більше або менше майно. З тими найтяжша справа. Неодин священик мав і нині ще має з такими чимало клопотів, бо тут світські інтелігенти дуже часто ліберальних поглядів присвоюють собі власть диктувати в справах церковних священикови і взагалі якнайбільше унезалежнитися від Церкви. Так напр. наше брацтво ім. св. О. Николая в Перемишлі, яке посідає значне майно, ще в повоевних роках мало як членів явних радикалів ба навіть провідників соціалістичних місцевих груп. А кілька літ тому читав я, що в котрімсь з наших міст на сході адвокат радикал скаржить священика до світської влади на тлі непорозумінь внутрі брацтва. Майже всюди в тих брацтвах іде боротьба проти священика. Що з такими брацтвами робити? Перша і необхідна умова змінити статут, так аби віддати Церкві рішачий вплив на брацтво. Якщо це дасться перевести, тоді шкідливі елементи самі уступають. Таке на мало місце в Перемишлі з брацтвом св. О. Николая тому 10 літ, коли парохом був теперішній Епископ в Америці, Преосв. Богачевський. Як тільки змінено статут, соціалісти перестали інтересуватися справами брацтва, а згодом уступили також ті, котрим ходило тільки про господарку майном. Після прочищення атмосфери в того рода брацтві, треба в ньому розпочати працю таксамо як у свічковім брацтві,

отже впровадити більше релігійного духа через часті сповіди, улаштовувати сходи з гутіркою та рефератами на актуальні релігійно-суспільні теми і т. д, щоби поставити його на висоті відповідаючий канонічним вимогам церковно-релігійного товариства.

III.

Дещо про методику праці в церк. брацтві.

1. Нові основи організації церк. брацтва.

Годиться дещо сказати про методику організаційної праці в брацтві. Як у кожній організації, так теж і в церковному брацтві належить узгляднити два головні принципи: духовий і організаційний. Між ними іде постійна боротьба, перемагає раз один то знова другий. В установах економічних і фінансових повинен перемагати організаційний, зате в освітніх та ідеологічних більшу роль відіграє духовий принцип. Церковне брацтво повинно більше підкреслювати високу внутрішню вартість своїх членів, їх активність і охоту до праці. Організаційний момент паде тут на другорядне місце. Впливає це зі самої природи і призначення брацтв, яке їм назначила Церква. Тут усім є священик, який багато справ вирішує сам, і сам усім рядить. Статут є лиш дороговказом для нього, а для членів пригадкою їх обов'язків. І справді в усіх живих і діяльних релігійних брацтвах статuti є невеликі і нетяжкі. Більше в них є бесіда про ціль брацтва, обов'язки членів та про те, як ту ціль досягти, ніж усяких обмежень та формалістичних постанов, які спроваджують заскорузлість і мертвеччину. Правда, на священикові як на проводі спочиває тут найбільший тягар, та сей тягар силою права і призначення брацтв завжди буде лежати на ньому. Від священика залежить розвій брацтва і розмах його праці, таксамо як впрочім у кожній світській організації з найбільше скомплікованими статутами досяг залежить від проводу, а нерідко від одної рухливої одиниці. Цікава річ, що комуністи, які методику праці в організаціях поставили на найвищий щабель і які оперують найновішими збобутками стосованої соціології, зовсім зірвали з метою будови і праці буржуазних організацій. Dr Conrad Algermissen, один з найбільших знатоків большевизму, підкреслює це в своїм незвичайно глибоким і інтересним творі п. з. „Gottlosenbewegung der Gegenwart und ihre

Überwindung—Hanower 1933. як дуже важне, що більшовики не творять організацій тільки ячейки (се є клітини, комірки), які немов живі мають розвиватись з внутрішніх сил, підчас коли наші організації є подібні до мистецько сконструованих машин, з цілою масою колісця (себто параграфів і артикулів), які одначе потребують сили зі зовні, щоби їх можна було пустити в рух. Другий німецький знаток більшовизму зокрема більшовицької педагогії, Desiderius Breitenstein, у книжці п. з. „Die Sozialistische Erziehungsbewegung“ подає навіть статуті комуністичних організацій і ячеек, підпольних і явних. Так напр. статут комуністичної „Die bayrischen Kinderfreunde“ *) має всего 12 коротких точок, а правильник для місцевих ячеек того товариства має всего 5 параграфів. У тих параграфах мало є про те, чого не вільно членам робити, а більше того, до чого вони обов'язані, до чого повинні стреміти, якими прикметами визначатися. Завдяки цьому більшовицькі організації є незвичайно меткі. Отже ці сини темряви від нас католиків взяли зразок і оперують ним геніяльно але на нашу власну шкоду.

2. Обов'язки священика.

Практичне заключення зі сказаного таке: треба ужити всіх зусиль, щоби оживити наші дотепер недієльні т. зв. свічкові брацтва, а ті що живуть, піднести на можливо найвищий ступінь активності. Наші брацтва мусять зі статичних стати динамічними організаціями, значить члени не повинні себе вважати групою одиниць згуртованих і держаних разом на основі твердих правил статута, тільки гуртом індивідуальностей злучених спільнотою ідеї, подібних собі запалом і жаждою творчого чину, а керованих одиницями, які до проводу мають найбільше даних силою авторитету, а знання, а які в брацтві повинні радше сповняти ролю провідників ніж правителів. Працю в тім напрямі мусимо розпочати від зараз усіма засобами, що їх маємо до розпорядимости. Тут конечною річю є зазнайомитися з новою літературою, улаштувати конференції раз на тиждень, постаратися о актуальні теми, запросити часом сусіда священика на брацькі гутірки та реферати, улаштувати частіші сходини звичайні усіх братчиків, окремо мужчин і окремо жінок, дати їм до рук часопис, позичити книжку та взагалі розбудити їх з дотеперішньої сплячки. Треба

*) Це було в республіканських часах у Німеччині, заки ще Гітлер дійшов до влади.

постаратися о відповідний льокаль і внутрі пристроїти його так, щоби притягав других, а не відштовхував. Брацтво повинно творити одну велику сімю, якої члени зі собою жилиб у найкрасшій єдності і згоді. Брацька дисципліна, брацькі тайни, брацька солідарність обов'язують усіх без виїмку. Братчики співчують, співрадіють і співпрацюють разом з Церквою.

3. Що може і що повинно зробити добре зорганізоване церк. брацтво.

К. Акція хоче воскресити духа первісної християнської громади. А ся громада без статутів, у підполі, серед страшних умовин творила таку ціпку і одноцілу групу, якої дотепер світ не бачив. В часах переслідувань давня христ. громада не лиш про себе думала, про власному самооборону, але не занедбувана теж місійної праці. А зі себе вміла видобути стільки енергії і посвяти, що аж годі це зрозуміти сьогодні. Така напр. христ. громада в самім Римі у 250 р. по Христі, отже ще в часах важкої неволі, удержувала власним коштом ок. 100 священників і багато бідних, а її річний бюджет виносив ок. 1 мільон сестерцій. Фонди здобувала від членів. Кождий без виїмму давав обов'язково поголовний податок відповідно до спроможности, однак добровільно. Навіть найбідніший раб уважав це собі за почесний обов'язок платити річну сталу вкладку. Часами приходили від богачів більші жертви, але це було виїмкове. З тих складок, з тих рабських лепт виростали великанські суми, які мала Церква до диспозиції. Того самого духа мусимо впровадити до наших брацтв, бо їх ще жде проба. Треба у брацтвах розбудити духа жертвенности на ціли Католич. Акції і взагалі на потреби Церкви. Хто зна, чи незадовго сей гріш, що його навчимо наших вірних нині складати в формі добровільного податку на потреби К. Акції, не буде завтра одиноким фондом, яким буде могла диспонувати Церква. А воно не таке тяжке до переведення. Якби так кожда душа, а є їх по шематизму в нашій Епархії мільон і чверть, дала раз на рік всего 1 грош, маємо до диспозиції 12 тисяч золотих — суму з котрою щось можна зачати. Перші повинні це зробити брацтва, а опісля в потребі такого податку освідомити загальн. Родичі, навіть найбідніші, можуть за дітей дати на рік по сотикови. Навіть прошак може дати стільки і повинен дати. А яка відси виховна користь! Зв'язь межи Єпархією і вірники затісняється, родиться дух спільнота, со-

лідарности і т. д. Хто зна, чи моральна користь з того податку не буде більша як матеріальна. Ось яка вдячна праця стоїть перед церковним брацтвом.

Або така важна справа як преса. Наш народ здеморалізований безплатно надсиланою ворожою газетою не привик здавна платити за часопис і починає в ньому шукати не якихсь цінних річей, але сензації і клевети. Його тяжко переконати, що така преса наносить шкоду. Ще тяжше є заохотити нашого селянина до передплати своєї католическої газети. Якщо справа так далі піде, то скоро стратимо всякий вплив на вірних. Вірні читати мусять і з року на рік не зважаючи на тяжкі часи будуть щораз то більше читати. Колиж ворожа преса опанує весь читаючий загаль, то що тоді? Тому одним із найважливіших і найблизших обов'язків священика є виробити у братчиків смак і привязання до своєї католицескої газети та почуття потреби заплатити за неї. Без преси і книжки К. Акція не зможе у нас працювати, а без К. Акції себто без організованого світського апостоляту вже завтра грозить нам сира могила без хреста, на знак, що тут спочиває не заслугуючий ані на крихітку милосердя самовбийник, який покінчив зі собою при повній самосвідомості і в стані найповнішої відповідальності за свій страшний вчинок.

4. Кінцевий висновок.

Кінцевий висновок зі сего викладу короткий: К. Акція у нас щойно входить у підготовчу стадію. Підготовча праця піде в першу чергу і головню через церковні брацтва. Тому перше, що сейчас і конче треба робити не чекаючи на ніякі зарядження з гори, це взятися за інтензивну і плянову працю в церковному брацтві. Вірні самі чекають на працю з нашого боку, мало що не просять о те. Вони шукають покріплення на душі, шукають розради і підбадьорення. ГорнутьсЯ під крила Церкви, так як це ще дуже а дуже давно мало місце. Без пересадки можна сказати, що в теперішніх умовах можемо поставити наші брацтва на 100% висоти. Як довго буде тревати для нас ця можливість, годі сказати. Можливо що Боже Провидіння якнайдовше протягне для нас ці пригожі умовини. Так чи сяк уже найвищий час взятися нам за ревну і плянову працю в церковному брацтві. Крайня пора, бо гряде північ — година бісів.

О. ЛЕЩУК ОСИП
катихит в Раві руській.

Католицька акція і виховання молоді.

ВСТУП.

„Хто має за собою молодь, того й будуччина“. В ім'я цієї засади ведуть сьогодні завзятий наступ на душу молоді не лишень партійки, партії народу, але й цілі держави, пускаючи в рух усі, які дасться, пружини партійного, народнього, державного апарату. Всякі соціалізми, націоналізми, (скрайний) большевизм, фашизм, гітлеризм, це вже нині не книжкові ідеї, доктрини, але володіючі людськими душами а особливо молоддю, непогамовані сили. Католическа Церква „чуваючи над цілим вихованням своїх дітей“¹⁾, не може допустити до звиродніння, до т. зв. модерного ідолопоклонства, чи пак поганства молодих душ, тому й висуває щораз то нові методи католицького виховання. Останнім з них це Католицька Акція.

Отсю тему реферату мусить розглядати з двох боків.

I. Що Католическа Акція має робити для християнського виховання молоді? і II. Як виробити молодь на світських апостолів?

I.

Що К. А. має робити для християнського виховання молоді? Виходимо зі założення, що К. А. парохіяльна й то чинна²⁾ існує й найпершим завданням її буде добро виховання молоді. Молодь, розуміється міська, сільська, дошкільна, шкільна, обох полів.

Тут праця К. А. буде подвійна: 1) негативна (профілактична) і 2) позитивна.

1). Негативна, якою поборюється злі впливи на молодь та охоронується її перед ними, буде охоплювати чотири

¹⁾ Пій XI. Енцикл. „О христ. вихованні молоді“.

²⁾ Нам, за дуже мінімальними винятками, браку інтелігенції по католицьки думаючи. Її треба щойно виробляти. Але як? Це також важне питання для К. А. Браку кат. інтелігенції серед Поляків стверджує ks. Urban у своїй книжці: „Potrzeba kat. inteligencji u nas i bez obniżeń twierdzi: „U nas katolicką inteligencję potrzeba dopiero wytworzyć“...

терени: а) дім, б) школу, в) товариства—організації, г) прочі середовища.

а) Дім. Апостоли К. А. мусять запізнатися основно з т. зв. домашнім гараздом дитини. За всяку ціну треба буде усунути соблазни, якими родичі вбивають душі своїх дітей, проклони, обмови, крадежи, а головно згіршення злучені з „debitum conjugale.“ Дальше треба буде подбати, щоб не лишали родичі дітей, хлопця і дівчини, самих у хаті, щоби хлопці з дівчатами не спали разом, щоби не розбиралися одні при других. Усувати міжсусідські незгоди, гніви, то що.

б) Школа. Нинішні школи далеко відбігають від нашого ідеалу. Вже те одно, що школа мішана, що вчать діти ріжних релігій, а дальше, учительство, що не все в згоді з Христовим законом, впливають більш дескрутивно на духовий ріст молоді. Нашим ідеалом є школа конфесійна. Слушно нарікає автор, що скривається під криптонімом „один з батьків“ у дуже добрій статті „Католицьке виховання української молодді“, друкованій в Новій Зорі з дня 14/IX. 1930 ч. 67 (367), кажучи, що „навіть найкраще знання Божих правд та етичних засад не є ще запорукою правдивого християнського життя. Треба ті засади впоїти в молодь, зі сфери розуму перещіпити їх на нову ниву серця... Збудувати кат. світогляд у душі молоді, захопити ним зможе лише той, хто сам перенятий кат. життєвими нормами. І саме тим, що кат. шкільні заведення реалізують усі вимоги правдивого католицького виховання, повинна наша суспільність виявити таке заінтересування, яке відповідало б високій цілі, що їм просвічує. Та на жаль...“

Отже К. А. мусить як не усунути, а це нині неможливе, то бодай як найдальше відхилити зло, що випливає із коєдукації і характеру мішаних шкіл (мішаних віроісповідань дітей, і ліберального, безбожного вчительства), вимести зі школи національні шикани, образливі вигуки деяких чужих учителів на адресу наших дітей і їх родичів (допис з Любичі минулого року і шкільний страйк дітей в Любичі) Реагувати головно в мійських школах, на низький вимір годин релігії для нашої дітвори, змушування наших дітей до чужих молитов, часті забави спільні хлопців з дівчатами, неморальні кінові вистави то що. Часто лучається (по мійських школах), що діти чужі висмівають наш знак св. хреста,

наші молитви і деякі обрядові чинности. Раз на все це мусить бути усунене.

в) Товариства—Організації. К. А. матиме на оці не лишень товариства й організації свіцькі але й релігійні. Тут входять у рахубу читальні, кружки господарські й спортові. Шкільна молодь очевидно до жадних нешкільних товариств належати не може. Йде тут о молодь мійську й сільську, що вже є поза шкільним віком. Читальні і кружки стають часто тереном некультурних забав, деколи п'ятик, часом огнищем антирелігійних затій комунізуючих ячеек. Причиною цієї трійливої атмосфери в життю товариств бувають люди (деякі осібняки) або лиха преса¹⁾. Одно й друге мусить ся усунути і то якнайскоріше. Дуже ятріючою болячкою в товариствах можуть стати кличі, що ширять фермент у своїх наслідках дуже погубний для нашої нації й суперечний Божому Законові. Розуміється всяка конспірація політичного характеру, як чинник анархічний, негативний, деструктивний мусить бути вилімінований з усяких товариств. Треба бачно мати на оці молодь середніх шкіл. Як виказує тверде життя і політичні процеси, наша молодь середніх шкіл буває під впливами політичної конспірації. Тут муситься ударити в великий дзвін на тривогу. К. А. мусить порушити всі свої сили, щоби не допустити до катастрофи нашої молоді. Знаменний голос у тому нашого Високопреосв. Митрополита Шептицького після вбивства блп. директора Бабія, крім цього стаття проф. Біленького Я. „За душу молодді“ (Діло ч. 210 з дня 10/8 1934;—стаття у „Меті“ з 26/8 1934). Злочин є все злочином, що святій справі не можна служити закрівавленими руками.

Релігійні товариства молоді (Тов. Апост. Молитви, Марійські Дружини і Кружки, Евхаристійні Союзи) повинні бути тим більше під оком К. А., бо це товариства релігійні, свого рода вишкіл апостолів для К. А. Всякі причини непорозумінь, терть, особистих анимозій мусять бути усунені. З досвіду можемо сказати, що навіть найкращі рел. організації, коли належно не є контрольовані, коли в часі не вгасить ся погубних іскор, падуть. Тому релігійна організація молоді мусить бути на оці Кат. Акції.

¹⁾ Про катол. лектуру для молоді гл. стаття дра К. Чеховича: „Нова Зоря“ ч. 64 з дня 28.8. 1934.

г) Інші середовища. Сюди належать: кіно, неприличні театральні вистави, й подібні імпрези, порнографія в друку та в ілюстраціях, публичні забави (по містах), вечірки на селах (у навечеріє св. Андрея), сходини дівчат з хлопцями по вулицях вечорами—ніччу, спільні та громадські пасовиська, де бувають хлопці з дівчатами, де шириться багато морального зла навіть серед менших. Дальше всякі політичні партійні віча, збори, анкети і т. д., дома явних грішників, безвірків, сектанські родини, їхні дома молитви то що. Те все становить болячку на організмі парохії, затрорує життя вірних а особливо молоді. Болячку муситься зоперувати, хочби це прийшлося дуже болюче. Розуміється, що не всі болячки тут вичислені і кожна місцевість матиме ще свої питомі, своєрідні. Вімя щасливої вічності і золотої дочасності нашої молоді до праці в К. А. станути мусять всі, що дорожать молоддю, родичі, батьківські комітети при школах, релігійні організації парохіяльні, виділи свіцьких товариств. Священик з проповідальниці буде рівнож безнастанно наглити. Методом такої праці буде не лишень слово живе й печатане але й чинна інгеренція (приміром у книгарні є порнографія, тоді кількох з К. А. йде до власника і жадає усунення її з виставових вікон, чи заперестання їх продавати, вразі відмови грозять бойкотом). Те саме з плюгавими фільмами і виставами. У нас на жаль без стриму, без найменшої реакції з нашого боку всякі театри „Цвіркуни“ обіздять не то міста але й села й дають ревії. Оповідав мені директор такого театру, на наш острій заміт, щоби не псували наших сіл, що його запрошують навіть священики до сіл з виставами. Ми трактуємо такі театри з поблажливим милосердям: „бідні люди роблять це для хліба, треба їх поперти“. Пасовиска належить дижурувати, з сектантами, безвірками, явними грішниками „не прикасатися“, попросту ізолювати від них.

2) Позитивна праця К. А. об'являється в чинностях, що виховують, та підносять релігійно і морально молодь. Сюди належать: освідмлювання родичів і старших про вагу і відповідальність за виховання молоді, Сатьківські комітети, товариства-організації для молоді, бібліотека й преса, вистави і імпрези, реколекції, харитативна акція.

а) Освідмлювання родичів, і старших про способи, обовязок і відповідальність за виховання молоді повинно бути основно зачерпнуте не лишень з найкращих книжок,

але й обосноване життєвими вимогами, трактоване не тільки *sub specie aeternitatis* але й *temporalium* (пр. родичі, виховуючи молодь, забезпечують собі спокійну старість, побільшують своє майно, хоронять його перед розтратою). Тому і священник і члени К. А. справу виховання молоді будуть часто розтрасати. Зі справою виховання молоді звязана також квестія поради для родичів, а радше для материй. Такі поради К. А. придалисяб не тільки по містах, але й по селах.

б) Батьківські Комітети. Нині вже наказані шкільною владою й повинніб існувати при всіх школах. Завданням їх співпрацювати зі школою над вихованням молоді. Їхня праця найбільше виявляється в доживлюванні молоді. Але чи це вже все? А хто має подбати, щоби дитина росла релігійно-культурно, щоби навчилася витягати зі школи не лиш пусті, а часто непотрібні фрази, але й засади, що мають її перетворити в повновартну людину? Такі Батьківські Кружки придалисяб також для молоді доростаючої сільської і мійської, що вже покінчила свої школи. Вони континуувалиб дальше нагляд над молоддю, регулювалиб її кроки.

в) Товариства—організації. Шкільні чинники роблять нині труднощі з закладанням релігійних товариств на терені школи. У вселюдних школах ця справа майже неможлива, в середніх ще толерується.

Не є тайною, що йде до гіршого і всякі релігійні товариства в школі можуть пропасти. Під сю пору маємо при школах Марійські Дружини, Марійські Кружки, Марійські Союзи, Евхаристійні Союзи. У всіх товариствах життя мусить бути сильне, бо в противному разі вони не лишень не будуть виховним засобом, але можуть стати шкідливі. У товариствах з так званою кандидатурою (Мар. Друж.) дуже важну чинність сповнює інструктор кандидатів. Ним мусить стати найшляхотніша одиниця, бож його аавданням, підховувати кадри нових діяльних повновартних членів для Мар. Дружини. Марійські Кружки можуть безпечно повстати в кожному селі, але в проводі мусять стати найінтелігентніші й найбільш побожні з поміж молоді. Малих дітий (навіть у школах) вписати до Мар. Союзу.

Що до свіцьких товариств, а головно спортових, треба туди втягнути нешкільну молодь. Спорт молоді потрібний й починається не лишень до фізичного вироблення, але й виповняє пустку в поривах молоді. А молодь потребує, що

так скажемо, виладовання. Життя вчить, що в місцевостях, де молодь не займається спортом, діються жалюгідні речі. Хлопці уряджують бійки, галабурди. Значіння спорту для нас гарно схарактеризував Преосв. Єпископ Бучко в своїй промові на Лугському Святі в неділю 26/8 1934: „Треба нам сильних ніг до бігу, щоби ми могли дігнати народи. Треба нам сильних рук до тяжкої праці. Треба нам сильних нервів, що видержалиб спокійно в відповідній хвилі. Треба нам сильних очей й вух, щоби ми бачили й чули все, що діється в інших народів. Разом з тілом вправляйте й духа в чеснотах...“¹⁾

г) Бібліотека та преса. Тут К. А. подбає про добру бібліотеку й газети. При складанні бібліотеки (маємо вже готові списки парохіяльних бібліотек) мати на увазі навіть найменших зпоміж молоді, також і книжки свіцькі. Найпрактичніший катальог книжок стінний. Вказаним є для добрих газет здобути платних передплатників, менше доцільна, збірна передплата (одна для цілого гурту, товариства, читальні). Богато цікавого, практичного й життєвого матеріялу в справі бібліотек дають статті о. М. Ріпецького розкинені по наших катол. часописах (Нова Зоря, Правда, Перемиські Епархіяльні Відомости).

г) Вистави й імпрези. Виховну вартість мають лишень добрі вистави й імпрези. Вони мають стати засобом уґрунтування христ.-католицького світогляду молоді. З імпрез треба згадати про наш традиційний вертеп (мандрівний від хати до хати), народні роковини, кооперативні, спортові. Треба тямити, що молодь потребує регулятора у всім, а вже головно в різних імпрезах.

д) Реколекції й то спеціально й виключно для молоді. Не мусить це бути час Великого Посту й не мусить їх давати сам парох. При сприятливіших умовах урядити реколекції для мійської молоді, але замкнені бодай одноднівні.

е) Харитативна акція є одним з дуже поважних чинників К. А. над вихованням молоді. Для вбогої шкільної молоді дбати про одіж, книжки, шкільні оплати, лікування хорих, вакаційні оселі, півколонії і т. д. Знова для безробітної молоді подбає К. А. про працю-заняття (розуміється в рамках можливості). Ціла харитативна акція є найбільшим апостольством і найбільшою апольотією християн. „По тім

¹⁾ Нова Зоря ч. 65 з 30/8 1934.

пізнають усі, що ви мої ученики, як що будете мати любов між собою“.

Це булиб ті засоби, якими К. А. може впливати на виховання молоді. Очевидно, не всі засоби тут намічені. Богато їх підшукають члени К. А. на місцях.

II.

Як виробити молодь на світських апостолів?

На вступі муситься зазначити, що Церква осуджує т. зв. автономію у вихованні, цебто самоуправу собою, так дуже захвалювану новітньою педагогікою¹⁾. Цілковита свобода дитини веде до сваволі і дикости. „Без авторитету нема виховання і нема культури“ говорить педагог і ідеолог „школи праці“ Георг Кершенштайнер і найбільший сучасний педагог Вільгельм Ферстер²⁾.

Тим авторитетом, що в душах молоді має розпалити вогонь апостольства у К. А. будуть: родичі, душпастир (катехит), дорослі зорганізовані в К. А. і поодинокі особи віддані Христовій справі. Приходиться це тим лекше, що норови і примхи ще не вкорінилися надто в душу молодді, а молоде серце більше вразливе на гомін ідеалів. Зерно доброго слова, приміру чіпляється скорше молоді ріллі, свіжої, а закорінене, опановує.³⁾ — Треба вміти кинути між молодь ідею апостольства і то так, щоб вона домінувала над іншими ідеями, що прийнялися в душі молоді. Бо молодь мусить мати якісь ідеї. Ходить не так про це, щоби ідея апостольства була першою щодо часу, але першою щодо її взнеслости, вартости й сили, щоби всі інші ідеї їй служили.

То виховання молоді на апостолів dokonується і в дома й у школі й у церкві, при праці, в товариствах - організаціях, брацтвах, також у приватній, принагідній чи свідомо спричиненій зустрічі та розмові. В усіх цих випадках реалізується виховання, бо заходить вплив дорослих на молодь, а саме в контакт з молоддю у різних її життєвих ситуаціях лежить суть виховання. Ідеалом нашим є не

¹⁾ Папи Пія XI. Енцикліка про „Християнське виховання молоді“.

²⁾ Автономія і гетерономія у вихованні—о. Ю. Дзеровича. Богословія 1933, К. 2. стор. 111—125.

³⁾ Ks. A. Rogóż: „Wychowanie religijne młodzieży w organizacji“, Ruch Katol. 1933 Nr. 11 стор. 505.

виховання сяк-так добрих християн, але свідомих, певних, довірених апостолів добра.

Тут належить заважити, що молодь вихована, а не виховувана, стає апостолами. Отже перше, її виховується і то в цілості, а апостольство буде тоді якимсь зовсім звичайним обов'язком. Молодь „es sind die Werdenden“, як кажуть німці, є будучими, не теперішніми.

Отже як ці виховники в різних обставинах і нагодах зустрічі з молоддю мають на неї ділати і впливати, щоби з неї стали свідомі апостоли? На це питання можна подати лишень орієнтаційні засади та напрямні. Натомість неможливе й в дечому непотрібне подавати найменші побробищі методики при різних функціях (приміром організаційного життя). Подробищі різних функцій та агенд, це річ окремих рефератів, статей та евентуальних конференцій.

Перша засада: Нема апостольства без солідної, умотивованої, глибокої релігійності тобто побожності: Іншими словами: апостолами будуть лишень люди правдиво, глибоко релігійні. Лишень світло світить, лишень вогонь запалює. Висновки з цієї першої засади далекосяжні. Хочемо з нашої молоді мати апостолів, так мусимо її виробити на правдиво побожних, живучих з віри християн. А дальше, як що не виробимо її належно не поглибимо релігійності молодді, не будемо її мати апостолами К. А.

Друга засада: Рефлектуймо, звертаймо молодь все й всюди на будуче апостольство. Най уже нині молодь промінює, щоби пізніше гріла й палила. Отже до молоді маємо звертатися не так: „люби Христа — будь вірний Христові“ але в той спосіб: „люби Христа й вогонь любови розпалюй у душах ближніх“. Не лишень: „будь вірний“ але: „будь вірний й навчи ближніх лицарської вірності“. В той спосіб говорити-мемо про всі чесноти й обов'язки.

Мимоходом кажучи в ім'я К. А. є конечно змінити голошення свого рода еґоцентризму для наших вірних. Отже всім християнам мусимó говорити, при всяких нагодах: „Твоїм обов'язком є не лишень собі бути добрим, але добро ширити, душі здобувати“. „Ти також відповідаєш за долю Христового Царства, не лишень священники“. „І Тобі сказав Христос: Най світло Твоє світить

перед людьми“. „Нема любови до Бога (отже правдивої побожності) без любови до ближнього. А хто каже про себе, що любити Бога, а байдужа йому доля душі ближнього, лож єсть“.

Доповненням цих двох засад будуть дальші дві, які вже і посередно в тамтих містяться.

Третя засада: Усе ділай добре. Ця засада є вицвітом морального вироблення чоловіка. Є вона якби повторенням першої засади, якби її розширенням. Побожність відноситься більше до Бога, а ця засада до нас самих і ближніх.

Четверта засада: Будь усе пожиточний. Ця засада відкриває широке поле суспільної праці в душі К. А.

Пригляньмося ближче цим засадам:

1) Славний богослов і аскет Мешлер, у книжечці „Три основні науки“, подає три найважливіші елементи релігійності (побожності): молитву, самопобіду, любов до Христа. Інакше: життя молитви, життя побіди й життя любови та лицарської вірності для Христа. Давні аскети висказували те саме в чотирох знаних словах: ora — labora — abstine — sustine. Католицька педагогіка розкладаючи ті три елементи, вичисляє до річи п'ять головних завдань, неначе провідних зір: молитва, праця, правдомовність, послух, чистота. На ці отже зорі звертаємо наші духові очі, до цих тем вертаємо при різних нагодах, кожного часу, будимо для них зацікавлення, мотивуємо як найглибше, акти цих чеснот поручаємо молодді виконувати. Їх поглиблюємо в гутірках і (о скільки можливе) у виставах і імпрезах. Нпр. що до молитви требаб обговорити: її вартість, способи, труднощі, перепони. Молодь стрічу з Богом при молитві мусить не лишень любити але й знати, коли та як молитися. Вказане ілюструвати примірами.

При самопобіді вказати, що це дійсна руханка духових сил, а в життю заломлюються ті, що живуть без самопобіди. Любов до Христа це не сама контемпліяція, але беззастережна служба йому. Бити на це „що набожне життя не є привілеєм лишень деяких з поминенням інших, але що покликані до него всі й обов'язок цей паде на всіх“. ¹⁾

¹⁾ Regum Omnium II. Пія XI.

2) Придивімся тепер другій засаді: свідомому рефлексуванню молоді на апостольство.

У кожному слові до молодді мусять звеніти слова Св. Вітця Пія XI. Особлившою ласкою ви вибрані й покликані до діла так дуже подібного до священної діяльності¹⁾. Говорити з молоддю про це апостольство, його роди, себто апостольство преси, приміру, любови ворога, і т. д., чому маємо бути апостолами, його вартість, вічну й дочасну. Подавати приміри апостольства з книжок, часописів, з обсервацій, з буденного життя не поминути звітів з різних апостольських праць у католицьким світі. Зробити зіставлення місії з апостольством.

Вправляти молодь в апостолованню, даючи їй на якийсь протяг часу (тиждень, два) відповідні апостольські завдання, згідно акти (рідні давати примір лагідности, змовчання, услужности, терпеливости і т. п.). Для збудовання інших поручити такі акти записати й не підписуючися віддати для використання загалу. Такі акти (завдання) можуть бути на довший час. Праця в апостольстві повинна йти від лекших до тяжчих, від короткоречинцевих до довгих.

3) Що до третей засади, то тут треба підкреслювати, щоби будучі апостоли завсігди ділали добре, щоб ділання доброго було постійним актом. Ділання це відноситься до себе самого й ближнього. Вважати, щоби своїми ділами молодь непотрібно, або що гірше для людських зглядів, не хвалилася, й в потребі не скривалася з добрим учинком. Вияснити, що чиниться добре діло не для самого діла (щоби діло не становило цілі), але для збудовання ближнього, для позискання його для Христа й Божої слави. Ця засада виповнює змістом апостольство члена К. А.

4) При четвортій засаді предметом апостольства це вже не одиниця, але ширший загал (громада, повіт, ціла нація). Вироблення патріотизму в серцях молодді (не того вибуялого) до свого народу, до своєї батьківщини, патріотизму, в основі якого станути мусить закон Христа і чесно служити в долі й недолі, це так важне завдання, що з поминенням його не вдасться нам жадна виховна праця над молоддю. Тут треба тямити: а) не обкидати болотом молодді за її нетакты й розбіжности з нашими зрівноваженими поглядами на

¹⁾ Лист. до Архієп. Мельхлінського — *Ruch Katol.* 1933 стор. 491.

теперішність, бо не є вона гірша від німецької, італійської чи польської, які в своїй батьківщині причисляються до еліти, але б) де і як лишень дасться, рефлексувати її, що ціль, хочби як благородна, не освячує всіх засобів, в) що ще жадна молодь у світі сама не виборола собі держави, г) але народ, що г) для щасливої батьківщини, треба підготовки релігійної, культурної.

„Властивою і безпосередною ціллю християнського виховання є співділати з Божою ласкою над формованням правдивого і досконалого християнина...

Все, що вірні роблять для попертя і оборони католицької школи для своїх дітей, є наскрізь релігійним ділом і тому найпершим завданням Католицької Акції“ (Енцикл. Пія XI. про христ. виховання молоді).

ПОДЛУСЬКИЙ ВОЛОДИМИР,
Радник окр. Суду в Перемишлі.

Завдання світських апостолів.

У відповіді на питання, які є завдання світських апостолів, мусимо всегда триматися передусім слів Святійшого Отця, котрий при різних нагодах різно о них згадує.

Найбільше загальною програмою є Його слова: все більше, все ліпше.

Короткі є ті слова, а якого великого змісту.

Все те значить, що кожної хвилі і всюди маємо старатися, щоби нам присвічувала і проводила думка о Католицькій Акції, щоби кожної хвилі і всюди, денебудь щось доброго ділаємо, думали ми, якби в даній хвилі і в даних обставинах зділати щось доброго для Католицької Акції.

Нема тут границь в тім спрямуванні діяльності до доброго і доцільного та успішного для Католицької Акції, і все і всюди поступати з тим степенуванням і діланням більше і ліпше. Загальні ті слова є сталим дороговказом вперед.

На іншій місці відзивається Святійший Отець: „Хай кождий зділає після своєї спроможности“.

Акція Католицька мусить дійти всюди... Її поле ділання є всюди, де є загрожені: слава Божа, добро душ, розум опертий на повазі, суд о добрім і злім, закон Божий, вповнювання сего закону.

Мусить дійти все і всюди.

Нема ділянки моральної ані ділянки людської в тіснім слова значінню, де Акція Католицька не моглаби мати свого примінення.

Католицька Акція через основну принципіальну конечність свого буття і свого Божого поручення сягає і мусить сягати всюди там, де ходить о добро або шкоду душ, о честь та образу Бога, о заховання або ломлення Божих і церковних прав.

Але се є загальні вказівки, котрі не вистарчать для всіх.

Для тих людей, котрі є серцем і душею богаті, з Богом в ласці все злучені, клич Найвисшого Пастиря, що належить дістатись всюди, є вистарчаючим кличем до ділання: любов Божа вискаже їм далше, як вони в даних випадках мають ділати.

Однак великі маси християн потребують сталих, неустajuчих майже накликів до діла і управи в поодиноких ділянках на апостольській ниві.

Святійший Отець сильно підчеркує, що всі християни, якенебудь займалиби вони становиско в життju, не лишень можуть співпрацювати в апостольстві в Акції Католицькій, але можуть навіть сего жадати, щоби їх до сеї праці втягнуено.

Але якщо по словах Святійшого Отця, Католицька Акція має дійти всюди і можуть в ній ділати всі християни, то нетрудно дійти до переконання, що добір членів Католицької Акції мусить бути дуже старанний.

В промовах до делегації католицьких римських товариств, підчеркнув Святійший Отець, що співуділ світських в апостольстві складається з двох частий:

1) передовсім належить вишколити апостолів, як Ісус Христос сам виобразував своїх перших співапостолів, учасників Свогого Божого післанництва;

2) після вишколення має наступити (роздача життja) апостольське ділання, практичне переведення первісного апостольства в цілій його величі й у всіх можливих напрямках.

А. Духовне вишколення світського Апостола.

В одній з промов заявив св. Отець, що початковим співуділом світських в Католицькій Акції має бути їх примінення до слів Святого Письма: Ростім в ласці і пізнаню Господа Бога нашого і Спасителя Ісуса Христа.

Члени Католицької Акції мають ділати все, але їх неустаючу діяльність мусить попередити їх особисте освячення.

Є конечною річю, щоби кождий діяч був перенятий надприродним життjам, котрим нас обдарував добрий Пастир для спасення світа, бажаючи, щоби (діячі) се життja мали і більше мали.

Є ясне, що не може сего життja роздавати другим той, що його сам не посідає, бо *nemo dat, quod non habet*.

Позіставання в стані освящаючої ласки є першою необхідною умовиною успішного апостольства.

Ходить о се, як скріпляти і утревалювати людей в стані освящаючої ласки? Що робити, щоби побожні католики стали апостолами?

Є много таких, котрі себе уважають побожними, або котрих називають побожними — але не таких бажає св. Отець видіти дійсними співробітниками в Католицькій Акції.

Бо, якщо по словам Святійшого Отця, Католицька Акція зміряє до здійснення цілковитої програми Божого Серця і якщо досягнення сеї цілі є не до подумання без співпраці з ласкою Божою, то мусимо дійти до висновку, що в працях Католицької Акції мають брати уділ такі люди, котрі самі до святости стремлять.

Святійший Отець сильно підчеркує, що члени Католицької Акції мусять перейти добру школу внутрішнього життя, з котрого всі зовнішні діла черпають свій зміст і надприродний успіх.

Правдою є, що се вишколення є завданням духовенства, але працювати над собою мусять і самі світські.

Знаємо вже слова Святійшого Отця, що католики мусять перейти школу внутрішнього вироблення.

Ся праця вишколення має обняти передовсім вишколення розуму, волі, думок, почувань, практичних починів, правди і святости. В одному з листів уняв Пій XI сю програму коротше, а глибоко, висказуючись о конечности „духового вироблення ума і серця“.

Відповідно до тих слів перша вказівка духовного життя буде:

а) що католики, котрі бажають світ відродити в Христі, повинні безнастанно формувати розум і почування.

Є знане і не потреба блище представляти, що одностороннє і пересадне уроблювання розуму чи почування кінчиться все духовою немічю людини. Бо пересадне плекання розуму можеться виродити в доктринерство, а понад міру плекання почування провадить до модернізму, котрий майже виключив розум з ділянки релігії.

Якщо ті думки перенесемо в ділянку релігійних практик, нетрудно зауважити, що оба напрямки деформують побожність.

А чи кожда інтелігентна людина не завважала, як важна є в життю ота рівновага, а при уломности людській, як тяжко заховати сю рівновагу між почуванням і розумом? Оден з учених каже, що відшукати сю рівновагу і гармонію єдності розуму і чувства, се проблема будучности.

А чи ми Українці як нарід потрафимо знайти ту рівновагу? Чи не годиться нам запитати: чи вдача нашого народу є така, щоби він міг знайти ту рівновагу? Чи зуміємо ми відповісти завданням Католицької Акції, а якщо так, то що нам належить

ділати, щоби пожадана гармонія розуму і почування запанувала як найскорше?

Треба насамперід ствердити, який релігійний тип у нас переважає.

Досвід виказує, що тип чуттєвий.

Програма праці повинна отже полягати на тім, щоби „серце“ зістало поміщене в світі розуму.

Належить се розуміти в той спосіб, що зміст нашої віри мусимо добре знати і любити.

Найліпша, найгарніша думка стане в людині аж тоді могутчою, якщо полюбить її людина цілим серцем.

Наш нарід вправді любить католицьку Церкву, але коли піймемо нашим розумом і свідомістю нашою всі правди католицької віри, коли полюбимо і зрозуміємо, що католицька Церква є дійсно вчителем об'явленої правди, тоді віра Українців відіграє ту роль, що її хотів бачити у нас Святійший Отець Урбан VIII. коли сказав: *Per vos, mei Rutheni, orientem convertendum spero*“.

б) Як вже висше сказано, вірні, що бажають і хочуть брати участь в Католицькій Акції, мусять самі стреміти до досконалости. Це значить, за мало є зважати на се тільки, щоби не поповнити тяжкого гріха, се не значить вдовольнитися програмою негативною, сего за мало, треба стреміти до збагачення і поглиблення чесного життя.

Все маємо старатися стати подібними до образу Христа Спасителя. Через освящаючу ласку старатися йти в добрім все вперед.

Дух, що в нім Католицька Акція хоче працювати, є духом надприродного оптимізму. Лишень люди повні бадьорости можуть щось зділати і тому маємо бути все бадьорі.

в) Але щоби поступати наперед в досконалости, треба переживати в душі і наповнювати її свідомою моральністю кожного навіть найменшого нашого вчинку.

Життя духовне є нічиміншим, як тільки вірністю Богови, в дрібничкових починаннях і ланцюхом малих праць серед цілого дня.

Головним змістом духовного вишколення має бути пересвідчення, що позіставання в освящаючій ласці надає кожному вчинкови людини моральну вартість і спричинює щораз тіснішу його злуку з Христом.

г) У дбайливости про духовий поступ в стараннях над

удуховненням є даліше пересвідчення, що Тайни і всі інші надприродні спомагаючі середники є лишень тоді позиточні, якщо їх приймаємо і тримаємо сильною рукою, якщо міцно і неугнуто треваємо в праці над удуховненням.

Якщо запитаємося, що се значить і як се перевести в життя, то відповідь на се така: ми мусимо наше тіло і змисли опанувати так, щоби вони не перешкоджували духови. Тілесну людину мусимо так зломити, щоби воля і бажання її згоджувалися з волею Божою, а се полягає на добровільнім умертвленню.

В духовнім життю, остільки постумимо вперед, оскільки себе умертвимо.

Як се умертвлення перевести, коли воно є так конечне?

Не треба в тім напрямі уступати до перших часів християнства або середновіча, бо вони не на нинішний світогляд і не на нинішні часи.

В нинішнім розумінню умертвити, значить відмовити змислам чогось, що само в собі не є гріхом, що є дозволене і що справляє меншу або більшу приемність.

Зазначити треба сильно, що предмет умертвлення може становити лишень се, що є дозволене, бо се, що заборонене, є гріхом.

До духового багатства не дійдемо іншою дорогою, як лишень дорогою молитви получені з умертвленням.

Умертвлення мусить бути добровільне і свідоме, мусимо мати намірення себе умертвити. По науці і досвідови старших великих священників, найуспішнішою дорогою до сего — се піст.

г) Відродження суспільности в Христі треба зачати від відродження себе самого.

Правдивою славою, гармонією і красою є не се, чого dokonує людина поза собою, але що творить у власній душі, що сама переживає. Зі шкодою для власного духового життя не вільно над другими працювати. Для другого лишень тоді станемо добрими, коли наперед зробимо себе шляхотними.

Не милостиня, не відвиджування хорих, а навіть не надобовязковий піст є в духовім життю першою річю. Се все вчинки дуже добрі, але не перші.

Першим обовязком є щоденне наше життя, котре має створити ланцюх добрих діл, таких котрі складаються з мислення, успосіблення, вдачі, волі, оказування чемности, терпе-

ливості і т. д. В бюрі, в магазині, в заряджуванні домовою господаркою треба всьо ділати в добрім наміренні з зичливістю для ближніх, гідно і консеквентно. Се є добрі вчинки, котрі мають особисту і суспільну вартість. При нинішнім так дуже високім піднесенню суспільної праці, внутрішнє вишколення в католицьких товариствах повинно класти велику вагу на вправу членів в чеснотах, котрі назв'єм чеснотами „суспільними“ і „світовими“, а серед котрих справедливість займає перше місце.

Насамперед треба „переорати“ душі т. зв. „добрих католиків“, котрі є повні доброї волі і охоти, щоби своїм власним удосконаленням служили всім. Найліпшою школою вишколення внутрішнього для одиниць є і позістануть т. з. замкнені вправи духовні. Вони мають бути тим середником, в котрім члени Католицької Акції мають навчитися апостольського духа.

Так представляються вкортці средства до духового вишколення світського апостола.

Б. Життєві душпастирські обовязки світських.

По словам Святійшого Отця, Католицька Акція є лишень відновленням сего, що діялося в перших віках існування Церкви.

Якщо так, то належить пізнати, як представлялося світське апостольство в первісній Церкві.

Не тому, щоби нинішнім католикам поручити всьо дослівно те саме, що було тоді. Умовини і обставини праці змінилися прецінь так дуже, що о якімсь цофненніс в зад не може бути бесіди. Католицька Акція, мимо сего що має злуку з першими часами християнства, то однак примінюється в наших часах в своїм естві і своїй діяльності до приписів і вказівок виданих останніми Намісниками Апостольської Столиці.

По думці Пія XI. Католицька Акція має потрійне завдання :

- 1) індивідуальне,
- 2) родинне і
- 3) суспільне.

Індивідуальне Апостольство має стреміти до удосконалення одиниць.

Родинне Апостольство має дбати про оборону родини і працювати над поширенням в ній християнських чеснот.

Суспільно-політичне апостольство має приготувати тріумф віри, науки і Христового права в горожанським життю народів.

Відповідно до сеї потрібної програми Католицької Акції, належить застановитися над кожною з них з осібна і над їх душпастирськими обов'язками.

1. Індивідуальні обов'язки світських.

Кожний християнин має апостольський обов'язок ширити Царство Христове і спасення людських душ. Обов'язок сей є великий і повний відповідальности. Вправді в протягу віків світські християни забули про це, але це не ослаблює самого факту сего обов'язку: він існував при народах християнства, він мусить заістнувати і при його відродженню.

В одній з промов сказав Святійший Отець, що коли апостоли стали будувати християнство, то в своїх працях просили о поміч світських людей і муштин і жінки, уряди і жовнірів молодь і старших, а навіть дітей; з сего слідує, що від апостольства не може ніхто бути виключений ізза віку, а саме:

а) Всі можуть сповняти апостольство молитви. Є се апостольство найлегше, для всіх можливе, нікому не заборонене і zarazом середник найбільше могучий.

Як много разів апостоли приказують молитву!

Всі великі відновителі релігійного життя в світі більше зділали молитвою, як зовнішною працею.

Без молитви не можна себе освятити — підчеркує Святійший Отець, а освячення самого себе є прецінь основною умовиною до освячування других.

Належить пильно уважати, щоби за сильне підчеркування потреби ділання не відвернуло членів Католицької Акції від молитви. Бо члени, котрі беруть участь в Апостольській Акції не можуть у своїй активності посунутися так далеко, щоби хотьби на хвилю забути на духовну працю над собою. А не вільно ніколи тільки працювати, щоби через те занедбати духовну працю над собою. Бо що варта праця, котра причиняється до легковаження або занедбання найважнішої праці?

Точною виходу апостольської душпастирської праці мусить бути завсіди власне освячення. Чим хто є побожнійший, тим успішнійше нищать в нім пристарости тіла, а їх місце зай-

мають Божі чесноти, котрі впливають на поправу людей успішніше як зовнішня і голосна праця.

б) Другим середником індивідуального апостольства має бути по словам Святійшого Отця, — апостольство слова, заохоти і оборони, якщо сего вимагалаби потреба. В молитві звертаємо наші слова до Бога, в апостольстві маємо їх прямувати до людей, замінюючи їх в здобуваюче оруже в боротьбі о добро.

Апостольство слова є деколи трудніше від апостольства молитви. Воно вимагає великої любови Бога і ближнього, рішучости, розваги і зрілого віку.

До апостольства слова, життя дає все много нагоди. Справи політичні, господарчо — грошові, просвітні, виховавчі, а навіть релігійно - моральні є обговорювані на вічах, зібраннях, викладах і приватних бесідах. В Бозі із Богом живучий католик кине все зернятко доброго слова, щоби злих застидати і занепокоїти, а добрих потішити і заохотити. В устах доброго і дбайливого христіянина кожне висказане слово має бути мечем духа і свідоцтвом виданим Божому Слову.

в) Дальшим обов'язком індивідуального апостольства має бути апостольство приміру.

Святійший Отець сказав у промові до римської молоді: Много є людей таких, котрі потребують лишень бачити, що треба ділати, щоби бути добрими католиками і добрими го-рожанами.

Слова наші мають бути зміцнювані і доказувані примірами. Самим словам люди не вірять. Ісус Христос лишив нам примір, як належить поступати. Треба наперед ділати, а потім навчати.

г) Хотячи апостолувати з успіхом — молитву, апостольство слова і приміру належить прикрасити духом жертви. Святійший Отець звертає всім увагу, що світські, котрі посвячуються несеню помочи душпастирської, мусять призвичаюватися до сего, щоби оминати вигід в життю домовім, бо інакше не поборять великих трудностей і не уоружаться в карність і послух, без чого не може бути бесіди о праці правдиво католицькій. Винаходи, промисл і техніка, причиняються до завеликої опіки і плекання тіла, що ослаблює духа, підносить пристрасти, ломить силу волі і нищить характер.

В ділянці індивідуального апостольства для дорослих мають утворитися ширші поля, так щоби нічо не було з Католицької Акції виключене, що приносить людській суспільности хосен, якщо в якийнебудь спосіб лучиться з Божим післанництвом Церкви.

В Енцикліці „*Ubi arcano*“ згадав Святійший Отець о місіях, молодіжи, о урядженню публичних процесій по вулицях міст, о організованню зїздів, — і всі ті ділання зачислив до Католицької Акції.

Епископ польський, Преосв. Адамський, поручає, щоби поодинокі члени брацтв т. зв. внутрішньої місії вибрали собі в епархії особу слабу в вірі, або від Бога зовсім відвернену, як предмет своєї апостольської дбайливости і усильно стреміли до єї навернення.

Інший польський Владика приказує організування релігійних обходів поза Церквою, розширювання письм і католицьких книжок, навчання катехизму, прикрасу Божого храму, поміч в переведенню реколекцій, опіку над хорими і бідними не лишень на тілі але й на душі.

2) Родинні душастирські обовязки світських.

Сильним державам, чи суспільностям запевнює істновання лишень горожанська чеснота, а виховником чесних горожан є родина. Про це так говорить Святійший Отець Пій XI.: Історія вчить, що добро держави і дочасне щастя не може бути безпечне і тревати ненарушеним там, де хитається фундамент, на котрім воно опирається, іменно добрий устрій моральний і де провини людей засипують жерело, з котрого випливає суспільність се є: подружжа і родину.

Отець D. Seritlanges в ділі „*Der katholische Gedanke*“ каже: Родина є із за ролі, яку відограє в людськім роді і яку людський рід відограє в світі, точкою тяготи всякого сотворіння.

Точкою виходу Католицької Акції мусить бути індивідуальне апостольство, але якщо Католицька Акція хоче сповнити всі покладані в ній надії, мусить розвинути також апостольство родинне і суспільне.

В чім буде проявлятися апостольство родинне ?

Будуть се зусилля до зміцнення становиска родини, як конечної підстави християнської суспільности і держави.

Святійший Отець вже в своїй першій Енцикліці звернув увагу, що не можна представити собі грізнішої небезпеки для родинного життя над сю, яку представляє пожадливість тіла. В життю родинним щораз менше ладу і мира.

В Енцикліці „*Casti connubii*“ пояснив Святійший Отець дещо обширніше, що означають повисші слова.

Християнська родина є щораз більше дуже поважно заатакованою, а через родину і цілий устрій суспільний, бо родина приготує і заправляє до суспільного життя.

Якщо де, то передовсім в обороні родини мусить світське апостольство розвинути живу діяльність.

Завдання світського душпастирства на тім полі є прямо величезні.

Першим завданням є:

1) Привернення християнській родині повного блиску Тайни, що залежить передусім від подругів, від їх індивідуальних зусиль, щоби забезпечити висшість Христового Духа над жадобою тіла.

Члени Католицької Акції мусять передусім самі дати примір вірцевого перестерігання подружньої етики.

2) Другим великим ворогом християнської родини є нужда і убожество, з котрими Католицька Акція мусить провадити неменшу боротьбу як з неладом сексуальним.

В тім напрямі не можемо лишити ініціативи лишень комунізму і соціалізму. Вправді нема у нас великих підприємств, фабрик, в котрих відношення капіталіста до робітників моглоби бути предметом ділання Католицької Акції, так як в західних державах, але і в тих середніх і малих варстатах праці, повинні ми дбати, щоби робітник не був предметом визиску і щоби зарібок робітника був такий, щоби міг родину навіть більшу спокійно утримати.

3) Родині загрожує небезпека також зі сторони інституцій і товариств, котрі повстають в тій цілі, щоби заступити виховання родинне. Належать тут такзвані діточі жолобки, садки і др.

Можна прийняти і зрозуміти їх існування там, де вони є дійсно konieczні, але належить їх безвзглядно поборювати там, де вони малиби на ширшу міру заступити виховання родинне. Те, що в серцях дітей впоять вірцеві родичі, не може бути заступлене жадною іншою виховною повагою, котрій брак намащення Тайни.

4) Головними виховниками дітей повинні бути все родичі,

а в сповнюванні сего обов'язку родичам мають помагати за-хоронки, школи, кіна, театри, радіо, книжки, видавництва і різні товариства молоді.

Енцикліка Святійшого Отця о християнськiм вихованню молоді (Divini Illius Magistri) звертає увагу на велике значіння тих всіх помічних средств виховавчих. Дбайливість світського апостольства має тут дуже широке і вдячне поле до праці. Є се средства, котрими розпоряджати може дуже успішно Католицька Акція.

3) Суспільні душпастирські обов'язки світських.

В листі „Quae Nobis“ (до Кардинала Бертрама) читаємо, що Католицька Акція переминяє і спрямовує до суспільного апостольства всякого рода товариства передусім релігійні, котрих призначенням є виховання і утримання в побожності молодіжи.

Апостольство індивідуальне і родинне має знайти своє доповнення в суспільнім апостольстві.

Одиниці вироблені по християнськи, взірцеві християнські родини створять суспільність, котра буде викладником їх духових вартостей. Апостольство індивідуальне і родинне не вистарчає однак, щоби суспільність стала християнською сама від себе, бо в ній існують чинности злучені нерозривно з т. зв. життям державним і одиницю і родину обходять як горожан держави. Папи накликають стало вірних, щоби впливали в християнськiм дусі на цілість суспільного життя.

І тут якраз в життю суспільнім мають зорганізовані католики дати свідоцтво правді. Їх поміч душпастирська на тім відтинку життя є незвичайної ваги, бо діяльність священників є тут дуже трудна, в декотрих випадках прямо неможлива, а нераз навіть заборонена. А є хіба зовсім ясне, що ніякої ділянки життя не мож і не вільно лишити без впливу релігії і християнської моралі.

Католики не заслуговалиби на гідність членів суспільности, якщо вплив на установи в суспільности виключилиби з ділянки своїх заінтересовань.

О. ДОРОЦЬКИЙ МИХАЙЛО,
Парох у Потеличі.

Католицька Акція і найважливіші завдання душпастиря.

ВСТУП.

Попередні реферати з'ясували нам насамперед тіло, що на ньому теперішній Христовий Намісник покликав до життя Католицьку Акцію; опісля її високу ідею і ціль, потім її організацію, завдання її органів, її відношення до інших церковно-релігійних установ, також перепони й труднощі, що з ними вона зустрінеться в нас; далі велике значіння молоді для К. А. — цеї найрухливішої і тому такої важної народньої стихії; а нарешті високі завдання світських апостолів К. Акції.

Отже, дотеперішні реферати з'ясували нам докладно ідейно-організаційну сторінку К. А.

А цей останній реферат має вивести з усіх попередніх рефератів практичні висновки для Католицької Акції на терені кожної парохії, отсеї найменшої та одночасно й підставової організаційної клітини як усеї католическої Церкви, так і К. А. — Значиться, цей реферат має подати практичні вказівки, як то кожний душпастир, отсей головний апостол апостолів К. А., має сю К. А. в своїй парохії приготувати, як має ввести її в життя та як її провадити, а властиво, як її сторожити.

І тому розглянемо тут найважливіші завдання душпастиря у відношенні до К. А. в отсих трох точках:

1. Підготовка до К. А.
2. Зорганізування К. А. — та
3. Чування над К. А.

I.

Підготовка.

Підготовка повинна бути наперед загальна. Кожний душпастир має разом з цілою парохією приготуватись до цієї великої апостольської праці молитвою. В тій цілі й сам стане молитись заповівши в церкві загально про нове апостольство світських людей, що має в нас повстати, закликає

всіх парохіян, зосібнаж Апостольство молитви, молитися за Боже благословення для К. А.; надто, кожної неділі й свята відмовить в тому ж наміренні разом з народом після Служби Божої молитву Господню й Ангельський привіт.

Це буде підготовка загальна та zarazом і фундаментальна, бо „коли Господь не збудує дому, даремно трудяться будівничі“.

Тому молитва, а слідом за нею Божа ласка й Боже благословення нехай стануть основою католицької праці над відбудовою й відродженням народу.

Спеціальнаж підготовка торкається: 1) самого душпастиря, 2) цілої парохії, як терену К. А. та 3) дотичних чинників, т. е., а) церковно-релігійних установ, товариств і братств, як таких, що з них К. А. може виховати собі своїх членів-співпрацівників К. А., та б) відповідних одиниць, як будучих світських апостолів - ревнителів К. А.

1) Отже насамперед кожний душпастир має зачати К. А.—ту Хр. роботу для обнови людського життя—від оновлення себе самого та при тім має як найосновніше познайомитися з ідеєю і організацією К. А. До цього послужать йому статті про К. А. в „Епарх. Відомостях“, та в „Католицькій Акції“—вістнику Генерального Інституту К. А. гр. к. Галицької церковної Провінції, що повинен негайно стати місячником К. А.; далше, брошури: „Катол. Акція і світське Апостольство“—видання „Правди“, „Світські Апостоли до праці!“—о. Дзедзика, та інші сподівані видання нашого Генерального чи Епарх. Інституту К. А.—нарешті; відчити й дебати на кількох ад гок скликуваних деканальних зібраннях.

2. Що лиш тоді, коли сам душпастир вповні оновиться душею та усвідомить собі ідею й істоту організації К. А., має те належнє розуміння К. А. передати своїм парохіянам в цілім циклі відповідних наук-проповідей. А саме, має насамперед представити їм тло К. А., та в тій цілі має їм змалювати яркий образ теперішньої завзятої боротьби князя темряви проти Божого Царства, головнo проти катол. Христової Церкви, так щоб самі вірні, відчуваючи злобу дня—відвернення теперішнього світа від Бога і його жахливі наслідки—зрозуміли конечну потребу К. А. та її цілим серцем самі забажали; далі, має розяснити всяку несві-

домість і розвіяти всяке упередження—де воно ще покутувало-б — що до самого католицизму та К. А.; нарешті має впоїти і виробити в них свідоме привязання, пошану й любов до катол. Церкви, що то, як спільна Матір, еднає під своїми крилами всіх людей і всі народи в одній великій всесвітній Родині, та що боронити ту спільну Матір перед ворогами мають обов'язок не лише самі священики, але всі Єї вірні діти, що всі християни-католики мають помагати Церкві, досягнути ту велику ціль, що Їй визначив Єї Бож. Основатель.

Велика праця чекає тут кожного душпастиря всюди: і в захоронках і в школі, в церкві і в читальні, чи інших установах, бо всіх і всюди необхідно освідомити про К. А. Вже дітям у захоронці та шкільним дітям треба приступно впоювати думку про потребу К. А. В церкві треба виголосити кільканацять спеціальних наук про підставу й необхідність співпраці з церк. Єрархією. До цього будуть нам потрібні відповідні начерки дух. наук про К. А. І в читальні чи на зібранні інших установ, як рел.-ц. брацтв, і т. д. треба-б на сю тему дати кілька основних і популярних викладів. Теми до цих викладів знайдемо в майбутніх виданнях К. А.

3. а) Та особливою опікою мусить тепер кожний душпастир дарити церк.-релігійні братства та Всякі інші місцеві установи, щоб їх приєднати для цієї великої ідеї К. А.—як еліту здорового хр. життя церк. організму, та з поміж них виробити собі членів тих світських організацій-стоваришень, що мають стати основою К. А. в парохії. Де цих братств і установ нема, там треба їх заснувати, як напр. Апостольство молитви, Брацтво Нсв. Тайн, Пр. Родини, що то гуртує всі хр. сім'ї—родичів і дітей біля Евхар. Ісуса; далі, брацтво Божої Матінки неуст. помочі, чи Непор. Зачаття, Мар. Дружини та інші; а з товариств згадаю тут мало ще відоме, а широко католицьке Товариство св. Йосифа Обр., що має свій осідок у Цеблові, а гуртує в собі Згромадження С. С. Йосифіток з гарною метою: опікуватись дітворою, охоронювати дівчат перед зіпсуттям, удержувати дівочі захисти і т. д.; всюди можна засновувати філії цього Товариства; а де ті брацтва й товариства вже є, там їх треба оживити, як найдокладніше розяснити їм ідею К. А., згуртувати їх та приєднати для прапора К. А. та натхнути їх духом живої активності.

б) Нарешті, з поміж старшини чи членів брацтв чи навіть і з поміж інших людей, випробуваних у вірі, любові й відданості католическій Церкві, має душпастир намітити собі тих, що мають стати першими основниками цих світських організацій, що стануть уже дійсними членами К. А. світськими апостолами-ревнітелями. Ними має особливіше заопікуватись, їх має як найосновніше освідомити про К. А., їх має зробити своїми приятелями, своїми помічниками-заступниками і свідомими апостолами та сміливими воїнами-борцями Христового Царства, що побіч світського і монашого духовенства, стали б третьою армією Христа-Царя. А з того ясно, що не вільно душпастиреві братись до засновин К. А. без належного ґрунтового підготовання, бо тоді, як учить досвід, ця акція йому не вдасться. Мірян, що мають стати урядовими помічниками церковної Єпархії, мусимо наперед основно й ґрунтовно та совісно в тім напрямі що лиш виховати. Бо треба нам признатись, що таких світських апостолів ані готових не маємо, ані також так скоро їх не виробимо.

Мусимо заздалегідь подбати, щоб, як колись Христові ученики як і взагалі тепер ціле священство, так і ті світські апостоли виховалися в школі Бож. Учителя в правдивій побожності, в глибокому розумінні Христової науки, в чистоті обичаїв і в душі ревности для Божої справи. А таких апостолів маємо вибрати з кожного стану й для кожного стану: і з поміж мушин і з поміж жінок, з поміж юнаків і з поміж дівчат. Також підготовча праця, хоч як вона застрашаючо тяжка, всеж таки не повинна нас знеохочувати та лякати, бож ми знаємо, що по словам Спасителя і найтяжчих діл можемо доконати силою св. ласки, та по словам св. Ап. Павла — в укріплюючій нас Ісусі Христі. Певно тут можуть нам прийти на поміч іше спеціальні ідейні учителі з поміж нашого світського і монашого духовенства, що то на спеціальних курсах парохіяльних і деканальних зумілиб мірян виробити на таких світських апостолів, та влити в них духа певности і ревности, духа святости і радости, духа оптимізму й віри в побіду Христа Царя. Тут будуть нам потрібні популярні лекції—приступні поучення про К. А. для кандидатів на світських апостолів. Надто можуть нам тут багато прислужитись, між іншими засобами, також станові реколекції. Тож буде обовязком

душпастирів і за такі реколекції для тих кандидатів на світських апостолів задалегідь подбати. Нарешті згадатиб, що, як повчив досвід по інших краях, найбільше може прислужитись К. А. кілька високоїдейних одиниць, що виключно посвятилисяб К. А. в нашій народі.

Такі то булиб щонайважливіші завдання душпастиря в справі підготовки до К. А.

II.

Зорганізування К. А.

Завдання душпастиря при засновинах К. А.

Коли вже так ґрунтовно й основно приготується кожний душпастир разом з своєю парохією до К. А., тоді може приступити до єї засновин, до зорганізування нової Христової армії в своїй парохії.

Тут має поступати за вказівками статуту, застосовуючись до місцевих обставин.

І так: після появи ерекційного декрету про декан. і пар. К. А. та після зарядження Еп. Ординаріату має душпастир повідомити про свій намір Епарх. Інститут К. А.; має йому зложити звіт про переведеної підготовки та предложити кандидата на голову ПУКА*); має переслати своєму Ординарієві виказ місцевих установ, що приймають статут К. А. та просити о назначення Асистента до П. У. К. А. Коли вже всі формальности будуть готові, тоді душпастир запросить усі місцеві установи, прийняті до К. А., наперед на спільне Богослуження, а після Богослуження на перші засновні збори К. А. На цих зборах повідомить про склад ПУКА., — то є представить голову ПКА та членів, що ними є предсідники цих мужеських і жіночих організацій, що їх Еп. Ординарій признає католицькими і прийме в склад ПКА. — перечитає та пояснить правильник ПУКА, поручить голові зарядити вибір заступника голови і ревіз. комісії, та заохотить усіх до цієї великої катол. апостольської праці для обнови всього життя в парохії засадами Христової Євангелії. Бо — так це пояснимо на цих осн. зборах — нема на світі іншого імени, що людей вратувало б і спасло, тільки імя Божого Сина, Ісуса Христа, нашого найдорожчого Спасителя; нема іншої науки на світі, що подала б лік і ратунок нам, знесиленим у тяжкій життєвській борні, як тільки св. Христова Євангелія, що голосом

*) ПУКА = Парохіяльна Управа Католицької Акції.

Христового Серця кличе до всіх: „Прийдіть до мене всі втомлені й обтяжені, а Я вас покріплю“! Та саме тут вирінає важне питання, де ці збори та сходини К. А. відбувати, коли досі ми, на жаль, майже ніде своїх власних церковних читалень ні католицьких домів не маємо. Та, хвала Богу, ще багато теперішніх наших читалень, це читальні ще як так католицькі. Тож можемо користуватись їх силами. Деж таких читалень нема, там треба нам буде хіба відступити яку кімнату на приходстві бодай на який час, або вишукати де в селі в свідомого парохіянина яке поміщення та заздалегідь робім старання: 1) щоби існуючі читальні задержати в наших католицьких руках, а 2) де тільки буде це можливе, стараймось побудувати читальні парохіяльні чи катол. Доми по парохіях і в повітових центрах.

Так, аж тепер відчуваємо те, що ми занедбали в минувшині забезпечити свою працю для Церкви.

Отже будьмо приготівані, що при самих засновинах К. А. можемо зустрінути і таки зустрінемо чимало перепон і труднощів, бо кожному доброму ділові злі духи роблять перешкоди. Та своєю витривалістю, спокоєм і тактовним поведінням перемаємо при Божій допомозі всі перепони. Душпастир не повинен нічим зражуватись у своїй діяльності, бо найменша знеохота повалить і найкращі пляни. Як довго св. Ап. Петро, йдучи по морю, мав довіря до Спасителя, так довго держався на верху розбурханих морських хвиль; та як тільки став сумніватись, почав тонути. Тож з вірою в поміч Спасителя, що сказав: „КріпітьсЯ: Я побідив світ!“ і ми йдім сміло ва велике діло К. А.

III.

Чування.

Нарешті, завдання душпастиря після засновин К. А. і то з доручення самого Святішого Вітця П. Пія XI., є стати ангелом сторожом К. А. і бути єї душею. Отже душпастир має пильно сторожити, щоб ПКА* сповняла совісно свої обов'язки й завдання, та як душа цієї акції, має працю всід дотичних чинників звернути в сильно рухливе русло: 1) обнови всього життя душевного, релігійного, церковного, громадянського та всенароднього в Христі Ісусі; 2) оборони прав Христа-Царя

*) ПКА = Парохіяльна Католицька Акція.

й Його Божого Царства на землі на всіх ділянках життя, та 3) здобування втрачених позицій, здобування душ, родин, установ для Бога, Церкви й народу. Як при будові нової церкви кожний душпастир мусить безнастанно сходитись і нараджуватися з комітетом будови, так при будові живого Б. храму в душі одиниць, в родинах і в парохії, мусить душпастир безнастанно порозуміватись і сходитись і нараджуватися з ПУКА, щоб ся будова й відбудова правдивого хр. життя все поступала вперед і завершувалась Божою славою, Божим благословенням та вічним спасінням людей. — На цих спільних сходинах ПУКА має душпастир або подавати готовий плян праці, або разом якийсь актуальний плян обміркувати, а потім пильнувати, щоб цей плян був виконаний. І так декілька прикладів:

Реліг. моральний плян. 1) Де позашкільна дитвора живе в незнанні правд віри, там дасть душпастир почин, щоб ПКА. зорганізувала братство хр. науки для навчання катехизму тих, що їх душпастир сам досягнути не в силі по всяких присілках і закутинах наших парохій.

Сектарство. 2) Де поширюється якась секта, там душпастир подасть ПКА плян оборони віри й охорони вірних та навернення відступників.

Дух. і рел. занедбання. 3) Де є родини чи поодинокі люде, що занедбуються духово, релігійно, там душпастир наклонить своїх світських помічників, щоб їх загрили, заохотили та Б. ласкою освітили й до Церкви привели.

4) Де закравсь порок необиčajности, розпуста, дикі подружа, п'янства і т. п., там душпастир спонукає ПКА, тому порокові протиділати. Таксамо всякі інші пороки, як злодійство, бандитизм, непошанування власности ні авторитету — має душпастир успішно поборювати при помочі К. А.

Преса. Плян, поширити здорову освіту, здорову пресу, добрі катол. книжки, брошури; плян усяких освітніх, церк.-релігійних імпрез як пр. громадну участь у пров. чи епарх. Евхарист. конгресі чи повітових Евхар. Святах, плян, яким способом викинути з парохії пресу нездалу, безбожну, сектарську, большевицьку—те все обміркує ПКА спільно з душпастирем.

Добродійність. Душпастир подбає щоб К. А. стояла

на сторожі вдів і сиріт і бідних, щоб кривди не зазнавали, щоб їм спішити в час з поміччю, щоб для них організувати поміч, а для немічних, калік, старців і сиріт приюти і захисти та сиротинці.

З розвитком К. А. прийдуть на чергу ще й інші завдання, що їх буде мусів душпастир виконати. Та всі ті завдання душпастиря - Асистента К. А. стремітимуть до одної мети: щоб кожною католицькою одиницею, кожною катол. родиною й усею католицькою суспільністю кермувала жива катол. віра на дорожі життя до кращої долі тут і до вічної щастливості в небі, та до об'єднання всього українського народу в одній Христовій Родині, в єдиноспасенній катол. Церкві.

Промова

виголошена Преосв. Кир Григорієм на Арх. Службі Божій
з нагоди закінчення курсу.

(В скороченні).

При Божій допомозі кінчимо наші душпастирські приготування до Католицької Акції. Думаю, що Всч. О. О. досягнули намічену ціль в учасництві в цьому душпастирському курсі, бо в викладах пізнали в головних зарисах, що таке Католицька Акція, а тридневними, спільними молитвами, розважаннями, св. сповіддю і спільними св. Причастям скріпилися на душі та оновилися до нової праці.

I.

Наш душпастирський курс був потрібний, щоби перш за все устійнити розуміння, що саме є Католицька Акція, а що нею не є. Бо з присланих рефератів з деканальних зібрань до Еп. Ординаріату виходило, що нема ще такого однозгідного розуміння у Всч. Духовенства і густо-часто вважалася К. Акцією діяльність, що є чимсь іншим, а не К. Акцією.

Тому першим завданням теж і Всч. Вітців, учасників цього курсу, буде заподати Всч. О. О. кондеканальним те саме розуміння і устійнити основні поняття про Католицьку Акцію. Думаю, що Всч. Вітці зможуть це перевести, бо до цього не треба бути конечно фаховим прелегентом, і не треба цілого ряду викладів, але вистарчить в головних зарисах заподати теоретично суть світського апостолування, його відношення до Єрархії та його організацію, що кожний з Всч. Вітців без сумніву зможе вчинити в формі хочаби невеликого реферату на деканальнім зборі.

Мушу замітити, що такі перші реферати чи виклади про Католицьку Акцію мусимо з природи річі заподавати переважно теоретичним способом, хочаби і з тієї причини, що не можемо практичним способом її задемонструвати, бо не маємо ще зорганізованих стоваришень К. Акції, щоби можна було їх наглядно пізнати, так як наприклад „Апостольство молитви“, що вже є в повнім розвої.

II.

Другим завданням нашого душпастирського курсу було спричинити та посунути наперед подійсне зорганізування К. Акції по парохіях нашої Епархії.

Що до тієї справи, то я є тої думки, що в створенні зорганізованої К. Акції особливо в нас треба відрізнити два етапи, а саме: А) підготовну працю в парохії це є підготовку світських апостолів до К. Акції і Б) створення К. Акції по статутам.

Підготовної роботи не можна ніяк залишити чи виминути, бо її konieczність виходить із самого поняття світського апостольства, та з одноцільного статутарного організму, що ним має бути К. Акція.

Бо статуту можна порівнати з будинком чи хатою а зорганізоване життя по статутам з родинним життям. В кожній хаті призначеній до життя мусить бути лад і доцільний порядок. Як виглядалоб те життя, якщо в хаті замешкалиб домівники, що не виховані в однозгіднім дусі та не злучені любовю і спільною цілю? А як виглядалоб життя і діяльність стоваришення Католицької Акції, як щоб в йому згуртовано членів без підготування, без належного виховання, невідповідних, а може і злі елементи? А прецінь ціллю стоваришення К. Акції є учасництво в ерархічнім апостолуванні.

Тому по належнім усталенні і виясненні, що є Католицька Акція між самими О. О. душпастирями найкраще на деканальних зібраннях рефератами і доцільними розговорами спільними, Всч. Вітці душпастирі винні взятися до підготовки К. Акції між своїми парохіянами.

1) Перш за все треба спопуляризувати саму назву: „Католицька Акція“. Думаю, що хоча слово „Акція“ є чуже, то воно таки прийметься в нашому народі, бо нарід вживає подекуди навіть радо чужих слів. Із спопуляризуванням самої назви вяжеться тісно і саме католицьке освідомлювання, що його треба завсіди і всюди інтензивно поширювати і поглибляти.

Справа поширювання і поглиблювання католицької свідомости подібна до справи поширювання чи поглиблювання національної свідомости.

Старші Вітці памятають, як це було зі справою пробудження чи поглиблення національної свідомости в нашому

народі. Треба було витревало використовувати добру нагоду до цього, треба було потрудитися і в читальні і поза читальнею, в приватних розмовах з одиницями і прилюдних з гуртками, треба було ділати словом, книжкою і добрим часописом. А в неділі і свята по богослуженні чекала на Вас коло церкви ціла громадка може найкращих парохіян, Ви вийшли з церкви та хоча втомлені і голодні не лишали Ви тієї громадки і не спішили домів, але приставали до своїх парохіян і тоді велася сердечна гутірка на різні актуальні теми.

Це один із душпастирських контактів, що зближує парохіян до свого душпастиря, а душпастиреві дає змогу ближче пізнати своїх духовних дітей, кинути не одно добре зерно, що прийметься і видасть гарний овоч.

Душпастирський контакт є душею душпастирування, тому треба душпастиреві конечно уживати його до поширювання та поглиблювання католицької свідомости своїх парохіян. Треба нам старатися винаходити добрі нагоди до цього, треба кожне зближення наше до парохіян а парохіян до нас використати на поглиблення католицької свідомости наших духовних дітей, бо це є необхідним до створення Католицької Акції.

2) Попри ті наші принагідні а часті старання і заходи коло католицького освідомлення наших парохіян і спопуляризування К. Акції в парохії, треба нам Всч. О.О. чимскоріше приступити до особливіших заходів і засобів, що служать до підготовки К. Акції, що про них чули Всч. О.О. в викладах нашого душпастирського курсу.

Немаю наміру повторювати предмету цих викладів, ані виступати з якимсь новим викладом про підготовку К. Акції, але хочу тільки порушити одну сторінку духовної а другу матеріальної натури.

а) Для поглиблення релігійного, надприродного життя і католицької свідомости попри урухомлення церковних браств і інших релігійних стоваришень в парохіях, треба уряджувати часто духовні вправи (реколекції), що є необхідно потрібні до створення Католицької Акції, як це загально всі признають.

Бажаю тут зазначити, що для створення і ведення К. Акції є дуже хосенні станові реколекції, що їх требаби вводити по наших парохіях, а саме осібні для мушин а осібні для невість, осібні для хлопячої молоді а осібні для жіночої молоді. Спільні реколекції мають ту хибу, що в них не може

брати участі вся родина та й тяжко є дібрати предмету наук для всіх разом. Станові духовні вправи не мають цих хиб, тому є вони найкращим засобом виховання ревних світських апостолів і основного створення, ведення і розвою Католицької Акції в повнім обсягу по статутах для всіх гуртків (груп).

Крім духовних вправ, що злучені з більшими заходами, О.О. душпастирі повинні улаштовувати для своїх парохіян звичайні конференції теж по групам, подібно як і реколекції. На такі конференції треба вибрати догідний день, заповісти і заохотити до участі визначену верству парохіян (наприкл. молодців), на означену годину рано згл. перед полуднем і по полудні згл. вечером. Такі конференції чи духовні розмови можуть відбуватися в церкві в приступній формі і в сердечнім, розговірно-шкільнім тоні. Предметом таких духовних розмов можуть бути: любов до Ісуса Христа, любов до св. Церкви, любов і послух церковній Єрархії, свідоме членство св. Церкви, солідарність і оборона справ св. Церкви, праця і терпіння для Христової справи, Його Царства і спасення душ, обов'язки світських апостолів та стоваришення Католицької Акції. Такі духовні розмови треба оживляти прикладами з біблійної історії (наприкл. про ревність і діяльність старозавітних пророків і новозавітних апостолів) і з історії св. Церкви (наприкл. про ревність і терпіння перших християн, про хрестоносні походи і ін.) Всі такі приклади, треба розповідати особливо для молоді подрібно, живо і займаючо, так щоби молодь рівночасно наче переживала дану подію, симпатизувала і полюбила особу з тієї події, бо це є великим засобом виховування та вироблювання побожних і ревних душ та добрих, сильних характерів.

Така конференційна наука чи духовна розмова зацікавить ширші верстви в парохії, так що інші групи особливо з молоді, самі будуть просити за такою конференцією для себе.

Для кращого успіху запросить о. душпастир іншим разом когось зі сусідних душпастирів, що переведе подібну конференційну розмову в його парохії, а за труд відплатить йому таким самим своїм трудом в парохії цього сусіда-душпастиря. Ті Вітці душпастирі, що в тій праці будуть собі взаємно помагали, можуть для влєкшення праці і більшого хісна зложити собі спільний плян тієї праці.

При виховній праці особливо при духовних розмовах повинні О.О. душпастирі намічувати собі кращі одиниці, що

моглиби обняти провід в Католицькій Акції в парохії згл. в парохіяльних католицьких стоварищеннях. Для цих найкращих своїх парохіян душпастир не повинен пожалувати ні часу ні труду, в цілі їхньої основної підготовки і вишколення до проводу світських апостолів. Цей завчасу вложений труд у виховання світських провідників заощадить душпастиреві неодної журби і труду як асистентові, опікунові і до радникові створеної вже Католицької Акції в парохії.

б) Другою справою, що її бажаю тут порушити, а яка стоїть тісно в звязи з підготовкою і успішним розвоєм створеної вже Католицької Акції, є парохіяльні згл. церковні доми. Тут є річ про доми, що є власністю церкви (або і парохіяльної ерекції), що стоять під управою душпастиря чи церковного заряду. Такі домівки є необхідно потрібні до розвою католицького життя на терені парохії а тим самим і до успішної діяльності Католицької Акції. Де такої домівки нема, там душпастир враз з духовною підготовкою парохіян на світських апостолів повинен теж ревно старатися і за таку домівку.

Такі доми треба будувати на церковних площах або на площах парохіяльних ерекцій, фондами церковними або ерекціональними або складками парохіян. Непорадно є уживати до будови таких домів фондів фізичних чи правних осіб, що хотілиби бути їх співвласниками, хіба що хтось давби свій гріш як запомогу, дар чи фундацію без ніяких застережень для себе, або зворотну позичку по постановленим і прийнятим вигомам.

Хоча в теперішних часах будова такого дому католицького є тяжкою справою, одначе де ще його нема, там повинен душпастир всежтаки невтомно заходитися та пожуритися за такий дім, нетільки при матерній церкві але теж і по дочерних селах, а недокінчені заходи, працю і обовязок в тім згляді з причини зміни душпастиря повинен унаслідити новий душпастир. При щирій душпастирській праці і поглибленні католицької свідомости парохіян справа католицьких домів по наших парохіях певно знайде свою найкращу розвязку.

III.

Успішне створення з'організованої Католицької Акції по статутам і її розвій є залежні від підготовної праці О.О. душпастирів по парохіях. Добра підготовка є основою і запору-

кою доброго введення і розвою стоваришень К. Акції. З тієї причини не заподавалося на цьому душпастирському курсі ніякого статуту стоварищення К. Акції, щоби не випереджувати і не змаловажити потреби основної і ревної підготовної душпастирської праці до успішного створення зорганізованої К. Акції по статутам.

З тієї теж причини висказую побажання, щоби Всч. О. О. душпастирі вже в недалеких часі доносили тут про стан підготовної праці та свідомість світських апостолів згл. кандидатів в своїх парохіях, а ближчі вказівки до статутарної організації заподасть в своїм часі Епархіяльний Інститут.

Складаючи сердечну подяку всім тут привним Впр. О. О. Прелегентам за понесені труди в створенні цього курсу, висказую своє побажання, щоби призначений час для справ К. Акції на деканальних зібраннях чи інших яких нагодах Всч. Духовенство використовувало як найкраще і щоби ніяка справа не усувала з порядку нарад назначеної справи К. Акції.

Бо Католицька Акція це справа першорядної ваги, справа св. католицької Церкви, що її видвигнули Христові Намісники і тому можемо сказати, що це справа, що йде „свише“, справа що створить нову добу в католицькій Церкві та в ширенні Христового Царства.

Бо може прийдуть часи, де світське апостолування буде ще більше потрібне чим тепер. Може прийдуть часи, де вигублять духовенство, де священники задля малого числа не подолують великанській праці, де Єпископи будуть рідкістю, а рукоположення стане великою трудністю на широких просторах. Але слово св. євангелії буде дальше голоситися, Христове Царство буде дальше ширитися навіть в найтяжших часах... але чи не головно світськими апостолами?

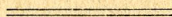
Та в кожному разі знаємо, що при кінці світу буде велика боротьба за Христове Царство. Повстануть Христові противники, ложні пророки, еретики, переслідівники Христової Церкви і Його святого Прапору. Прийде і голова, вожд всіх ворогів Христа, антихрист, що за його згадує св. Письмо і св. Вітці Церкви. „И тогда ѡбїтєса беззакѡнникъ, егѡже Господь Ісѣсъ ѡбїкѣтъ дѣхомъ ѡѣтъ сконхъ“ (2 Сол. 2, 8). Але мимо цього царства сатани на землі, Царство Христа і Його св. Євангелія будуть проповідуватися по всьому світові. „И проповѣстєса

сіе євѣлїе цѣлїм по всей вселеннїї, кѣ свидѣтелство всѣм ѡзвѣстувати
и тогда прїїдетъ кончина“. (Мат. 24, 14).

Чи по Божим плянам не має сповнити свого великого
завдання в Христовій Церкві світське апостолування?

* * *

Тому подякуймо сьогодні на закінчення нашого душпас-
тирського курсу за одержані ласки Евхаристійному Христу
Господеві славословною піснею „Тебе Бога хвалим“ і вер-
таймо з Христовим благословенням, скріплені на душах Його
св. ласкою до наших вірних і створім з них нове військо ду-
ховне Христу Господеві, створім нових борців за святі ідеали
Христові, нових оборонців Його св. Церкви, нових місіонарів
Христового Царства, створім Католицьку Акцію в нашій
Епархії.

Спис учасників Душпастирського Курсу.

- Артемишин Олекса, пар. — Батятичі, дек. Великомостенський.
 Банах Теодор, парох — Доброгостів, дек. Бориславський.
 Бараник Северин, Ч. св. В. В., Ігумен — Дрогобич, дек. Дрогобицький.
 Баранецький Микола, пар. — Якубова воля, дек. Дрогобицький.
 Білик Олекса, парох — Березка, дек. Бірчанський.
 Білінський Петро мол., завід. парохії — Гнила, дек. Височанський.
 Блонарович Михайло, завід. парохії — Галівка, дек. Жукотинський.
 Бобровський Микола, завід. парохії — Щирець, дек. Немирівський.
 Боднар Євген, парох — Смереків, дек. Жовківський.
 Брановський Антін, парох — Стоянці, дек. Судововишенський.
 Бубняк Михайло, парох — Березець, дек. Комарнянський.
 Василькевич Мокий, катихит — Перемишль.
 Венгринович Володимир мол., пар. — Руда лісна, дек. Равський.
 Вербенець Володимир, пар. — Береги долишні, дек. Устрицький.
 Др. Вергун Теодор, катихит — Сокаль.
 Др. Винницький Роман, декан і парох — Вороблик корол. дек. Риманівський.
 Вітик Михайло, мтдек. і парох — Колбаєвичі, дек. Рудецький.
 Вовчик Михайло, парох — Яблінка нижна, дек. Турчанський.
 Войтович Петро, декан і пар. — Негрибка, дек. Перемиський.
 Гайдукевич Володимир, парох — Крива, дек. Горлицький.
 Гайдукевич Іван, парох — Добра шляхоцька, дек. Динівський.
 Гайдукевич Олекса, мтдек. і парох — Риботичі, дек. Добромильський.
 Галушка Ігнатій, декан і парох — Загірє, дек. Рудецький.
 Гарабач Стефан, парох — Мацьковичі, дек. Радимнянський.
 Гарасовський Станислав, парох — Себечів, дек. Белзький.
 Гентіш Янишин Микола, парох — Загірє, дек. Сяницький.
 Гірняк Михайло, парох — Любачів, дек. Любачівський.
 Гнатишак Юрій, парох — Дидьова, дек. Лютовиський.
 Др. Голинський Володимир, на студіях — Фрибурґ Швайцарія.
 Голинський Петро, катихит — Перемишль.
 Григорович Володимир, завід. парохії — Радошиці, дек. Лупківський.
 Гриник Василь, крилошанин і проф. Дух. Семин. — Перемишль.

Грицеляк Микола, поч. крилош. і канцер Еп. Кон. — Перемишль.
 Гузіль Михайло, парох — Хлиплі, дек. Мостиський.

Гура Теодор, парох — Торки, дек. Медицький.

Гучко Василь, декан і парох — Радруж, дек. Немирівський.

Гела Іляріон, декан і парох — Белз, декан Белзький.

Гмитрасевич Володимир, крилошанин і ректор Дух. Семинарії — Перемишль.

Гут Олекса, парох — Смолин, дек. Немирівський.

Демко Станислав, парох — Лівча, дек. Чесанівський.

Др. Денько Микола, духовник Дух. Семинарії — Перемишль.

Дороцький Михайло, парох — Потелич, дек. Равський.

Дорош Андрій, парох — Дашівка, дек. Устрицький.

Заяць Ігнатій, парох — Любича князі, дек. Равський.

Заяць Микола, сотр. — Лінина велика, дек. Старосамбірський.

Зятник Іван, професор Духовної Семинарії — Перемишль.

Др. Кабарівський Йосафат, завідатель парохії — Зиндранова, дек. Дуклянський.

Кабарівський Остап, парох — Бориня, дек. Височанський.

Камінський Іван, поч. крил. дек. і пар. — Залісе, дек. Лежайський.

Канда Григорій, парох — Михновець, дек. Жукотинський.

Качмар Іван, поч. крилош. і пар. — Злоцьке, дек. Мушинський.

Качмар Михайло, парох — Биличі, дек. Старосільський.

Качмарик Стефан, парох — Стібно, дек. Медицький.

Кашубинський Іван, декан і пар. — Угринів, дек. Варяжський.

Кебуз Іван, завідатель парохії — Майдан сінявський, дек. Сінявський.

Клюфас Іван, декан і парох — Бонарівка, дек. Короснянський.

Кобрин Олекса, мтдекан і пар. — Порохник, дек. Порохницький.

Ковальчик Михайло, парох — Одрехова, дек. Риманівський.

Козаневич Евген, декан і парох — Страшевичі, дек. Старосамбірський.

Козій Константин, парох — Вороблячин, дек. Немирівський.

Коліда Софрон, завідатель парохії — Лютовиська, дек. Лютовиський.

Комарчевський Теодозій, завідатель парохії — Гочев, дек. Балигородський.

Конюшко Михайло, парох — Розлуч, дек. Розлуцький.

Корлятович Іван, парох — Кавсько, дек. Мединицький.

Кот Андрій, сам. сотрудник — Опарівка, дек. Короснянський.

Котис Омелян, декан і парох — Бігалі, дек. Любачівський.

Крайчик Василь, парох — Сторонна, дек. Підбужський.

Криса Осип, парох — Кінське, дек. Динівський.

Криса Іван, парох — Ісаї, дек. Розлуцький.

Кузик Корнило, парох — Чирна, дек. Грибівський.

Др. Кузич Іван, віцекеректор і професор Духовної Семинарії — Перемишль.

Кузьмінський Дмитро, сам. сотрудник — Межибрід, дек. Сяніцький.

Кулинич Григорій, мтдекан і парох — Розджалів, дек. Сокальський.

Кулинич Стефан, парох — Вірко, дек. Перемиський.

Др. Лакота Григорій, Епископ-пом. — Перемишль.

Лах Павло, катихит — Перемишль.

Лебедович Іван, декан і парох — Бірча, дек. Бірчанський.

Левицький Теодор, парох — Ришкова воля, дек. Ярославський.

Ліщинський Осип, парох — Глиниці, дек. Краковецький.

Лозинський Володимир, катедр. сотрудник — Перемишль.

Маринович Осип, поч. крилошанин, декан і парох — Військо, дек. Добромильський.

Мартинюк Ярослав, сам. сотрудник — Салаші, дек. Угнівський.

Др. Мельник Михайло, професор Дух. Семинарії і пар. — Нижанковичі, дек. Нижанківський.

Михайлів Макар, завід. парохії — Яворець, дек. Тіснянський.

Модрицький Євген, катихит — Судова Вишня.

Мостюк Яків, завідатель парохії — Дубрівка, дек. Лежайський.

Мухнацький Яків, дек. і пар. — Мокротин, дек. Жовківський.

Німилович Теодор, парох — Унятичі, дек. Дрогобицький.

Орський Онуфрій, професор Духовної Семинарії — Перемишль.

Очабрук Омелян, парох — Росохач, дек. Височанський.

Павлюк Матвій, дек. і пар. — Боянець, дек. Великомостенський.

Паславський Михайло, парох — Попелі, дек. Бориславський.

Перхач Андрій, професор Духовної Семинарії — Перемишль.

Петик Іван, парох — Вяцковичі, дек. Самбірський.

Др. Пинило Василь, крилошанин і професор Духовної Семинарії — Перемишль.

Плешкевич Юліан, парох — Самбір, дек. Самбірський.

Погорецький Антін, парох — Брунари вижні, дек. Грибівський.

Подлуський Володимир, радник окр. суду і голова Епар. Інституту К. А. — Перемишль.

Полянський Іван, парох—Смільник, дек. Лютовиський.

Др. Решетило Роман, крил. і проф. Дух. Сем. — Перемишль.
Ріпецький Мирослав, парох—Ліски, дек. Варяжський.

Савчак Ярослав, декан і парох—Пельня, дек. Буківський.

Савчук Юрій, парох—Присліп, дек. Турчанський.

Саноцький Володимир, парох—Угерці незабитовські, дек. Рудецький.

Симко Михайло, мтдекан і парох — Завишня, дек. Сокальський.

Скленкович Василь, парох — Честині, дек. Куликівський.

Скубиш Іван, парох — Селиска, дек. Яворівський.

Смолинський Василь, парох—Нова весь, дек. Мушинський.

Смулка Володимир мол., завід. парохії—Рихвалд, дек. Горлицький

Станчак Іван, парох — Висоцько, дек. Ярославський.

Стахняк Осип, завідатель парохії — Поляни суровичні, дек. Риманівський.

Стеранка Олександр, дек. і пар.—Монастирець, дек. Ліський.

Татомир Теофіль, парох — Підбуж, дек. Підбужський.

Телеп Михайло, парох — Рогізно, дек. Яворівський.

Тесля Михайло, парох — Пакість, дек. Мостиський.

Тимчишин Євген, пар.—Конюшки корол., дек. Комарнянський.

Ткачук Ілля, парох — Дорогошів вел., дек. Куликівський.

Трешневський Олександр, парох—Угнів, дек. Угнівський.

Федунь Стефан, завід. парохії — Кречовичі, дек. Лежайський.

Хархаліс Остап, декан і парох — Тісна, дек. Тіснянський.

Хомко Теодор, сам. сотр. — Кальниця, дек. Балигородський.

Хомань Матвій, парох — Розбір округлий, дек. Порохницький.

Др. Хрущ Павло, завід. парохії — Краків, дек. Лежайський.

Худа Михайло, парох — Малнівська воля, дек. Краковецький.

Цегелик Іван, декан і парох — Загутинь, дек. Сяніцький.

Др. Чепіль Осип Ч. св. В. В., Ігумен — Перемишль.

Черкавський Іван, сотрудник—Радимно, дек. Радимнянський.

Черкавський Мирослав, парох — Дахнів, дек. Чесанівський.

Чучкевич Юліян, парох — Ліско, дек. Ліський.

Шпот Михайло, сотрудник — Жовтанці, дек. Куликівський.

Шумелда Іван, парох — Циків, дек. Нижанківський.

Шумський Лев, сам. сотрудник — Далява, дек. Дрогобицький.

Щепанський Антін, пар.—Заліська Воля, дек. Радимнянський.

Юзьвяк Стефан, парох — Сілець, дек. Лучанський.

З М І С Т.

	Стор.
Передне слово	3
Промова Преосв. Кир Григорія	7
Церква в боротьбі з новітніми ворогами Бога	11
Що таке Католицька Акція	21
Організація Католицької Акції	39
Церковний Асистент і його завдання в Кат. Акції	53
Кат. Акція а новітнє душпастирство	63
Кат. Акція і суспільно-харитативна акція	80
Кат. Акція в обличчі труднощів і перепон у душпастирській праці у нас	100
Кат. Акція і церковні товариства	112
Кат. Акція і виховання молоді	128
Завдання світських апостолів	139
Найважливіші завдання душпастиря	150
Промова Преосв. Кир Григорія на Арх. Сл. Божій з нагоди закінчення курсу	158
Спис учасників курсу	165

[2 р.]

5 руб 04 коп (1986г)

Р1

2127^у

~~3301~~ ~~3301~~

~~3301~~

ВИДАВНИЦТВО ЕПАРХІАЛЬНОГО
ІНСТИТУТУ КАТОЛИЦЬКОЇ АКЦІЇ
В ПЕРЕМИШЛІ.

ДУШПАСТИР-
СЬКИЙ КУРС
КАТОЛИЦЬКОЇ АКЦІЇ
В ПЕРЕМИШЛІ.

НАКЛАДОМ ЕПАРХІАЛЬНОГО
ІНСТИТУТУ К. А. В ПЕРЕМИШЛІ.

З друкарні гр. кат. Капітули в Перемишлі. — 1934.